

Regional analyse

Nordfjord 2013

Næringsutvikling, attraktivitet og innovasjon

KNUT VAREIDE OG MARIT NYGAARD

TF-notat nr. 44/2013

Tittel: Regional analyse Nordfjord 2013
Undertittel: Næringsutvikling, attraktivitet og innovasjon
TF-notat når: 44/2013
Forfatter(e): Knut Vareide og Marit Owren Nygaard
Dato: 9. april 2014
ISBN: 978-82-7401-665-1
ISSN: 1891-053X
Pris: 170,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforskning.no)
Prosjekt: Regionale analyser 2013
Prosjektnr.: 20130140
Prosjektleder: Knut Vareide
Oppdragsgiver(e): VAKN-prosjektet

Spørsmål om dette notatet kan rettes til:

Telemarksforskning
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
www.telemarksforskning.no

Resymé:

Utviklingen i Nordfjord er analysert med hensyn til næringsutvikling, demografi, attraktivitet, innovasjon og utdanningsnivå.

Knut Vareide er utdannet sosialøkonom (cand oecon) fra Universitetet i Oslo (1985). Han har arbeidet ved Telemarksforskning siden 1996.

Marit Owren Nygaard er utdannet samfunnsøkonom (M.Sc. Economics) fra Universitetet for miljø- og biovitenskap i Ås (2012). Hun har jobbet ved Telemarksforskning siden 2013.

Forord

Denne rapporten inngår i en serie med analyserapporter for kommuner, regioner og fylker i Norge som er utført av Telemarksforskning i 2013, og som er utgitt i januar 2014.

Det er benyttet en modell for attraktivitet som er utviklet med støtte fra Oslofjordfondet i forbindelse med prosjektet *Attraksjonskraft gjennom stedsinnovasjon*. Analysene av innovasjon bygger på et empirisk arbeid som er gjennomført og finansiert i forbindelse med Norges Forskningsråds VRI-program der Telemarksforskning og AFI har et felles forskningsprosjekt i VRI Telemark. Kapitlet om NæringsNM omhandler resultatene fra det arbeidet vi har gjort årlig for NHOs NæringsNM.

De regionale analysene er svært verdifulle for forskningen i slike prosjekt, i det at vi får anvendt modeller og empiriske metoder for ulike geografiske områder. Gjennom dette arbeidet får vi også testet relevans og kvalitet gjennom dialog med mange forskjellige og kompetente oppdragsgivere som arbeider profesjonelt med regional utvikling i praksis.

Telemarksforskning har laget slike regionale analyser i en årrekke. Tidligere var analysene i stor grad deskriptive, og nøyde seg stort sett med å beskrive en rekke indikatorer for befolknings- og næringsutvikling. Etter hvert har vi lagt mer vekt på å finne sammenhenger, gjennom å koble de ulike trekkene i en region sammen i stadig mer helhetlige modeller. De fleste oppdragsgiverne etterspør slike rapporter fordi de skal brukes i en strategisk sammenheng. Da er det ikke tilstrekkelig kun å beskrive ulike utviklingstrekk hver for seg. For at utviklingen på et sted skal kunne påvirkes gjennom bevisste strategier, er det nødvendig å forstå sammenhengene og avdekke årsaker og drivkrefter til den faktiske utviklingen. Først da blir analysene virkelig nyttige i det strategiske arbeidet. Dynamikken i den regionale utviklingen er imidlertid ganske kompleks, og våre modeller og forståelsen av dem er ikke på langt nær ferdig utviklet. Det er dessuten en utfordring å presentere så mange tema og ulike analyser i en rapport av dette formatet som er ment å være kortfattet og enkel.

Bø, 9. april 2014

Knut Vareide

Prosjektleder

Innhold

SAMMENDRAG	5
1. ARBEIDSPLASSER	7
2. ATTRAKTIVITET FOR BEDRIFTER OG BESØK	22
3. PENDLING OG ARBEIDSMARKEDSINTEGRASJON	32
4. BEFOLKNING	35
5. BOSTEDSATTRAKTIVITET	40
6. NÆRINGS-NM	49
7. INNOVASJON	55
8. UTDANNING	64

Sammendrag

Nordfjord har både færre innbyggere og færre arbeidsplasser enn i 2000. Årsaken til at Nordfjord ikke har hatt vekst siden 2000 er at basisnæringene har utviklet seg svakt og at arbeidsmarkedsintegrasjonen i Nordfjord er svak. Nordfjords attraktivitet som bo- og besøkssted har derimot vært litt bedre enn middels av norske regioner. Dette har bidratt positivt til befolknings- og arbeidsplassveksten.

Nordfjord har færre arbeidsplasser på slutten av 2012 enn de hadde i 2000. På samme tid har antall arbeidsplasser i Norge økt med over 12 prosent. Det er først og fremst i det private næringslivet at utviklingen har vært dårlig. Her har antall arbeidsplasser i Nordfjord sunket med mer enn 500, en nedgang på 4,6 prosent. Det har vært en vekst i offentlige arbeidsplasser på 4,1 prosent, men det er mye lavere enn veksten i offentlig sektor på landsbasis, der veksten har vært på 17,6 prosent. Den svake utviklingen i næringslivet er den største utfordringen for Nordfjord.

For å analysere næringsutviklingen i Nordfjord har vi delt opp næringslivet i basisnæringer, besøksnæringer og regionale næringer, og vi har analysert utviklingen i disse næringstypene hver for seg.

Det er først og fremst innen basisnæringene at utviklingen har vært svak. Nesten hver fjerde arbeidsplass i basisnæringene i Nordfjord har blitt borte siden 2000. Basisnæringene består av naturbaserte næringer som landbruk, havbruk, fiske, industri og de teknologiske tjenestene som er mest konkurransutsatt. I Nordfjord har det vært en ganske sterk nedgang i både industri og naturbaserte næringer. De teknologiske tjenestene, som er en vekstnæring i Norge, utgjør en svært liten del av basisnæringene i Nordfjord. Sammensetningen av basisnæringene i Nordfjord har vært lite gunstig. En stor andel av bedrifter og arbeidsplasser i basisnæringene i Nordfjord har vært i bransjer med nedgang eller stagnasjon. Det forklarer mesteparten av nedgangen i antall arbeidsplasser i basisnæringene, men ikke alt. Selv når vi korrigerer for effekten av bransjesammensetningen i basisnæringene, har det vært en svakere utvikling bransje for bransje enn ellers i landet. Nordfjord er en region med forholdsvis mye basisnæringer, så denne utviklingen slår ganske negativt ut for hele næringsutviklingen.

Besøksnæringene kjennetegnes av at kundene må være personlig tilstede, og omfatter bransjer som butikkhandel, overnatting, servering, opplevelsesnæringer og aktiviteter. Det er omtrent samme antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Nordfjord i 2012 som det var i 2000. I resten av landet har besøksnæringene hatt en vekst på 14,6 prosent. Det er spesielt innenfor de mest typiske reiselivsnæringene at utviklingen har vært dårlig, det har vært ganske stor nedgang i antall arbeidsplasser i overnatting og servering. Innenfor butikkhandel og aktiviteter har det vært vekst. Nordfjord har omtrent middels andel arbeidsplasser i besøksnæringene av norske regioner, mens Stryn skiller seg ut gjennom å ha en relativt stor besøksnæring. Antall arbeidsplasser i besøksnæringene blir påvirket av befolkningsutviklingen. Den svake befolkningsutviklingen i Nordfjord forklarer at veksten har uteblitt i besøksnæringene.

De regionale næringene, som omfatter bygg og anlegg, engroshandel, transport og diverse tjenester, har hatt vekst i antall arbeidsplasser i Nordfjord. Innenfor de regionale næringene har veksten vært på linje med veksten i resten av landet. Det er imidlertid basis- og besøksnæringene som genererer inntekter til regionen, og utviklingen i disse næringstypene er kanskje viktigst.

Næringslivets utvikling blir målt på en helt annen måte i NHOs NæringsNM. Her er det bedriftenes lønnsomhet, vekst i omsetning og verdiskaping og nyetableringer som måles og rangeres. Næringslivet i Nordfjord hadde en forholdsvis høy andel lønnsomme foretak og en høy andel vekstforetak i 2012, men det var lite nyetableringer. Samlet sett skårer næringslivet i Nordfjord ganske godt i NæringsNM for 2012, og ble rangert som nummer 19 av 83 regioner.

I denne rapporten har vi også sett på innovasjon i næringslivet. Næringslivet i Nordfjord kommer ut som ganske innovativt. Det er en høy andel av bedriftene som har gjennomført både produktinnovasjon, prosessinnovasjon og markedsinnovasjoner.

Næringslivet i Nordfjord har under middels andel av ansatte med høgskole- eller universitetsutdanning. Det kommer av at det er mye næringsliv i bransjer med generelt lavt kompetansenivå. Når vi korrigerer for bransjesammensetningen, er utdanningsnivået i Nordfjord ganske høyt.

Folketallet i Nordfjord har sunket siden 2000, og da spesielt fram til 2007. Etter 2007 har det blitt litt vekst igjen i befolkningen som følge av økt innvandring. Nordfjord har imidlertid ganske stor netto utflytting til andre norske regioner. Årsakene til denne utflyttingen er først og fremst at antall arbeidsplasser har utviklet seg svakt i regionen. Det er forholdsvis lite pendling mellom kommunene i Nordfjord. Arbeidsmarkedet i regionen er dermed lite integrert. Det er heller ikke spesielt gode pendlingsmuligheter ut av regionen. Nordfjord har dermed både svak intern og ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon. Det er en ulempe for å trekke til seg innflyttere. De svake flyttetallene til Nordfjord skyldes dermed en kombinasjon av svak arbeidsplassvekst og svak arbeidsmarkedsintegrasjon. Når vi korrigerer for disse forholdene, er flyttetallene normale. Nordfjord har dermed en ganske normal bostedsattraktivitet.

1. Arbeidsplasser

Arbeidsplassutviklingen er en viktig indikator for regional utvikling, og er kanskje den mest sentrale forklaringsfaktoren for flyttemønstrene. Arbeidsplasser finnes i både offentlig og privat sektor, men det er ofte sterkest interesse for arbeidsplassene i privat sektor, som en forsøker å påvirke gjennom næringsutvikling.

1.1 Antall arbeidsplasser

Figuren ved siden av viser antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Nordfjord ved utgangen av hvert år siden 2000.

Det var 10 764 arbeidsplasser i privat sektor i Nordfjord i 2012. Dette er en nedgang fra 11 286 i 2000.

Det var 4 944 arbeidsplasser i offentlig sektor i Nordfjord i 2012. Dette er en oppgang fra 4 749 i 2000.

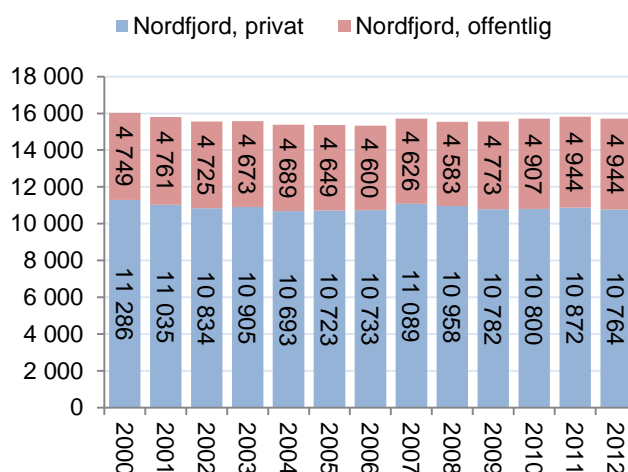
68,5 prosent av arbeidsplassene i Nordfjord var i privat sektor i 2012. Andelen er omtrent like høy som andelen på landsbasis. På landsbasis utgjør privat sektor 70 prosent av arbeidsplassene.

Figuren til høyre viser den indekserte arbeidsplassutviklingen i offentlig og privat sektor i Nordfjord og i Norge fra 2000 til 2012. Antall arbeidsplasser i 2000 er indeksert til å være lik 100.

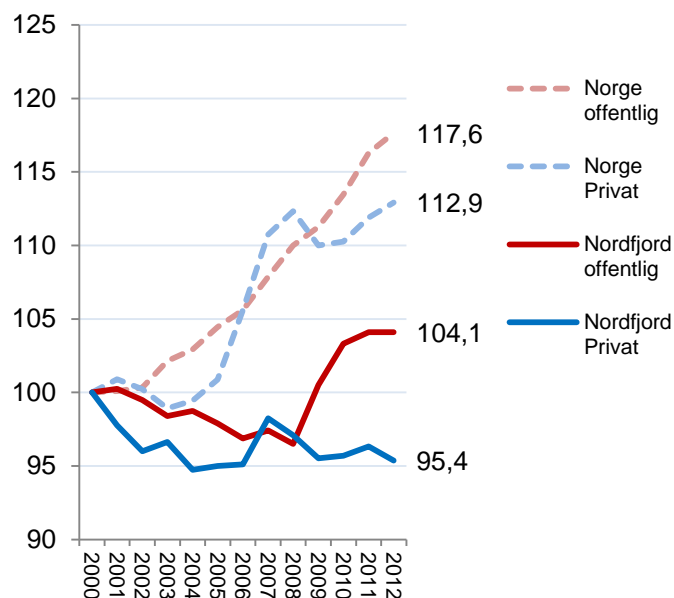
Både offentlig og privat sektor har hatt en sterkere vekst på landsbasis enn i Nordfjord.

Mens antall arbeidsplasser i offentlig sektor i Norge økte med 17,6 prosent fra 2000 til 2012, økte antall arbeidsplasser i offentlig sektor i Nordfjord med 4,1 prosent.

Mens antall arbeidsplasser i privat sektor i Norge økte med 12,9 prosent fra 2000 til 2012, ble antallet arbeidsplasser i privat sektor i Nordfjord redusert med 4,6 prosent.

Figur 1: Antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Nordfjord fra 2000 til 2012.

Figur 2: Utvikling i antall arbeidsplasser, alle sektorer, indeksert slik at nivået i 2000=100.

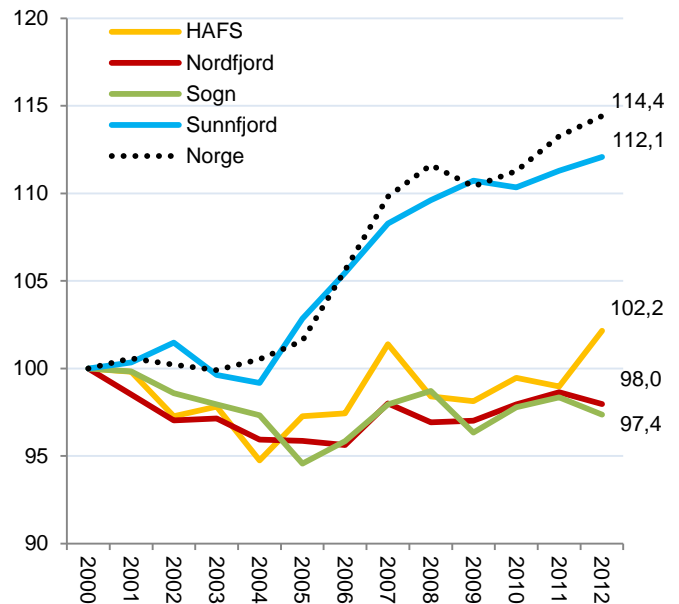
1.2 Samlet arbeidsplassutvikling regionene

Figuren ved siden av viser den indekserte arbeidsplassutviklingen i de enkelte regionene i Sogn og Fjordane fra 2000 til 2012. Dette er sammenliknet med veksten på landsbasis i samme periode. Antall arbeidsplasser i 2000 er indeksert til å være lik 100.

Fra 2000 til 2012 har antall arbeidsplasser (alle sektorer) i Norge økt med 14,4 prosent.

Ingen av regionene i Sogn og Fjordane har hatt en sterkere arbeidsplassvekst enn landet som helhet. Sunnfjord har hatt en vekst som er tilnærmet lik veksten nasjonalt.

Antall arbeidsplasser i Nordfjord, alle sektorer, har blitt redusert med 2 prosent fra 2000 til 2012.

Figur 3: Arbeidsplassutviklingen i de enkelte regionene i Sogn og Fjordane, indeksert slik at nivået i 2000 = 100.

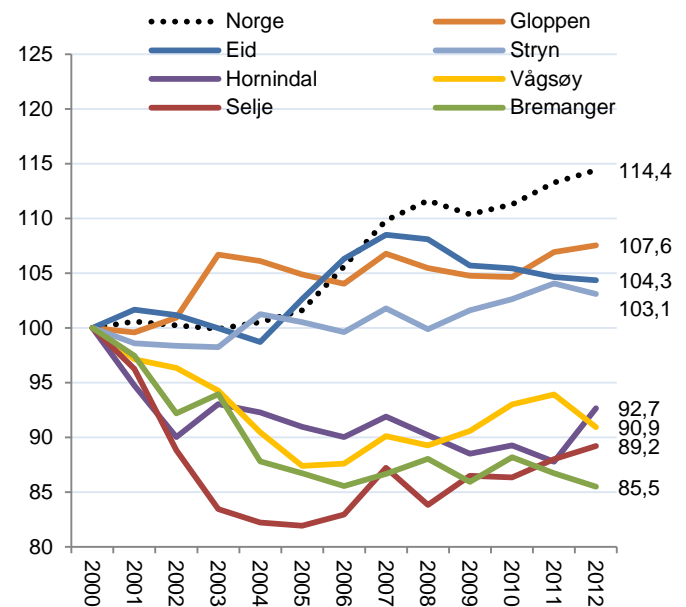
1.3 Samlet arbeidsplassutvikling kommunene

Til høyre ser vi arbeidsplassveksten i de enkelte kommunene i Nordfjord fra 2000 til 2012. Også her er veksten sammenliknet med veksten på landsbasis i samme periode.

Av kommunene i Nordfjord er det Gloppen som har hatt sterkest vekst. Antall arbeidsplasser har økt med 7,6 prosent mellom 2000 og 2012.

Eid og Stryn har også hatt positiv vekst.

De øvrige kommunene i Nordfjord har hatt en nedgang i antall arbeidsplasser siden 2000. Bremanger har hatt den største nedgangen. Antall arbeidsplasser i Bremanger har blitt redusert med 14,5 prosent fra 2000 til 2012.

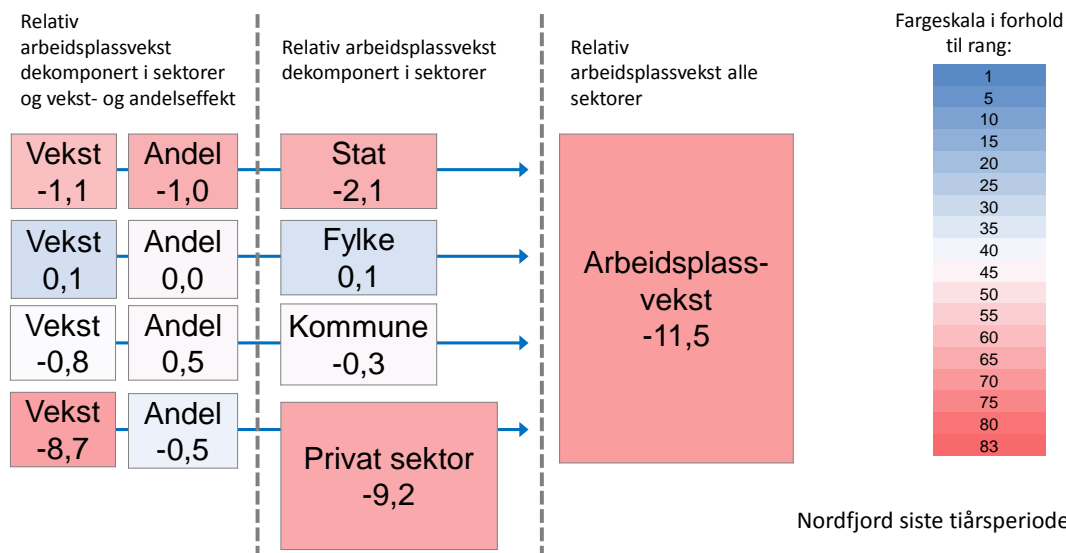

Figur 4: Arbeidsplassutvikling, alle sektorer i kommunene, fra 2000 til 2012, indeksert slik at nivået i 2000 = 100.

1.4 Oppsummering sektorer

Vi kan oppsummere utviklingen i antall arbeidsplasser i de ulike sektorene i Nordfjord med følgende modell:

Figur 5: Avvik mellom arbeidsplassveksten i Nordfjord og i Norge de ti siste årene. Alle tallene viser hva avviket utgjør som prosent av samlet sysselsetting i Nordfjord. Fargene viser hvordan regionen rangerer blant de 83 regionene i landet for det spesifikke avviket. Avviket for hver av de fire sektorene er dekomponert i en veksteffekt og en andelseffekt. Veksteffekten viser hvordan sektoren ville ha bidratt til samlet vekst dersom sektorens andel hadde vært den samme som på landsbasis. Andelseffekten viser hvordan sektoren ville bidratt dersom veksten hadde vært den samme som på landsbasis.

Figuren over viser hvordan arbeidsplassutviklingen i Nordfjord har vært sammenliknet med utviklingen nasjonalt i den siste tiårsperioden. I figuren over har vi sett på arbeidsplassutviklingen i forhold til sysselsettingen, for å få frem hvordan veksten har bidratt til vekst på stedet.

Arbeidsplassveksten, målt som andel av sysselsettingen, har vært 11,5 prosentpoeng lavere i Nordfjord enn på landsbasis i den siste tiårsperioden.

Det er spesielt i privat sektor at gapet mellom utviklingen i Nordfjord og utviklingen nasjonalt har vært stort. Veksten i privat sektor, målt som andel av sysselsettingen, har vært 9,2 prosentpoeng lavere i Nordfjord enn på landsbasis.

Veksten i fylkeskommunal sektor har vært høyere enn veksten i fylkeskommunal sektor nasjonalt.

Vi kan dekomponere veksten i en veksteffekt og en andelseffekt. Dersom andelen arbeidsplasser i sektoren i utgangspunktet er liten, vil ikke en høy vekst bidra like mye til samlet vekst som den ville dersom andelen var stor. Derfor ser vi på hvilken del av den relative veksten som skyldes arbeidsplassvekst (veksteffekt) og hvilken del som skyldes sektorens andel i forhold til samlet sysselsetting (andelseffekt).

Den relativt lave veksten i privat sektor skyldes først og fremst lav arbeidsplassvekst. Den negative utviklingen i statlig sektor skyldes til dels lav arbeidsplassvekst, men også at statlig sektor i utgangspunktet er liten i Nordfjord.

1.5 Utvikling i næringslivet

Når vi skal sammenlikne veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet mellom ulike områder, er det praktisk å bruke relativ vekst, som er differansen i den prosentvise veksten i antall arbeidsplasser i regionen og veksten i antall arbeidsplasser i Norge. Da filtrerer vi bort konjunktursvingningene, og kan se hvordan veksten i den enkelte region er i forhold til andre regioner i landet over tid.

Tabell 1: Relativ vekst, målt som differanse mellom prosentvis vekst i kommunen og veksten på landsbasis, i antall arbeidsplasser i næringslivet, i regionene på Vestlandet. Rangering blant landets 83 regioner mht. progressivt gjennomsnitt for de siste ti årene.

Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Prog snitt
1	Hordaland Vest	4,6	2,1	3,0	4,4	3,4	0,4	0,9	3,4	3,6	3,6	0,7	4,4	2,8
6	Søre Sunnmøre	-1,8	-2,0	-2,5	-1,0	2,5	1,7	3,0	0,5	1,4	0,7	-1,2	1,7	0,9
11	Bergen	1,4	1,2	1,1	0,4	1,1	1,5	0,4	-0,8	1,1	-0,1	1,0	0,9	0,6
12	Nordhordland	-0,2	0,9	0,8	-0,4	1,3	0,7	4,4	4,1	1,6	0,3	-2,1	-1,8	0,6
17	Voss	-2,7	4,8	1,5	-2,2	-1,0	-2,7	-3,1	0,5	3,5	0,7	-0,6	2,1	0,3
18	HAFS	-1,9	-1,0	0,0	-6,9	4,2	0,4	-4,2	-0,2	-0,6	2,7	-3,0	4,6	0,3
20	Ålesundregionen	-1,3	-0,3	-1,4	-0,5	0,7	-1,4	0,3	0,9	1,1	0,7	-0,4	0,3	0,2
21	Haugesundregionen	1,6	1,6	-0,3	0,5	0,6	1,0	2,3	-1,8	0,5	-0,2	0,8	-0,6	0,2
34	Sunnhordland	-0,3	0,8	-1,0	-0,2	-1,2	3,5	1,3	-0,3	1,0	-2,7	-0,6	-1,2	-0,3
36	Sunnfjord	-1,8	1,5	-2,5	-2,6	1,7	0,4	-1,6	-0,1	2,3	-1,0	-1,6	-0,6	-0,4
41	Nordmøre	-2,2	0,3	0,6	-0,3	1,2	0,0	-1,0	-0,3	0,0	-1,6	-1,2	-0,5	-0,6
42	Romsdal	0,7	-0,4	1,5	-1,9	0,2	1,3	0,0	-0,6	0,4	-0,1	-1,3	-2,2	-0,6
43	Bjørnefjorden	4,7	1,9	4,2	0,5	1,7	2,4	2,8	-0,9	-2,1	-1,8	-2,4	-1,0	-0,6
63	Osterfjorden	-3,3	-4,0	3,7	-1,6	-3,4	0,7	-4,5	0,0	-3,2	-5,1	1,6	0,7	-1,3
64	Nordfjord	-3,1	-1,1	2,0	-2,5	-1,2	-4,6	-1,5	-2,6	0,5	-0,1	-0,8	-1,9	-1,3
66	Storfjord	-1,3	1,1	-2,4	0,7	-1,3	-3,2	-3,4	-1,4	-2,1	2,7	-1,2	-3,1	-1,4
79	Sogn	-1,6	-0,4	3,6	-1,6	-4,9	-2,8	-2,9	-1,0	-2,3	0,2	-2,1	-3,1	-2,0
83	Hardanger	-6,7	-2,0	1,4	0,7	-4,1	-3,0	-1,1	-2,0	-2,2	0,5	-2,6	-6,5	-2,5

Regionene er rangert etter såkalt progressivt gjennomsnittⁱ for de ti siste årene.

Fra figur 2 i kapittel 1.1 så vi at det var et stort sprik mellom arbeidsplassutviklingen i privat sektor i Nordfjord og arbeidsplassveksten i privat sektor på landsbasis i perioden mellom 2000 og 2012. I tabellen over ser vi hvordan denne differansen har utviklet seg år for år.

I 2012 var arbeidsplassveksten i privat sektor i Nordfjord 1,9 prosentpoeng lavere enn veksten på landsbasis. I et tiårsperspektiv har den gjennomsnittlige differansen mellom veksten i Nordfjord og veksten nasjonalt vært på 1,3 prosentpoeng årlig i Nordfjords disfavør.

En slik forskjell betyr kanskje ikke så mye i ett enkelt år, men over tid vil dette føre til store forskjeller. Det så vi også i figur 2 i kapittel 1.1.

1.6 Bransjer i næringslivet

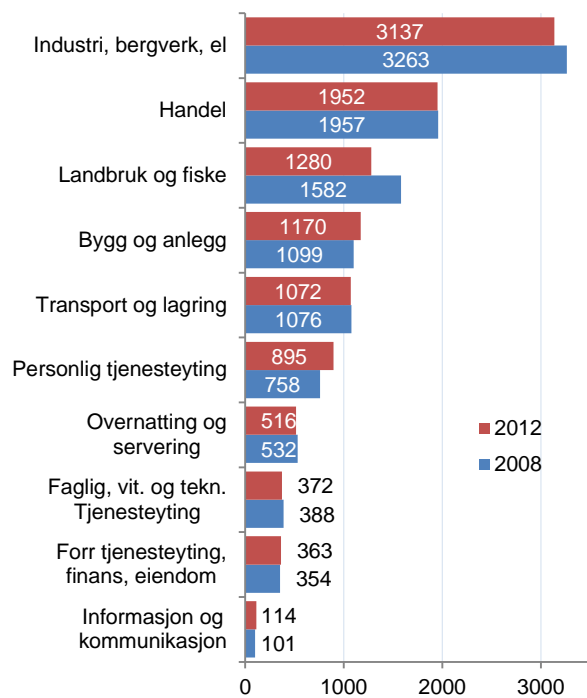
Figuren ved siden av viser antall sysselsatte i de ulike bransjene i privat sektor i Nordfjord i 2008 og 2012. Bransjeinndelingen er den samme som SSB vanligvis bruker.

Industrien er klart størst. Det var 3 137 sysselsatte i industrien i 2012. Det har vært en nedgang fra 2008.

Handelen er nest størst. Det var 1 952 sysselsatte i handelen i Nordfjord i 2012. Antallet er omtrent likt som i 2008.

Landbruket og fisket er den tredje største bransjen. Her har det vært en ganske sterk nedgang i antallet sysselsatte fra 2008 til 2012.

Antallet sysselsatte i bygg- og anleggsbransjen og i personlig tjenesteyting har økt fra 2008 til 2012.

Figur 6: Antall sysselsatte i ulike bransjer i Nordfjord i 2008 og 2012.

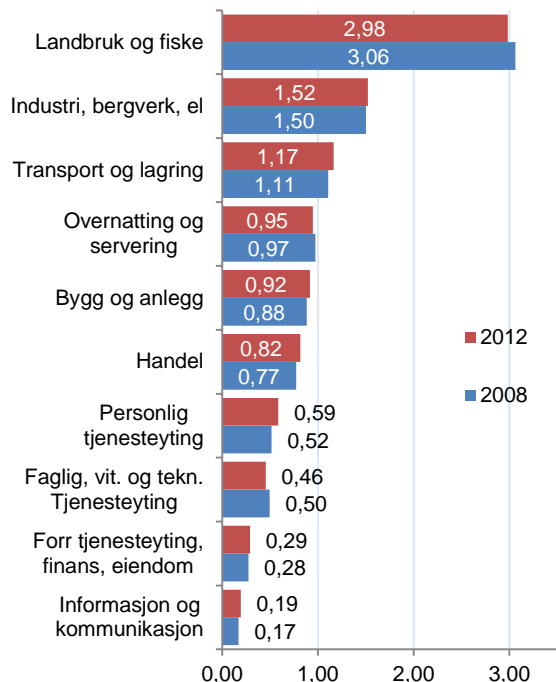
1.7 Bransjer og lokaliseringkvotienter

Vi så antallet sysselsatte i de ulike bransjene i figur 6, men det er også interessant å vurdere om Nordfjord har høye eller lave andeler i forhold til andre regioner. I figur 7 ser vi lokaliseringkvotientene til de ulike bransjene. Antall sysselsatte i bransjen er delt på totalt antall innbyggere, og andelen er delt på tilsvarende andel for landet. Når tallet er 1, er andelen i regionen den samme som andelen i Norge.

Det er nesten tre ganger så stor andel sysselsatte i landbruk og fiske i Nordfjord som på landsbasis. Andelen har blitt redusert litt fra 2008 til 2012.

Andelen sysselsatte i industrien er 1,5 ganger større i Nordfjord enn nasjonalt. Andelen har økt marginalt fra 2008 til 2012.

De bransjene som har lavest sysselsettingsandel i Nordfjord, faglig, vitenskapelige og teknologiske tjenester; finans og informasjon og kommunikasjon, er bransjer som har høy vekst nasjonalt.

Figur 7: Andel arbeidsplasser i forhold til folketallet i Nordfjord i forhold til tilsvarende andel på landsbasis i 2008 og 2012.

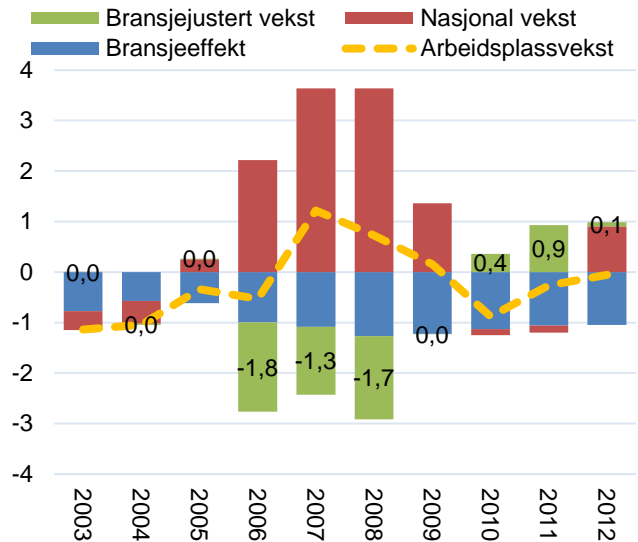
1.8 Bransjestrukturens betydning for vekst

Bransjestrukturen er en av de viktigste forklaringsfaktorene for forskjeller i næringslivets vekst mellom kommuner og regioner. Steder med en høy konsentrasjon av vekstbransjer vil ha mye lettere for å oppnå vekst i næringslivet enn steder hvor en stor andel av næringslivet er konsentrert til bransjer med generell nedgang på landsbasis.

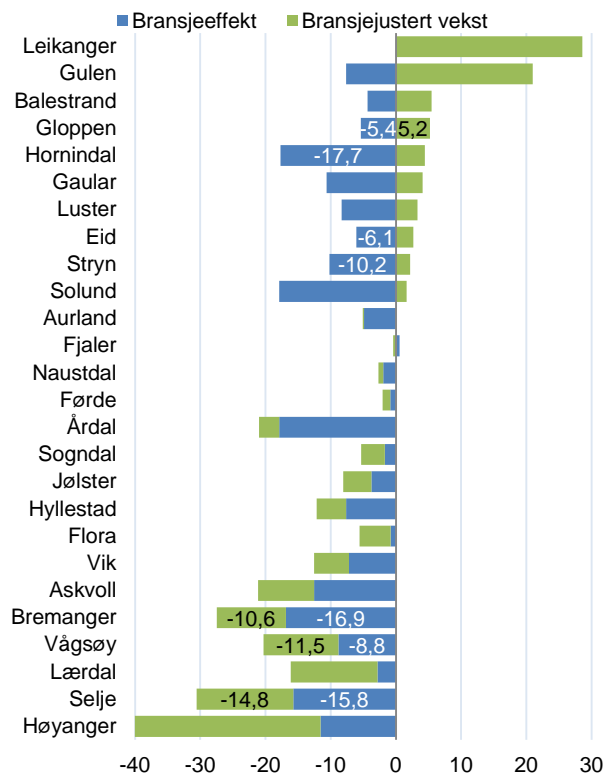
Veksten i antall arbeidsplasser kan dekomponeres i tre deler. Den første komponenten er den nasjonale veksten. Den nasjonale veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet vil være et mål for konjunktorene, som i noen år er positive, i andre år negative. Den andre komponenten er bransjeeffekten, som viser hvilken effekt bransjestrukturen har for veksten på stedet. Den siste komponenten er bransjejustert vekst, en restfaktor, som forteller hvilken utvikling stedet har, når en trekker fra den nasjonale veksten og bransjeeffekten. Den bransjejusterte veksten blir da et godt mål for om stedet har over- eller underprestert i forhold til andre steder gitt sin bransjestruktur.

Fra figur 8 ser vi at bransjeeffekten har vært negativ i Nordfjord hvert år siden 2003. Dette har hatt en negativ effekt på arbeidsplassveksten i privat sektor i Nordfjord. Dette skyldes nok at det er mye industri og landbruk og fiske i Nordfjord, og disse bransjene har opplevd generell arbeidsplassnedgang på landsbasis. Den bransjejusterte veksten var negativ fra 2006 til 2008, men den har tiltatt deretter. Den var positiv i 2010 og 2011, og omtrent nøytral i 2012.

I figur 9 er bransjeeffekten og den bransjejusterte veksten i kommunene i Sogn og Fjordane summert sammen for de siste ti årene. I Nordfjord er det bare Gloppen som har hatt en positiv bransjejustert vekst. Ingen av kommunene i Nordfjord har hatt en positiv bransjeeffekt.

Figur 8: Veksten i antall arbeidsplasser i Nordfjord, dekomponert i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjejustert vekst, tre års glidende gjennomsnitt.

Figur 9: Sum bransjeeffekt og bransjejustert vekst i kommunene i Sogn og Fjordane for de siste ti årene.

1.9 Næringstyper

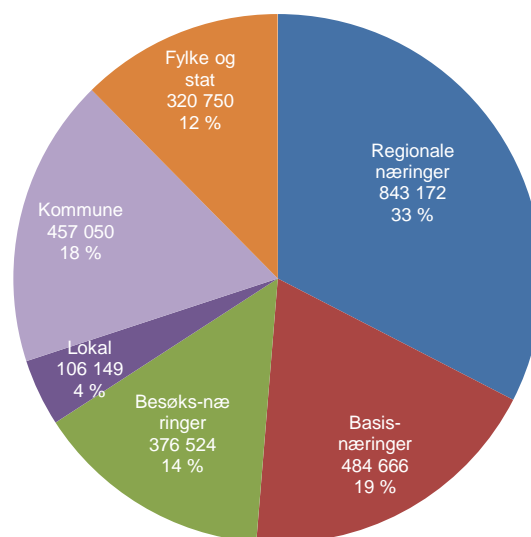
Noen deler av næringslivet kan vi karakterisere som *basisnæringer*. Basisnæringer er de delene av næringslivet som genererer inntekter utenfra. Eksportnæringer er basisnæringer, men vi kan også legge til næringer som selger sine produkter eller tjenester ut av regionen, selv om salget ikke er til andre land. Alle primærnæringene og stort sett all industri kan regnes som basisnæringer. Vi kan også ta med tjenester som konkurrerer i et nasjonalt eller internasjonalt marked, som IT, telekom- og ingeniørtjenester. Basisnæringene sysselsatte 484 666 personer på slutten av 2012. Utviklingen i basisnæringene påvirkes kraftig av konjunkturer og har gått i bølger. De siste to årene har veksten vært ganske sterk.

Besøksnæringer er de delene av næringslivet hvor kunden må være personlig til stede. Butikkhandel (men ikke internetthandel), servering, overnatting, opplevelser og personlige tjenester er bransjer som vi regner som besøksnæringer. Årsaken til at vi ønsker å isolere besøksnæringene, er at de vil reflektere om et område er attraktivt å besøke. Områder som trekker til seg besøkende fra andre områder vil normalt få høyere etterspørsel, og dermed også flere arbeidsplasser i besøksnæringene. Det vil være ulike stedskvaliteter som gjør et område attraktivt for besøk og for bedrifter i basisnæringene. Besøksnæringene sysselsatte 376 524 personer i 2012. Besøksnæringene i Norge vokste raskt fra 2000 til 2007, men har stagnert etter det.

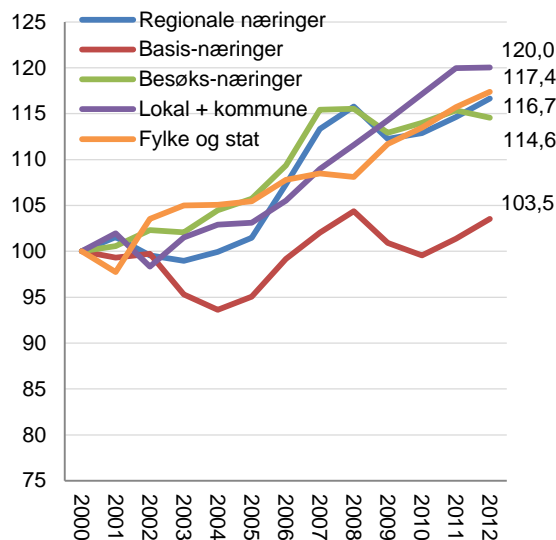
Den tredje og største gruppen kaller vi *regionale næringer*. Denne kategorien inneholder bransjer som bygg og anlegg, engros- og agenturhandel, transport og forretningsmessige tjenester. Dette er store bransjer, som ofte er knyttet til regionen, men som er ganske ujevnt fordelt mellom enkeltkommuner.

Til *lokale næringer* regnes privat virksomhet innenfor primærhelsetjenester, skoler, avfallshåndtering og barnehager. Dette er tjenester som er knyttet til lokalbefolkningen, og som i mange tilfeller er substitutter til de kommunale tjenestene. De lokale næringene kan vi derfor se i sammenheng med kommunal sektor. Det er de lokale næringene som vokser raskest i Norge, og de er samtidig ganske upåvirket av konjunkturane.

Stat og fylkessektoren utgjør den siste delen av arbeidslivet, og hadde 320 750 sysselsatte i 2012. Veksten i antall arbeidsplasser i stat og fylke har vært litt høyere enn veksten i den totale sysselsettingen.

Figur 10: Antall arbeidsplasser i de ulike sektorene og næringstypene i Norge i 2012.

Figur 11: Utviklingen i antall arbeidsplasser i de ulike sektorene og næringstypene i Norge fra 2000 til 2012, indeksert slik at nivået i 2000=100.

1.9.1 Næringstyper i Nordfjord

Figuren til høyre viser antallet og andelen arbeidsplasser i de ulike sektorene og næringstypene i Nordfjord i 2012.

Basisnæringene er størst. Det var 4 214 arbeidsplasser i basisnæringene i 2012. Dette tilsvarer 27 prosent av alle arbeidsplassene. Andelen er mye høyere enn andelen på landsbasis.

De regionale næringene er forholdsvis små. Det var 3 858 arbeidsplasser i de regionale næringene i 2012. Dette tilsvarer 24 prosent av alle arbeidsplassene. Andelen er lavere enn andelen nasjonalt.

Besøksnæringene utgjør en omtrent like stor andel av arbeidsplassene i Nordfjord som på landsbasis. Det var 2 309 arbeidsplasser i besøksnæringene i Nordfjord i 2012. Dette tilsvarer 15 prosent av arbeidsplassene.

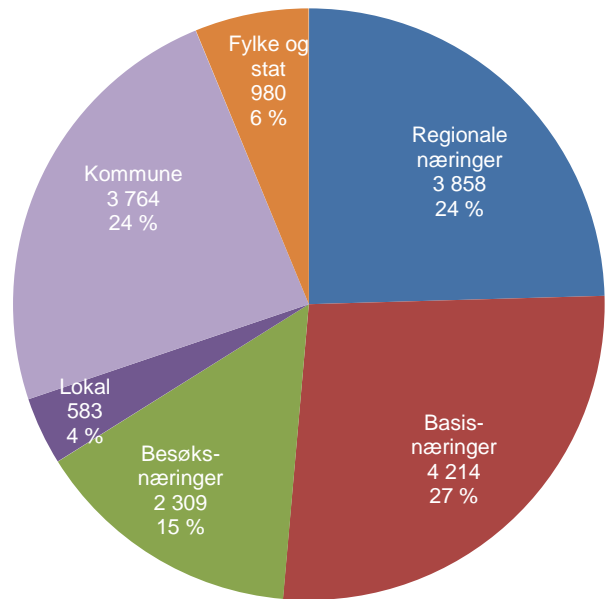
Kommunal sektor og de lokale næringene står samlet sett for 28 prosent av arbeidsplassene. Mens kommunal sektor er større i Nordfjord enn i landet som helhet, er de lokale næringene like store som på landsbasis.

Fylkeskommunal og statlig sektor er liten. Det var 980 arbeidsplasser i disse sektorene i Nordfjord i 2012. Dette tilsvarer 6 prosent av arbeidsplassene. Andelen er halvparten så stor som andelen på landsbasis.

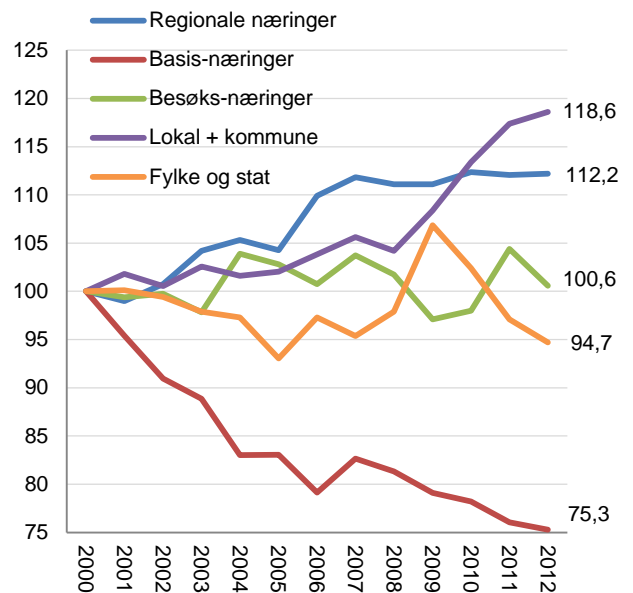
Figuren ved siden av viser den indekserte arbeidsplassutviklingen i de ulike sektorene og næringstypene. Skalaen er lik som i tilsvarende figur på forrige side.

Veksten har vært størst i kommunal sektor og de lokale næringene, som i grafen ved siden av er slått sammen. De regionale næringene har vokst med 12,2 prosent. Antallet arbeidsplasser i besøksnæringene var omtrent like høyt i 2012 som i 2000.

Basisnæringene har hatt en kraftig nedgang. Av antallet arbeidsplasser i basisnæringene i Nordfjord i 2000, var det bare 75,3 prosent igjen i 2012. Gapet mellom utviklingen i basisnæringene i Nordfjord og veksten i basisnæringene nasjonalt er stort.

Figur 12: Antall arbeidsplasser i de ulike sektorene og næringstypene i Nordfjord i 2012.

Figur 13: Utviklingen i antall arbeidsplasser i de ulike sektorene og næringstypene i Nordfjord fra 2000 til 2012, indeksert slik at nivået i 2000 = 100.

1.9.2 Basisnæringer i Norge

Basisnæringene kan deles opp i tre ganske forskjellige næringer: Industri, teknologiske tjenester og naturbaserte næringer.

Vareproduserende industri er den klart største næringen, som sysselsatte 264 217 personer på landsbasis i 2012. Industrissysselsettingen var på nesten 300 000 i 2000. Antallet arbeidsplasser i industrien har vært nedadgående i flere tiår. Denne nedgangen skyldes i stor grad at industrien har hatt muligheter til rasjonalisering, og dermed har verdiskapingen per sysselsatt kunnet øke ganske mye. Noe av dette skyldes også såkalt strukturrasjonalisering, ved at industribransjer med lav verdiskaping per sysselsatt har blitt lagt ned.

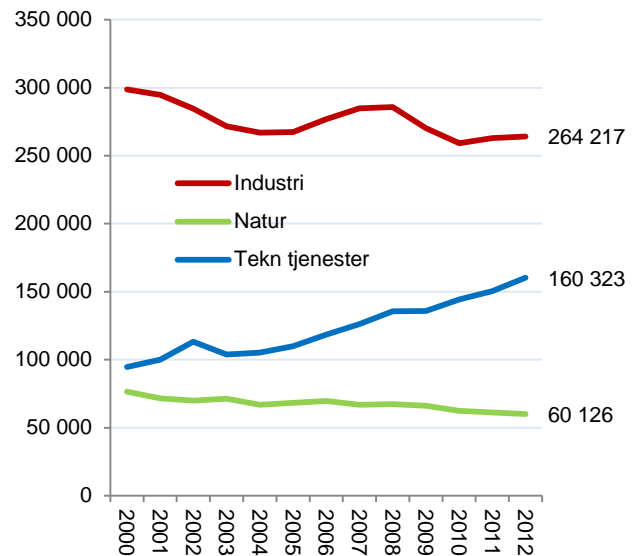
Naturbaserte næringer er primærnæringer som landbruk, fiske og gruvedrift. Antallet arbeidsplasser i primærnæringene har falt jevnt de siste årene, og utgjorde 60 126 arbeidsplasser på slutten av 2012.

De teknologiske tjenestene har etter hvert vokst seg store. Det er tjenester som IT, telekom, engineering, teknisk konsulentarbeid og forskning. Dette er bransjer som konkurrerer nasjonalt og internasjonalt. I 2000 var det under 100 000 arbeidsplasser i de teknologiske næringene i Norge, i 2012 hadde antallet økt til 160 323 arbeidsplasser.

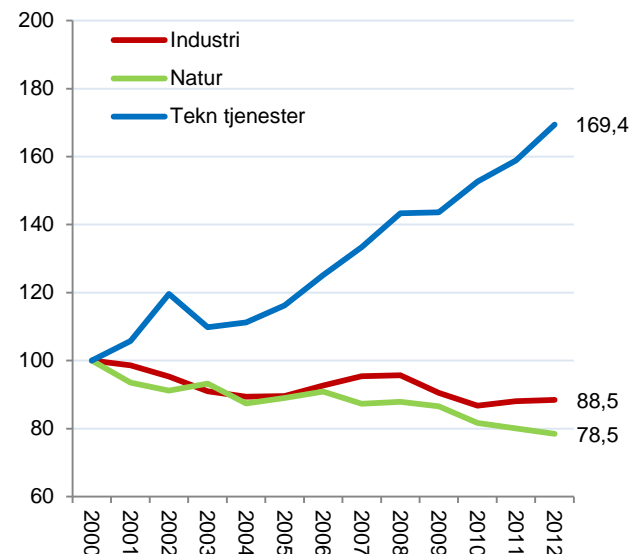
Vi kan se den indekserte utviklingen i de tre basisnæringene i figur 15. De teknologiske næringene har vokst med nesten 70 prosent siden 2000, og veksten ser ikke ut til å avta.

Industrien har hatt en nedgang på 11,5 prosent siden 2000. Nedgangen har ikke vært jevn, men fulgt konjunktorene.

De naturbaserte næringene har hatt en nedgang på 21,5 prosent av arbeidsplassene siden 2000. Nedgangen er jevn og sterk, og viser ingen tegn til å avta.

Figur 14: Antall arbeidsplasser i tre underkategorier av basisnæringer i Norge fra 2000 til 2012.

Figur 15: Indeksert utvikling i underkategoriene av basisnæringer i Norge fra 2000 til 2012. 2000-nivået = 100.

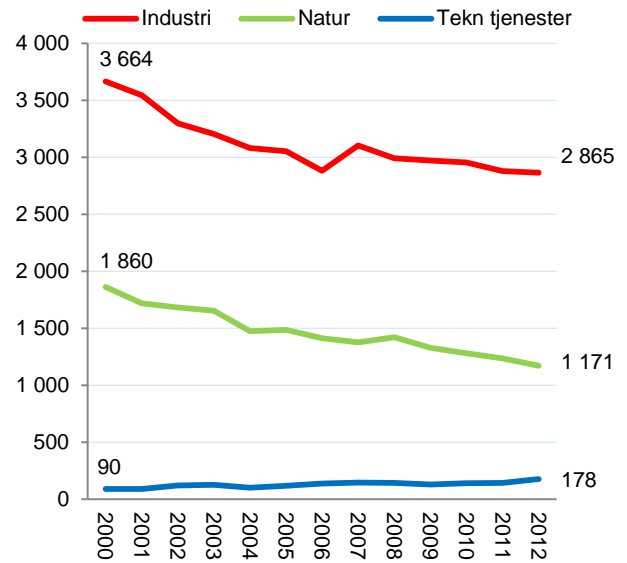
1.9.3 Basisnæringer i Nordfjord

Som på landsbasis har det vært en nedgang i antall arbeidsplasser i industrien og i de naturbaserte næringene og vekst i de teknologiske næringene i Nordfjord mellom 2000 og 2012.

Det var 2 865 arbeidsplasser i industrien i 2012. Dette er en nedgang fra 3 664 i 2000.

Det var 1 171 arbeidsplasser i de naturbaserte næringene i 2012. Det er en nedgang fra 1 860 i 2000.

Det er få arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene. Det var 178 arbeidsplasser i disse tjenestene i 2012. Det er en oppgang fra 90 i 2000. Oppgangen har vært ganske stor i prosent.

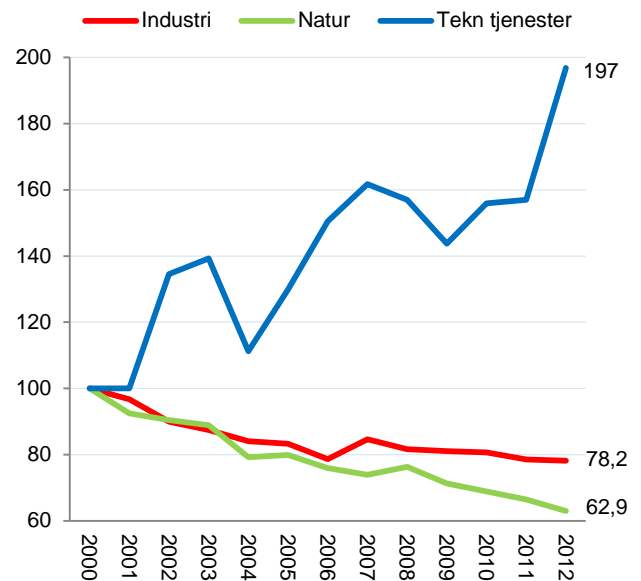

Figur 16: Antall arbeidsplasser i de tre typene av basisnæringer i Nordfjord fra 2000 til 2012.

Figuren ved siden av viser den indekserte utviklingen i antall arbeidsplasser i basisnæringene i Nordfjord. Grafen viser tallene i figuren over i indeksert form, der antallet i 2000 er indeksert til å være lik 100. Skalaen er lik som i tilsvarende figur på forrige side for å gjøre sammenlikningen med utviklingen nasjonalt enklere.

Veksten i antall arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene har vært på 97 prosent. Det er nesten en dobling.

Antall arbeidsplasser i de naturbaserte næringene har blitt redusert med 37,1 prosent. Antall arbeidsplasser i industrien har blitt redusert med 21,8 prosent. Nedgangen har vært kraftigere enn nedgangen på landsbasis i disse næringene.

Figur 17: Indeksert utvikling i de tre typene av basisnæringer i Nordfjord fra 2000 til 2012. 2000-nivået er indeksert til å være lik 100.

1.10.1 Basisnæringer - nivå

Basisnæringene blir tillagt stor betydning for regional utvikling. Dette er næringer som selger sine varer og tjenester til et nasjonalt eller internasjonalt marked, og som bringer inntekter inn til regionen.

Basisnæringene skaper ringvirkninger til andre næringer, gjennom å kjøpe varer og tjenester fra bedrifter i andre bransjer. Basisnæringene har også større svingninger enn andre næringer. Etterspørselen avgjøres av nasjonale og internasjonale konjunkturer, og konkurransevnen kan også svinge ganske mye.

Tabell 2: Nivå for basisnæringene i regionene på Vestlandet, målt som andel av samlet sysselsetting, 2000-2012. Rangering blant landets 83 regioner med hensyn til nivå i 2012 helt til venstre. Siste kolonne viser endring i nivå fra 2000 til 2012.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Endring
3	Storfjord	45,5	44,0	43,4	42,1	41,8	41,1	40,1	40,2	39,2	36,6	36,7	35,6	35,3	-10,2
5	Stavangerregionen	28,0	30,6	30,3	29,1	28,5	27,9	29,6	29,9	30,1	30,0	29,7	30,9	31,9	3,9
7	Søre Sunnmøre	32,7	30,9	30,7	28,6	27,8	28,2	29,2	28,9	29,3	29,8	29,4	29,0	28,9	-3,7
9	HAFS	28,9	28,6	27,6	27,3	23,8	26,3	27,5	26,0	26,5	25,2	25,4	25,0	25,5	-3,4
10	Sunnhordland	28,6	28,5	27,8	26,8	25,6	24,9	26,5	26,5	26,6	26,2	24,9	24,8	25,4	-3,2
12	Nordfjord	32,9	31,7	30,7	30,1	28,3	28,4	26,9	27,3	26,9	26,4	26,0	25,0	25,0	-7,8
13	Dalane	32,0	32,5	30,9	31,0	29,6	30,1	29,7	28,4	26,9	25,9	25,7	25,5	23,8	-8,1
14	Romsdal	23,8	24,4	24,3	22,5	22,0	22,4	22,6	23,0	23,4	22,6	21,9	22,4	22,5	-1,3
15	Haugesundregionen	24,1	24,5	24,6	23,4	22,7	22,9	23,4	23,3	23,2	22,7	22,3	22,0	22,4	-1,7
16	Sogn	27,8	28,2	29,7	29,9	28,4	25,5	25,2	24,6	25,2	23,9	22,8	21,7	22,1	-5,6
17	Nordmøre	26,9	25,8	25,1	24,5	24,1	23,8	23,9	23,0	23,8	22,9	22,0	22,3	22,0	-4,9
18	Ryfylke	24,7	23,7	22,8	23,7	23,0	23,1	22,7	21,8	21,0	21,0	21,3	21,9	21,7	-3,0
20	Hardanger	26,2	25,1	25,9	26,0	25,1	23,4	23,3	22,7	22,9	21,9	21,5	20,8	20,9	-5,3
23	Ålesundregionen	25,5	24,9	24,4	22,7	22,1	21,9	21,5	21,3	20,8	20,4	20,3	20,5	20,5	-5,0
27	Nordhordland	22,7	22,5	22,3	22,0	21,2	21,1	21,7	22,4	23,1	23,5	22,2	20,7	19,9	-2,8
28	Osterfjorden	29,4	27,9	26,2	25,1	25,0	23,3	23,8	23,1	22,8	22,1	20,7	20,1	19,9	-9,5
29	Bergen	18,6	19,3	19,6	18,9	18,8	19,0	19,6	19,2	19,2	19,2	19,0	19,3	19,8	1,3
55	Sunnfjord	21,0	19,9	20,0	18,1	15,8	16,8	17,1	16,6	16,3	16,5	15,1	15,3	15,7	-5,3
58	Hordaland Vest	12,6	12,8	13,5	13,1	12,7	13,1	13,1	13,6	13,2	13,6	13,7	14,3	15,3	2,7
70	Bjørnefjorden	18,1	17,9	17,6	17,9	18,1	17,4	17,6	17,7	17,4	16,3	14,9	13,6	13,2	-4,8
78	Voss	15,8	14,4	13,9	13,6	12,0	12,7	12,4	11,9	12,4	11,6	10,9	11,3	10,9	-4,9

Det er typisk for regionene på Vestlandet å ha mye basisnæringer. Det ser vi ved at rangeringen til de fleste regionene på Vestlandet er over medianen. Nordfjord rangerte som nummer 12 blant landets 83 regioner i 2012. Antallet arbeidsplasser i basisnæringene, målt som andel av sysselsettingen, var på 25 prosent i 2012. Andelen har blitt redusert med 7,8 prosentpoeng siden 2000. I 2000 var andelen på 32,9 prosent.

1.11 Besøksnæringer

Besøksnæringene kan vi dele opp i fire ulike næringer. Den første og desidert største er handel, og da har vi tatt med butikkhandel, men ikke f.eks. internetthandel som ikke er avhengig av personlig tilstedeværelse. Det var 246 808 arbeidsplasser i butikkhandelen i 2012.

Antallet har gått ned siden 2008, da det var over 254 000 arbeidsplasser i handelen. Antall arbeidsplasser i handelen har gått spesielt mye tilbake i de største byene, mens distriktene har hatt en vekst. Overgang fra butikk- til internetthandel kan ha vært en faktor i denne utviklingen, samtidig til det har blitt flere kjøpesentra med kjedebutikker i distriktene. Det har kanskje blitt mindre behov for å «dra til byen» for å handle?

Aktivitetsnæringene består av forskjellige bransjer innen underholdning, kultur, fritidsaktiviteter og sport, og inkluderer også bransjer som frisører og drosjer.

Aktivitetsnæringene har samlet 57 877 arbeidsplasser i 2012.

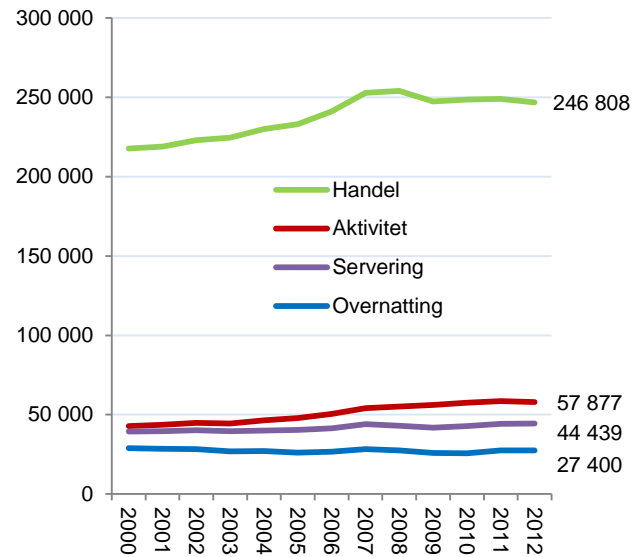
Serveringsnæringen, dvs. kaféer, restauranter og barer hadde 44 439 arbeidsplasser i 2012, mens overnattingsnæringene, hoteller, hytteutleie og campingplasser hadde 27 400.

I figur 19 ser vi utviklingen i de ulike næringene på landsbasis siden 2000.

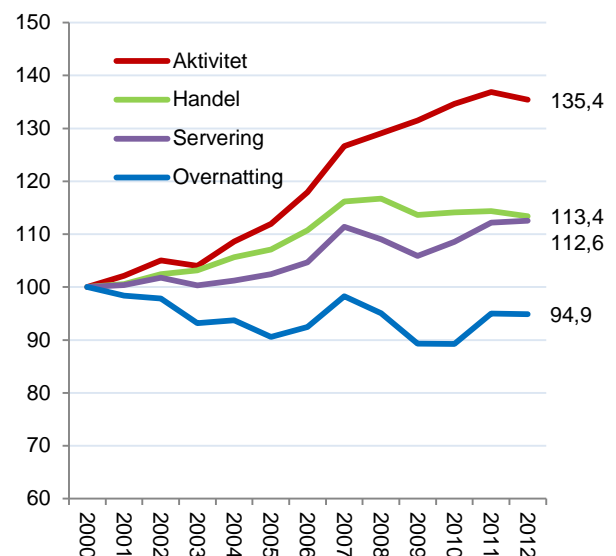
Aktivitetsnæringene har hatt en kraftig vekst, med 35,4 prosent økning i antall arbeidsplasser siden 2000. Det siste året var det imidlertid en noe overraskende nedgang.

Overnattingsnæringene har 5,1 prosent færre arbeidsplasser i 2012 enn i 2000. Antall overnattinger har økt, så det har nok skjedd en rasjonalisering i overnattingsnæringene på samme måte som i industrien.

Servering og handel har økt omtrent i samme takt som resten av økonomien.

Figur 18: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Norge fra 2000 til 2012.

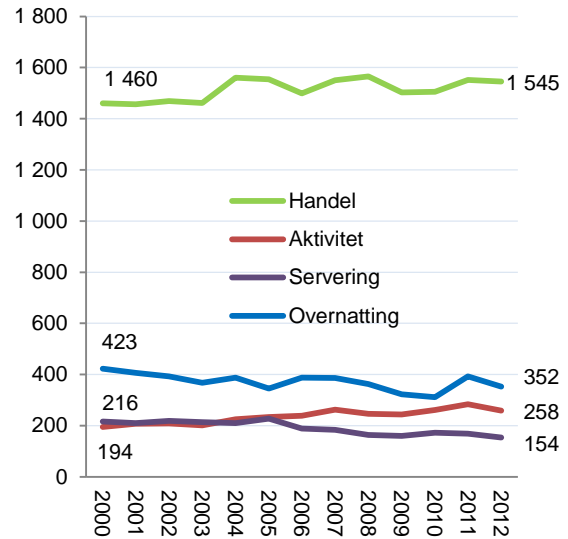
Figur 19: Indeksert utvikling i antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Norge fra 2000 til 2012, indeksert slik at nivået i 2000 = 100.

1.11.1 Besøksnæringer i Nordfjord

I besøksnæringene er det handelen som sysselsetter flest i Nordfjord. Det var 1 545 arbeidsplasser i handelsnæringene i Nordfjord i 2012. Antallet har steget siden 2000. Handelen er større enn de øvrige besøksnæringene til sammen.

Det var 352 arbeidsplasser i overnattingsbransjen i 2012. Dette er en nedgang fra antallet i 2000.

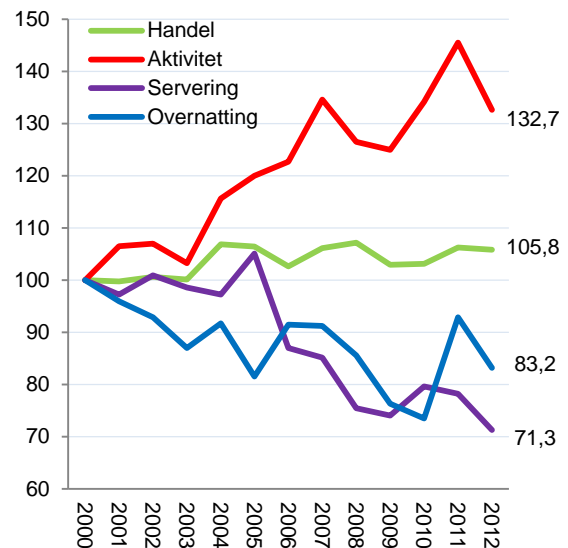
Det var 258 arbeidsplasser i aktivitetsnæringene og 154 arbeidsplasser i serveringsbransjen.

Figur 20: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Nordfjord fra 2000 til 2012.

Figuren til høyre viser den indekserte utviklingen, der antall arbeidsplasser i 2000 er indekset til å være lik 100. Skalaen er slik som skalaen i tilsvarende figur på forrige side. På den måten blir det enklere å sammenlikne utviklingen i Nordfjord med utviklingen på landsbasis.

Antall arbeidsplasser i handelsnæringene har vokst med 5,8 prosent fra 2000 til 2012. Aktivitetsnæringene har vokst mest. Det var 32,7 prosent flere arbeidsplasser i aktivitetsnæringene i 2012 sammenliknet med antallet i 2000. Serveringsbransjen har hatt en nedgang på 28,7 prosent. Overnattingsbransjen har hatt en nedgang på 16,8 prosent.

Figur 21: Indeksert utvikling i antall arbeidsplasser i Nordfjord i besøksnæringene fra 2000 til 2012, indekset slik at nivået i 2000 = 100.

1.11.2 De regionale næringene – nivå og endring

De regionale næringene har en viss tendens til å konsentrere seg i regionale sentra, det gjelder spesielt innenfor bransjer som forretningsmessig tjenesteyting, finans og eiendom. Andre bransjer innenfor de regionale næringene, som bygg og anlegg og transport, er ganske jevnt fordelt. Nivået, målt som antall arbeidsplasser i de regionale næringene som prosentvis andel av samlet sysselsetting, er vist i tabellen under.

Tabell 3: Nivå på de regionale næringene i regionene på Vestlandet. Rangering blant landets 83 regioner mht. nivå i 2012. Siste kolonne viser endringen i nivå fra 2000 til 2012.

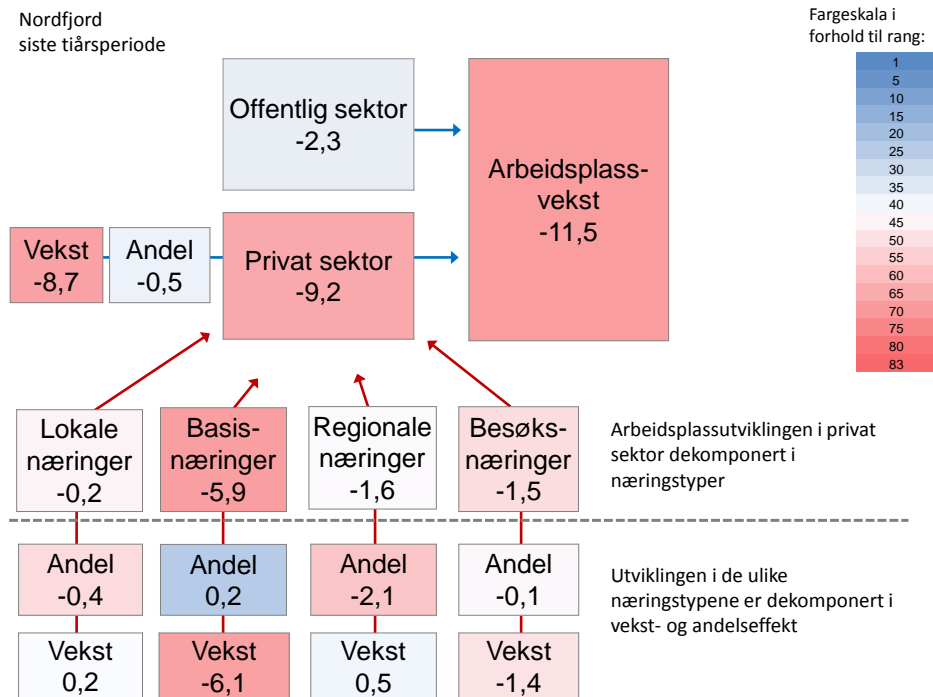
Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Endring
2	Bergen	40,3	40,0	41,0	40,6	40,3	40,2	42,3	43,4	42,8	41,6	40,9	41,1	41,5	1,2
8	Stavangerregionen	29,3	29,3	28,9	28,9	29,2	29,1	30,3	31,3	31,3	30,4	30,7	31,0	30,9	1,6
9	Sunnfjord	28,9	28,9	29,0	29,0	29,2	28,5	29,1	28,6	29,6	30,0	30,8	30,2	30,6	1,6
11	Ålesundregionen	29,6	30,2	29,5	29,8	29,1	29,7	30,3	30,6	31,3	30,2	30,1	29,5	30,1	0,6
18	Voss	23,3	23,2	23,7	23,1	25,4	23,8	23,8	23,8	23,7	25,8	25,6	25,4	28,5	5,2
28	Romsdal	23,6	24,3	24,0	26,1	25,4	24,9	26,6	27,2	26,9	27,0	26,5	26,3	26,3	2,7
30	Haugesundregionen	24,5	25,2	24,8	25,2	25,7	25,4	25,8	25,9	25,8	25,7	25,6	26,1	26,1	1,6
32	HAFS	20,6	19,4	19,4	19,5	19,6	19,1	19,4	22,2	21,4	22,5	23,7	23,4	25,9	5,2
37	Søre Sunnmøre	19,5	21,0	20,3	20,8	21,2	21,9	22,7	23,5	23,7	23,1	22,6	23,5	25,3	5,8
40	Nordmøre	21,8	22,9	22,8	22,9	23,0	23,6	23,7	24,1	24,6	24,4	25,4	25,0	25,0	3,2
55	Nordfjord	20,4	20,6	21,0	21,9	22,2	22,0	23,1	22,6	22,4	22,6	22,7	22,5	22,7	2,3
57	Ryfylke	20,0	19,0	18,9	19,5	21,0	20,5	19,9	20,7	22,3	22,7	24,6	23,8	22,5	2,6
61	Storfjord	16,6	17,5	18,8	19,8	20,0	19,8	20,5	20,8	20,7	21,8	22,6	23,0	22,0	5,4
66	Sunnhordland	19,5	20,0	19,6	19,8	20,8	20,9	20,9	21,3	21,4	21,5	21,3	21,4	20,8	1,3
73	Sogn	19,4	18,7	19,0	21,6	21,5	20,4	20,7	21,3	20,6	20,7	21,3	21,8	20,2	0,8
75	Hardanger	21,6	19,5	19,4	20,0	20,3	20,5	20,4	21,1	21,5	21,3	21,6	21,3	19,8	-1,8
78	Dalane	18,1	17,3	18,0	18,0	18,1	17,3	17,1	19,2	20,9	20,2	19,8	19,2	19,4	1,3
79	Hordaland Vest	16,8	18,1	17,7	18,1	18,4	18,7	18,9	18,6	19,5	19,3	19,6	18,8	19,2	2,4
80	Nordhordland	15,2	16,0	15,1	15,3	15,5	15,5	15,8	16,7	18,0	16,0	16,6	17,6	18,3	3,1
82	Osterfjorden	14,2	13,8	14,4	16,3	15,0	15,4	15,9	15,1	15,7	13,8	14,5	15,0	15,7	1,6
83	Bjørnefjorden	13,2	14,1	14,7	15,6	15,2	15,6	16,2	16,3	16,2	14,8	15,2	15,0	15,5	2,3

Hvert fylke på Vestlandet har sin region som fungerer som senter, Bergen i Hordaland, Stavanger i Rogaland, Ålesund i Møre og Romsdal. Førde/Sunnfjord ser ut til å være et funksjonelt senter for Sogn og Fjordane, med en høy konsentrasjon av de regionale næringene.

I nesten alle regionene har de regionale næringene økt sin andel av sysselsettingen. I Nordfjord har andelen arbeidsplasser i de regionale næringene økt med 2,3 prosentpoeng fra 2000 til 2012. Antallet arbeidsplasser i de regionale næringene som andel av sysselsettingen var på 22,7 prosent i 2012. Dette rangerer Nordfjord som nummer 55 blant landets 83 regioner, altså litt under medianen.

1.11.3 Oppsummering arbeidsplassutvikling

Nå har vi gått gjennom arbeidsplassutviklingen i regionen, og sett hvordan utviklingen har vært i ulike sektorer, og ulike nærings typer i regionen. I figuren under har vi satt utviklingen inn i en modell, der vi kan se den relative betydningen av utviklingen i de ulike sektorer og nærings typer, samtidig som fargene angir hvordan Nordfjord kommer ut i forhold til landsgjennomsnittet.

Figur 22: Oppsummering av arbeidsplassutvikling i Nordfjord, alle tallene viser endring de siste 10 årene, i prosent av samlet sysselsetting i regionen, og i forhold til landsgjennomsnittet. Utviklingen i privat sektor er dekomponert i nærings typer. Utviklingen i nærings typene er dekomponert i en veksteffekt og en andelseffekt.

Vi har tidligere sett at arbeidsplassveksten i Nordfjord har vært svakere enn veksten nasjonalt. Spesielt i privat sektor har forskjellen mellom utviklingen lokalt og utviklingen nasjonalt vært stor. Vi delte privat sektor inn i fire nærings typer: Lokale næringer, basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer. I et regionalt utviklingsperspektiv knytter en som regel størst interesse for basisnæringerne og besøksnæringerne.

Basisnæringerne har hatt en vekst som er 5,9 prosentpoeng lavere enn veksten på landsbasis. Dette skyldes svak arbeidsplassvekst. Det at andelen basisnæringer er stor, har vært til Nordfjords fordel.

Besøksnæringerne har hatt en arbeidsplassvekst som er 1,5 prosentpoeng lavere enn veksten på landsbasis. Dette skyldes også svak arbeidsplassvekst mer enn en svak andelseffekt.

De regionale næringerne har hatt en utvikling som skiller seg litt negativt ut fra utviklingen på landsbasis, men fargen indikerer at regionen rangerer omtrent middels blant landets 83 regioner. En liten andel har vært i Nordfjords fordel, mens arbeidsplassveksten har vært sterk, og den har bidratt positivt.

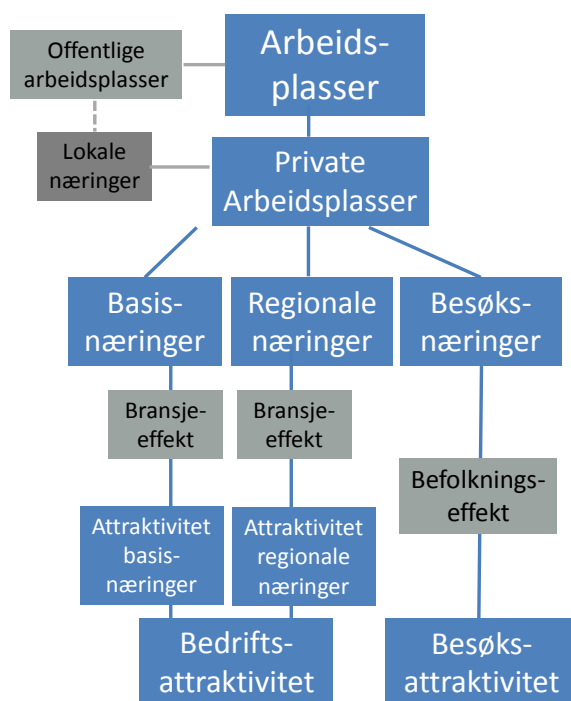
De lokale næringerne har vokst litt saktere i Nordfjord enn på landsbasis. Siden de er så små og siden de er nært knyttet opp mot kommunal sektor, legger vi ikke veldig stor vekt på disse næringerne i et regionalt utviklingsperspektiv.

Det er den negative utviklingen i basisnæringerne som har hatt størst betydning for den negative forskjellen mellom arbeidsplassutviklingen i Nordfjord og utviklingen på landsbasis.

2. Attraktivitet for bedrifter og besøk

Vi har så langt beskrevet næringsutviklingen gjennom å se på utviklingen i de ulike næringstypene. Vi ønsker nå å se om vi kan forklare en del av avvikene mellom veksten i de ulike næringstypene i Nordfjord og veksten ellers i landet. Ulike bransjestrukturer forklarer mye av forskjellene mellom regioner når det gjelder vekst i basisnæringer og regionale næringer. Besøksnæringene blir i stor grad påvirket av egen befolkningsutvikling. Når vi kan korrigere for slike forskjeller, får vi fram mål for bedrifts- og besøksattraktivitet.

I figuren under ser vi hvordan vi tenker oss en modell hvor vi identifiserer de viktigste drivkreftene for næringsutvikling, målt gjennom arbeidsplassveksten i næringslivet.

Figur 23: Modell for bedrifts- og besøksattraktivitet.

Vi har vist utviklingen i antall arbeidsplasser i næringslivet i Nordfjord, hvor vi har delt inn næringslivet i fire næringstyper. Lokale næringer er bedrifter innenfor primærhelsetjenester, barnehager, grunnskole og liknende. Dette er bedrifter som har befolkningen på stedet som kunder, og som i stor grad substituerer kommunen som tjenesteleverandør. Utviklingen i denne sektoren er derfor i stor grad et utslag av hvordan fordelingen mellom kommune og næringslivet er når det gjelder tjenesteleveranser. F.eks. har noen skoler blitt privatisert etter nedleggelsesvedtak i kommunen, og fortsetter virksomheten i privat regi. Dette er ikke en næringslivsvekst som er spesielt interessant, ettersom antall arbeidsplasser i stor grad er de samme før og etter privatisering. Derfor har vi sett på utviklingen i lokale næringer i sammenheng med kommunal sektor.

De tre næringstypene som gjenstår er dermed basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer. Utviklingen i besøksnæringene må ses i sammenheng med befolkningsutviklingen på stedet. Et steds innbyggere er i stor grad kunder også i besøksnæringene. Høy besøksattraktivitet vil gi seg utslag i at antall arbeidsplasser i besøksnæringene øker raskere enn befolkningsveksten skulle tilsi. Noen steder med høy befolkningsvekst vil

kunne se en vekst i besøksnæringene, men uten at stedet egentlig trekker til seg flere besøkende. Besøksattraktivitet blir derfor målt som økning i antall arbeidsplasser i besøksnæringene utover det som befolkningsutviklingen tilsier.

Basisnæringene er de som produserer varer og tjenester for et nasjonalt eller internasjonalt marked, og som tilfører ny kjøpekraft til stedet. De fleste av bransjene som inngår her omtales som konkurranseutsatte bransjer. Utviklingen i slike bransjer må ses på i lys av bransjestrukturen. Noen steder har en høy andel av basisnæringene i bransjer som er i kraftig vekst på landsbasis, som f.eks. olje- og gassrelatert virksomhet. Da er det «normalt» med vekst i basisnæringene. Andre steder har tyngdepunktet i basisnæringene i bransjer som landbruk og prosessindustri, bransjer som har hatt kraftig nedgang i Norge de siste årene. Da er det en prestasjon å unngå nedgang i antall arbeidsplasser i basisnæringene. Høy bedriftsattraktivitet vil vi anta at gir seg utslag i at veksten i disse næringene er høyere enn bransjestrukturen tilsier.

Det vi kaller regionale næringer, som omfatter bransjer som transport, engroshandel, bygg og anlegg og forretningsmessig tjenesteyting vil i mange tilfeller utvikle seg i tråd med regionens befolknings- og næringsvekst. Veksten blir da et resultat av vekst i andre næringer og som følge av økt etterspørsel fra en økende befolkning. Men de regionale næringene er svært ujevnt fordelt mellom kommunene. De regionale næringenes utvikling i en enkeltkommune kan derfor være svært interessant, og kan kanskje påvirkes sterkt gjennom å gjøre kommunene mer attraktive for slike næringer. For et større område, som et helt fylke, er kanskje utviklingen i disse næringene mindre interessant, fordi utviklingen ses på som et resultat av vekst andre steder. Vi vil derfor også se på hvordan utviklingen i de regionale næringene har vært, justert for virkninger av bransjestrukturen.

Hensikten med å beregne effekter av bransjestrukturen på basisnæringene og de regionale næringene, samt befolkningsendringseffekten på besøksnæringene, er at vi ønsker å se på næringsutviklingen når vi har korrigert for strukturelle effekter som ikke kan påvirkes regionalt eller lokalt. Hvor god eller dårlig er utviklingen i de ulike delene av næringslivet, når vi har korrigert for disse strukturelle forholdene? Bransjestrukturen i begynnelsen av en periode er gitt, den er et forhold som ikke kan endres på kort sikt. Det er derfor den relative utviklingen i de bransjene en region faktisk har, i forhold til utviklingen i resten av landet, som er målet for om næringslivet har lyktes eller ikke. Dette blir derfor et mål for stedets bedriftsattraktivitet.

For besøksnæringene har vi korrigert for befolkningsutviklingen. Besøksnæringene på et sted har svært begrenset innflytelse på egen befolkningsutvikling. Men befolkningsutviklingen har stor betydning for veksten i besøksnæringene, ettersom stedets egen befolkning i stor grad er kunder for stedets besøksnæring. Derfor måler vi arbeidsplassutviklingen i stedets besøksnæringer i relasjon til befolkningsutviklingen. Steder der besøksnæringene vokser hurtigere enn befolkningsutviklingen skulle tilsi, øker sine markedsandeler, enten ved å trekke til seg besøkende kunder utenfra, eller at egne innbyggere i større grad bruker stedets egne besøksnæringer.

I resten av kapitlet skal vi vise hvordan vi har beregnet næringsattraktiviteten, gjennom å se på utviklingen i basisnæringene, de regionale næringene og besøksnæringene i relasjon til de strukturelle forholdene.

2.1 Bransjestrukturens betydning for basisnæringene

Vi så tidligere at bransjestrukturen har en sterk og klar påvirkning på veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet. Når vi skal analysere den regionale veksten i de ulike næringstypene, er det derfor naturlig å se på bransjestrukturens betydning. Vi så tidligere i dette kapitlet at det var stor forskjell på veksten innad i de ulike næringstypene. Innenfor basisnæringene var det eksempelvis en sterk vekst innenfor det vi kalte teknologiske tjenester, mens naturbaserte næringer hadde sterk nedgang.

I tabellen under er de tre næringstypene splittet opp ytterligere, og antall arbeidsplasser er indeksert slik at vi ser veksten fra 2000 til 2012.

Tabell 4: Arbeidsplassutvikling i basisnæringene i Norge fra 2000 til 2012, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Næring	Næringstype-sub	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Industri	Anna industri	100	93,4	88,9	84,0	83,8	83,3	85,5	87,0	83,2	80,6	78,5	78,4	75,8
	Næringsmidler	100	98,9	97,2	95,7	92,4	89,5	88,5	88,9	87,9	84,6	84,4	85,7	86,3
	Olje og gass utvinning	100	102,2	103,0	103,5	103,6	107,1	117,5	120,8	128,7	131,0	137,8	147,3	157,5
	Prosessindustri	100	96,1	95,4	92,9	89,2	86,8	84,5	82,7	82,6	75,8	74,7	73,6	68,0
	Verkstedindustri	100	102,4	97,2	90,3	89,3	92,1	99,1	105,6	108,1	100,4	91,1	93,0	96,3
Natur	Fiske/havbruk	100	95,8	94,9	91,8	88,4	86,2	86,1	83,2	84,4	84,1	81,8	83,8	80,1
	Gruve	100	99,1	96,4	95,9	100,5	102,0	102,8	107,6	109,3	100,2	103,4	109,0	112,8
	Landbruk	100	92,3	89,5	93,5	86,1	89,0	91,7	87,2	87,4	85,3	79,0	75,6	74,4
Tekn. tjenester	Olje og gass	100	108,0	106,0	101,5	102,8	107,0	121,7	139,3	151,3	158,2	216,9	230,8	264,4
	Teknisk/vitenskap	100	101,4	147,1	129,9	132,2	136,6	149,1	154,4	168,5	148,9	149,1	156,6	165,0
	Telekom og IKT	100	109,0	99,7	94,7	95,6	101,2	105,7	113,8	120,0	120,7	124,0	126,5	132,1

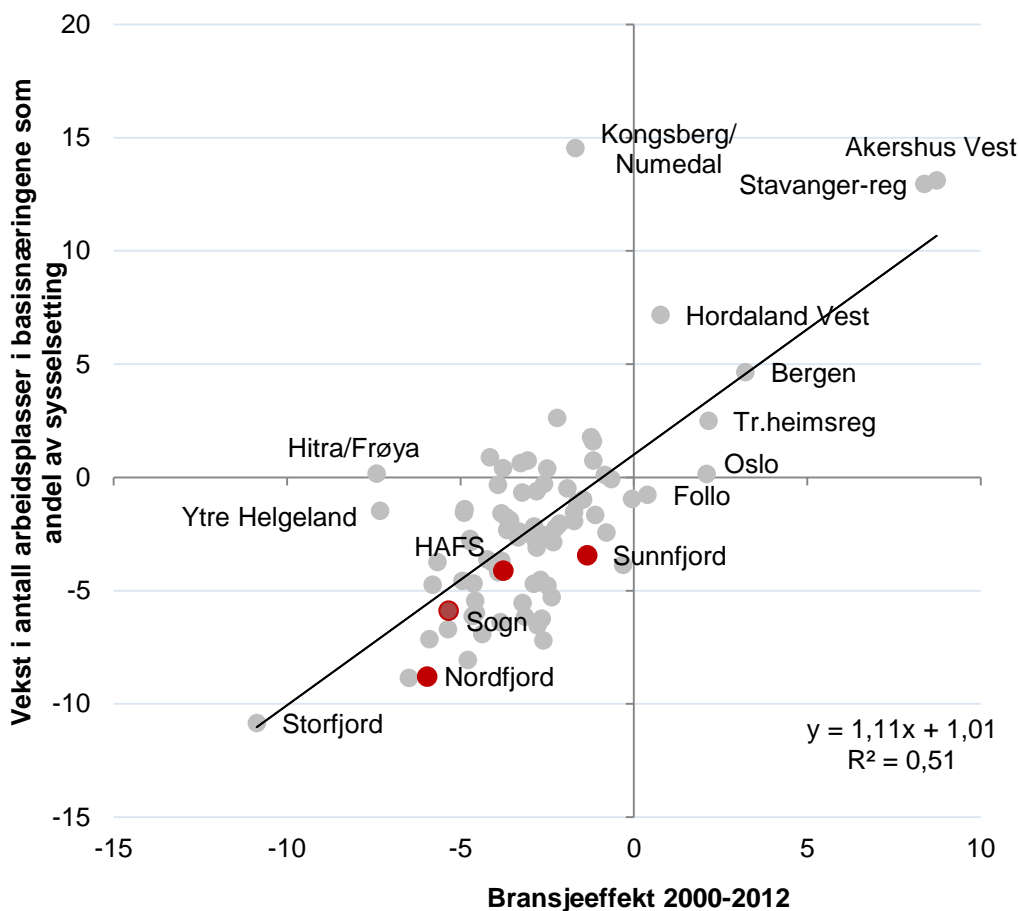
Tjenester til olje- og gasssektoren har økt med hele 164,4 prosent fra 2000 til 2012. Teknologiske og vitenskapelige tjenester og olje- og gassutvinning har også hatt sterk vekst. Telekommunikasjoner og IKT, samt gruvedrift er andre subtyper av basisnæringene som har hatt vekst.

De andre subtypene har hatt nedgang. Størst nedgang har det vært i prosessindustri, landbruk, anna industri (bl.a. møbel) og fiske/havbruk.

Regionene har svært ulik fordeling av sine basisnæringer, og det forklarer ganske mye av forskjellene i vekst i antall arbeidsplasser i basisnæringene. Det er klart at en region som har hatt mye av sine basisnæringer i landbruk, fiske eller prosessindustri har hatt vanskeligheter med å oppnå vekst i denne perioden. Regioner med store andeler av basisnæringene innenfor olje- og gass eller teknologiske tjenester vil på sin side nesten ikke kunne ha unngått vekst.

I figuren under har vi satt veksten i basisnæringene opp mot effekten av bransjestrukturen. Bransjeeffekten har blitt målt hvert år i perioden, og det er den akkumulerte effekten for hele perioden som er blitt anvendt på den horisontale akse. Veksten i basisnæringene er målt som veksten i antall arbeidsplasser i basisnæringene i perioden som andel av samlet sysselsetting i regionene i 2000.

Figur 24: Vekst i basisnæringene, som andel av samlet sysselsetting, og bransjeeffekten for perioden 2000-2012 (tre års glidende gjennomsnitt).

I figuren over ser vi at det er en sterk korrelasjon mellom veksten i basisnæringene og bransjeeffekten. Kongsberg/Numedal skiller seg sterkt ut gjennom at de har hatt den sterkeste veksten i basisnæringene, til tross for at bransjeeffekten ikke er spesielt positiv. Stavangerregionen og Akershus Vest har hatt den klart mest gunstige bransjestrukturen, og de har også hatt en kraftig vekst i sine basisnæringer. Hordaland Vest, Bergen, Trondheimsregionen, Oslo og Follo er andre regioner med gunstig bransjestruktur.

Som vi har sett tidligere, har Nordfjord mange arbeidsplasser i industrien og i landbruket og fisket, men få i de teknologiske tjenestene. Mens industrien opplever generell arbeidsplassnedgang på landsbasis, opplever de teknologiske tjenestene en sterk arbeidsplassvekst. Bransjeeffekten i basisnæringene i Nordfjord har vært blant de laveste i landet, og arbeidsplassveksten i basisnæringene har vært lavere enn forventet, gitt bransjeeffekten.

2.1.1 Bransjejustert vekst i basisnæringene

I tabellen under ser vi hvordan regionene på Vestlandet kommer ut når det gjelder bransjejustert vekst i basisnæringene. Den bransjejusterte veksten er altså arbeidsplassvekst i basisnæringene etter at vi har justert for bransjeeffekten. I regional utvikling er man ofte interessert i den bransjejusterte veksten, siden den til en viss grad kan forklares av lokale forhold.

Tabell 5: Bransjejustert vekst i basisnæringene i regionene på Vestlandet fra 2001 til 2012. Rangering blant landets 83 regioner mht. progressivt gjennomsnitt i første kolonne.

Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Prog snitt
4	Hordaland Vest	0,4	0,6	0,6	0,0	0,5	-0,1	0,7	-0,4	0,9	0,8	0,7	0,9	0,6
8	Søre Sunnmøre	-1,1	-0,2	-1,1	-0,3	0,8	0,8	0,2	0,3	1,5	1,8	-0,7	-0,2	0,4
12	Ryfylke	0,2	-0,2	1,0	0,3	0,2	-0,4	0,2	-0,6	0,7	1,6	0,4	-0,2	0,3
14	Sunnhordland	0,2	0,2	0,0	-0,5	-0,8	1,4	0,3	0,2	0,6	0,1	-0,1	0,4	0,3
15	Romsdal	1,1	0,4	-1,0	0,0	0,5	-0,1	0,5	0,4	0,0	0,5	0,5	0,0	0,2
18	Ålesundregionen	-0,3	-0,4	-0,7	0,1	0,0	-0,4	0,2	-0,3	0,6	1,0	0,3	-0,1	0,2
19	Stavangerregionen	2,9	-0,5	0,2	0,2	-0,5	1,4	0,5	0,0	0,2	-0,8	1,0	-0,1	0,2
20	Haugesundregionen	0,8	0,5	-0,2	0,2	0,2	0,6	0,4	0,0	0,1	0,1	-0,2	0,2	0,1
23	Nordhordland	0,4	0,4	0,6	0,0	0,1	0,8	1,2	0,9	1,7	-0,5	-1,5	-0,4	0,1
26	Nordmøre	-0,5	-0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	-0,1	0,5	-0,1	-0,2	0,3	0,0	0,1
28	Bergen (Region)	0,6	-0,5	0,6	0,2	0,3	0,3	-0,6	-0,2	0,5	0,1	0,0	0,1	0,1
29	HAFS	0,4	-0,4	-0,1	-2,9	2,9	0,6	-1,1	0,0	-1,0	1,5	-0,6	0,5	0,1
41	Voss (Region)	-1,1	0,0	0,0	-1,2	0,6	-0,3	-0,2	0,6	-0,4	-0,1	0,6	-0,3	0,0
43	Sunnfjord	-0,4	0,3	-1,5	-1,8	1,3	0,1	-0,1	-0,3	0,8	-1,0	0,3	0,4	0,0
49	Hardanger	-0,9	0,6	0,5	-0,2	-1,7	-0,1	0,0	0,0	-0,2	0,6	-0,6	0,5	0,0
51	Sogn	1,1	-0,7	0,2	-0,2	-0,8	-0,2	0,0	0,6	-0,4	0,0	-0,9	0,8	-0,1
53	Storfjord (Region)	0,9	0,5	-0,7	1,0	-0,4	-1,7	0,3	0,1	-1,1	1,9	-0,9	0,2	-0,1
55	Nordfjord	-0,3	-0,8	0,0	-1,0	0,1	-2,0	1,1	-0,4	0,4	0,7	-0,8	0,0	-0,1
72	Osterfjorden	-0,2	-0,7	-0,1	0,8	-1,9	0,4	-0,6	0,0	0,5	-0,9	-0,3	-0,1	-0,2
73	Bjørnefjorden	0,3	0,3	1,5	0,6	-0,5	0,1	0,3	-0,3	-0,3	-0,1	-1,1	-0,4	-0,3
79	Dalane	1,8	-0,6	0,8	-0,5	0,6	-0,5	-0,5	-1,1	-0,1	0,9	-0,1	-1,5	-0,3

I 2012 var arbeidsplassveksten i basisnæringene omtrent som forventet, gitt bransjestrukturen, i Nordfjord. Den bransjejusterte veksten var nøytral. Det progressive gjennomsnittet er derimot negativt. Det betyr at i snitt over de siste ti årene har arbeidsplassveksten i basisnæringene vært svakere enn bransjestrukturen skulle tilsi. Nordfjord rangerer som nummer 55 blant landets 83 regioner med hensyn til progressivt gjennomsnitt.

Ganske mange regioner på Vestlandet har hatt en bransjejustert vekst som er over medianverdien. Spesielt Hordaland Vest og Søre Sunnmøre har hatt høyere vekst i basisnæringene enn bransjestrukturen skulle tilsi.

2.1.2 Basisnæringer i kommunene

I figur 25 ser vi nivå for basisnæringer i kommunene i Sogn og Fjordane. Det er målt som basisnæringenes andel av samlet sysselsetting i kommunen. Tallet ved siden av kommunenavnet viser rangeringen til kommunen blant landets 428 kommuner mht. nivå for basisnæringene.

Antall arbeidsplasser i industrien i Bremanger tilsvarende 21,6 prosent av sysselsettingen, mens antall arbeidsplasser i de naturbaserte næringene tilsvarende 10,7 prosent av sysselsettingen. Bremanger har kun et fåtall arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene.

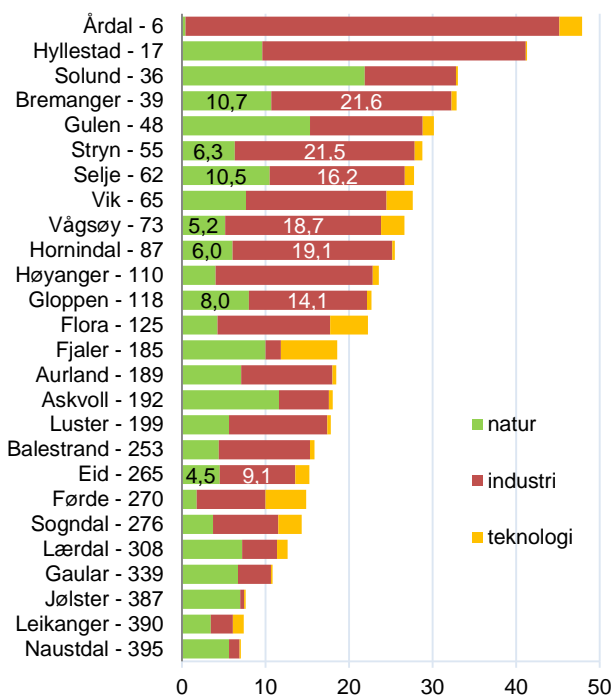
Det er industrien som står for flesteparten av arbeidsplassene i basisnæringene i kommunene i Nordfjord. Ingen av kommunene i Nordfjord har høye andeler arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene.

Tabellen til høyre viser den relative veksten i basisnæringene i kommunene i Sogn og Fjordane for den siste tiårsperioden. Den relative veksten er målt som differansen mellom vekstimpulsenⁱⁱ i basisnæringene i kommunen fratrukket vekstimpulsen i basisnæringene på landsbasis. Den relative veksten er dekomponert i bransjeeffekt og bransjustert vekst. I et regionalt utviklingsperspektiv er en spesielt opptatt av den bransjusterte veksten, siden det er grunn til å tro at den har lokal forklaringskraft.

Hornindal har hatt en arbeidsplassvekst i basisnæringene som er 2,2 prosentpoeng høyere enn veksten nasjonalt i den siste tiårsperioden. Bransjeeffekten er negativ, så man skulle, rent statistisk sett, forvente en relativ arbeidsplassnedgang. Men den bransjusterte veksten har veid opp for den negative bransjeeffekten. Den bransjusterte veksten i Hornindal rangerer som nummer 31 blant landets 428 kommuner.

Stryn og Gloppen har også hatt en positiv bransjustert vekst. Dessverre har ikke den vært høy nok til å kompensere for den negative bransjeeffekten.

De øvrige kommunene i Nordfjord er i den uheldige situasjonen at både bransjeeffekten og den bransjusterte veksten er negativ. Vågsøy rangerer nesten nederst i landet.

Figur 25: Nivå på basisnæringene i kommunene i Sogn og Fjordane i 2012. Rangering blant landets 428 kommuner mht. nivå ved siden av kommunenavnet.

Tabell 6: Kommunene i Sogn og Fjordane, relativ vekst, bransjeeffekt og bransjustert vekst i basisnæringene i de siste ti årene. Alt er målt som prosentvis andel av samlet sysselsetting i kommunene Rangering blant landets 428 kommuner mht. bransjustert vekst i første kolonne.

Rang	Kommune	Relativ	Bransjeeffekt	Bransjustert
31	Hornindal	2,2	-4,5	6,7
37	Gulen	2,1	-3,9	6,0
51	Luster	2,1	-2,8	4,9
84	Balestrand	0,7	-2,8	3,5
92	Hyllestad	0,4	-2,9	3,4
114	Stryn	-1,9	-4,3	2,4
119	Gloppen	-1,3	-3,5	2,3
121	Fjaler	0,1	-2,0	2,1
137	Aurland	-1,1	-2,9	1,9
153	Førde	0,3	-1,4	1,7
156	Vik	-1,4	-3,0	1,6
169	Årdal	-9,9	-11,1	1,2
181	Sogndal	-1,1	-2,0	0,9
232	Solund	-6,1	-5,8	-0,3
273	Bremanger	-8,8	-7,6	-1,2
284	Naustdal	-2,8	-1,4	-1,4
313	Leikanger	-2,8	-0,8	-2,0
321	Eid	-4,7	-2,5	-2,2
353	Flora	-4,4	-1,2	-3,3
364	Selje	-9,3	-5,3	-4,0
366	Jølster	-6,7	-2,6	-4,1
390	Gaular	-7,9	-2,6	-5,4
400	Askvoll	-9,5	-3,4	-6,0
410	Lærdal	-8,7	-1,6	-7,1
423	Vågsøy	-15,3	-4,6	-10,7
425	Høyanger	-21,9	-6,4	-15,6

2.2 Besøksattraktivitet

Vi har sett utviklingen i besøksnæringene i kapittel 1.9. Der kom det frem at det har vært nullvekst i besøksnæringene i Nordfjord fra 2000 til 2012. Det var omtrent like mange arbeidsplasser i besøksnæringene i Nordfjord i 2012 som i 2000. På landsbasis har veksten vært på 14,6 prosent. Da blir forskjellen mellom veksten i Nordfjord og veksten nasjonalt stor.

Besøksnæringene omsetter imidlertid ikke bare til besøkende, men i stor grad til den lokale befolkningen. Befolkningsveksten påvirker derfor utviklingen i besøksnæringene direkte. Det må vi justere for, for å få fram det vi kan kalle for besøksoverskuddet. En enkel og direkte metode er å bruke antall arbeidsplasser i besøksnæringene på landsbasis som andel av folketallet, og trekke fra denne andelen for hver enkelt kommune, region eller fylke.

Tabell 7: Besøksoverskudd målt som prosent av samlet sysselsetting i regionene på Vestlandet. Rangering blant landets 83 regioner mht. nivå i 2012. Siste kolonne viser endringen i besøksoverskuddet mellom 2000 og 2012.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Endring
3	Voss	4,2	3,8	5,1	5,4	4,7	4,5	4,6	4,3	5,0	5,4	5,8	5,6	5,1	0,9
10	Bergen	2,4	2,9	2,8	2,7	2,9	3,0	2,8	2,7	2,7	2,5	2,7	2,6	2,8	0,4
18	Sunnfjord	1,0	0,9	0,7	0,9	1,1	1,1	1,1	2,3	2,0	1,8	1,8	1,6	0,8	-0,2
21	Ålesundregionen	0,9	0,3	0,3	0,3	0,5	0,5	0,3	0,5	1,0	1,2	1,0	0,9	0,6	-0,2
25	Stavangerregionen	0,9	0,6	0,3	0,2	0,2	0,4	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,4	0,3	-0,6
28	Haugesundregionen	0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1	0,4	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	-0,1
40	Romsdal	-0,3	-0,8	-0,8	-0,4	-0,5	-0,6	-0,5	-0,6	-0,6	-0,1	0,3	-0,3	-0,7	-0,4
42	Hardanger	-0,9	-1,0	-1,1	-0,9	-0,4	-1,1	-1,2	-0,6	-0,7	-1,0	-0,8	-0,1	-0,9	0,0
45	Nordfjord	-0,9	-1,1	-1,1	-1,3	-0,7	-0,8	-1,4	-1,5	-1,5	-1,7	-1,4	-0,6	-1,0	0,0
53	Sogn	-1,3	-1,6	-1,4	-1,4	-1,2	-1,8	-1,8	-2,3	-2,3	-2,3	-2,2	-1,6	-1,6	-0,3
59	Nordmøre	-3,3	-3,3	-3,2	-3,3	-3,1	-3,0	-2,5	-2,3	-2,3	-1,9	-2,1	-2,2	-2,3	1,0
61	Søre Sunnmøre	-3,7	-3,9	-4,2	-4,1	-4,3	-3,9	-3,6	-2,9	-2,8	-3,0	-2,7	-3,0	-2,7	1,0
65	Storfjord	-3,5	-3,3	-3,3	-4,0	-4,0	-3,8	-3,5	-4,5	-3,8	-3,4	-3,2	-2,9	-2,9	0,7
68	Dalane	-3,6	-3,8	-4,1	-4,5	-3,8	-3,6	-4,4	-4,2	-2,8	-2,5	-3,0	-3,0	-3,1	0,5
71	Bjørnefjorden	-3,8	-3,3	-3,3	-3,3	-3,4	-3,2	-3,2	-2,6	-3,1	-3,2	-3,7	-3,7	-3,9	0,0
72	Sunnhordland	-4,0	-4,4	-4,2	-4,0	-4,0	-4,2	-4,2	-4,2	-3,5	-3,4	-3,4	-3,6	-3,9	0,2
78	Hordaland Vest	-6,8	-6,4	-6,7	-6,6	-5,9	-5,6	-5,8	-5,9	-5,9	-5,6	-5,3	-5,4	-5,1	1,7
80	Ryfylke	-6,2	-5,3	-5,3	-5,1	-5,3	-5,6	-5,1	-5,4	-5,0	-4,7	-4,7	-5,2	-5,4	0,8
81	Nordhordland	-5,2	-5,8	-5,3	-5,2	-5,4	-5,4	-5,5	-5,5	-5,6	-5,1	-5,0	-5,3	-5,6	-0,4
82	HAFS	-8,2	-8,0	-7,7	-7,6	-7,7	-8,1	-8,4	-8,6	-7,7	-7,4	-7,3	-7,4	-7,0	1,2
83	Osterfjorden	-9,0	-8,3	-9,8	-9,4	-9,5	-9,8	-9,8	-10,4	-10,1	-9,9	-10,4	-9,8	-9,7	-0,7

I tabellen over ser vi hvordan besøksoverskuddet i regionene på Vestlandet har utviklet seg siden 2000. Besøksoverskuddet er arbeidsplassvekst i besøksnæringene etter at vi har kontrollert for befolkningsveksten – eller nedgangen, alt ettersom.

I Nordfjord har besøksoverskuddet vært negativt hvert år siden 2000. Arbeidsplassveksten i besøksnæringene har vært svakere enn befolkningsveksten skulle tilsi. Det har ikke vært noen endring i besøksoverskuddet fra 2000 til 2012.

2.2.1 Vekst i besøksnæringenes overskudd

På forrige side så vi hvordan besøksnæringenes overskudd har utviklet seg. Vi så da på besøksnæringenes nivå, eller besøksnæringenes konsentrasjon i de ulike regionene. I tabellen under ser vi på utviklingen i besøksoverskuddet fra ett år til et annet.

Tabell 8: Årlig endring i besøksnæringenes sysselsettingsoverskudd. Regionene er rangert med hensyn til gjennomsnittlig vekst helt til venstre.

Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Prog snitt
10	HAFS	0,3	0,3	0,1	0,1	-0,6	-0,4	-0,3	0,9	0,5	0,0	-0,1	0,4	0,1
13	Storfjord (Region)	0,2	0,0	-0,6	0,0	0,1	0,4	-1,2	0,7	0,6	0,1	0,3	0,0	0,1
18	Søre Sunnmøre	-0,3	-0,1	0,2	-0,2	0,3	0,1	0,6	0,1	-0,2	0,3	-0,3	0,3	0,1
22	Bergen (Region)	0,4	-0,1	-0,1	0,3	0,1	0,0	0,1	0,1	-0,3	0,2	0,0	0,3	0,1
26	Voss (Region)	-0,4	1,5	0,3	-0,9	-0,2	0,2	-0,1	0,8	0,4	0,4	-0,1	-0,5	0,1
32	Nordmøre	0,0	0,1	-0,1	0,2	-0,1	0,5	0,1	0,0	0,4	-0,3	0,0	-0,1	0,0
36	Dalane	-0,2	-0,3	-0,3	0,7	0,1	-0,9	-0,1	1,4	0,3	-0,4	0,0	-0,2	0,0
39	Nordfjord	-0,1	-0,1	-0,1	0,6	-0,2	-0,6	-0,2	-0,1	-0,1	0,1	0,8	-0,3	0,0
40	Haugesundregionen	-0,3	0,0	0,0	-0,1	0,1	0,0	0,6	-0,2	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
44	Sogn	-0,3	0,2	-0,1	0,3	-0,7	-0,1	-0,5	0,0	0,0	0,2	0,6	-0,2	0,0
45	Ålesundregionen	-0,5	0,0	0,0	0,3	-0,1	-0,2	0,2	0,5	0,2	-0,2	-0,1	-0,2	0,0
48	Hordaland Vest	0,3	-0,3	-0,1	0,6	0,2	-0,5	-0,5	-0,1	0,4	0,1	-0,2	0,2	0,0
50	Stavangerregionen	-0,2	-0,3	-0,1	0,0	0,2	0,0	0,0	0,2	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0
55	Hardanger	-0,1	-0,1	0,3	0,6	-0,7	-0,1	0,6	-0,2	-0,3	0,2	0,7	-0,9	0,0
56	Sunnhordland	-0,5	0,2	0,2	0,0	-0,3	-0,2	0,0	0,6	0,1	0,0	-0,2	-0,3	0,0
57	Osterfjorden	0,6	-1,4	0,4	-0,2	-0,3	-0,3	-0,8	0,2	0,2	-0,4	0,4	0,0	0,0
60	Romsdal	-0,5	0,0	0,5	-0,1	-0,1	0,1	-0,1	-0,1	0,6	0,4	-0,6	-0,4	-0,1
67	Ryfylke	0,8	0,1	0,2	-0,3	-0,4	0,3	-0,6	0,4	0,3	-0,1	-0,4	-0,2	-0,1
68	Sunnfjord	0,0	-0,3	0,1	0,3	0,0	0,0	1,4	-0,3	-0,3	0,0	-0,2	-0,9	-0,1
75	Nordhordland	-0,6	0,5	0,0	-0,2	-0,1	-0,4	-0,3	-0,2	0,6	0,0	-0,4	-0,4	-0,1
80	Bjørnefjorden	0,6	-0,1	0,1	-0,1	0,0	0,1	0,4	-0,5	-0,2	-0,6	-0,1	-0,2	-0,2

I snitt har det ikke vært noen endring verken i positiv eller negativ retning i Nordfjords besøksoverskudd. Det var en positiv endring fra 2009 til 2010 og fra 2010 til 2011. Men den positive trenden tok brått slutt i 2012. Til tross for en beskjeden utvikling i besøksoverskuddet, rangerer Nordfjord over medianregionen mht. progressivt gjennomsnitt av endring i besøksoverskudd.

2.2.2 Besøksattraktivitet i kommunene

Figur 26 viser besøksoverskuddet i de ulike underkategoriene av besøksnæringene i kommunene i Nordfjord i 2012.

Stryn hadde positivt besøksoverskudd i 2012. Det var spesielt overnattingsbransjen som hadde høyere arbeidsplassvekst enn befolkningsveksten skulle tilsi. Også handelsnæringene hadde høyere arbeidsplassvekst enn befolkningsveksten skulle tilsi.

Eid hadde positivt besøksoverskudd i handelsnæringene, men negativt besøksoverskudd, eller *besøkslekkasje*, i de øvrige besøksnæringene i 2012. Vågsøy hadde positivt besøksoverskudd i handelsnæringene.

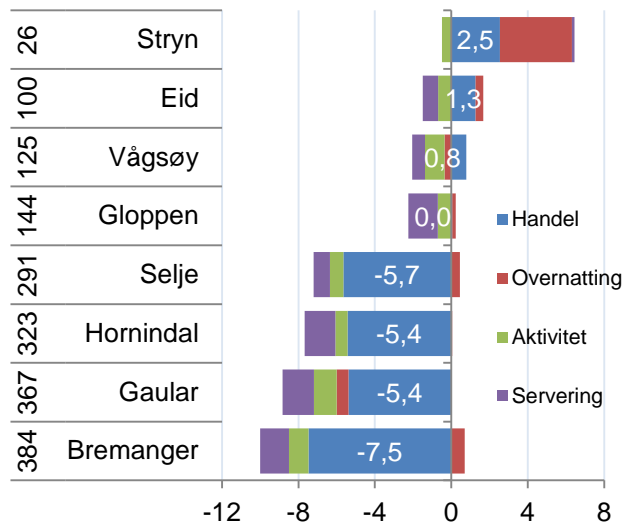
De øvrige kommunene i Nordfjord har hatt besøkslekkasje i handelsnæringene. Arbeidsplassveksten i handelsnæringene har vært svakere enn befolkningsveksten skulle tilsi. Kanskje kan det være at de som er bosatt og jobber i disse kommunene reiser til større sentra for å handle?

Tabellen til høyre viser vekstimpulsen i besøksnæringene i kommunene i Sogn og Fjordane for den siste tiårsperioden. Vekstimpulsen er dekomponert i befolkningseffekt og endring i besøksoverskudd. Befolkningseffekten viser hvilken vekst – eller nedgang – man statistisk sett kan forvente, mens besøksoverskuddet viser endring i vekst etter at befolkningseffekten er justert for.

Stryn har hatt et besøksoverskudd som har veid opp for den negative befolkningsveksten. Veksten i antall arbeidsplasser i besøksnæringene har tilsvart én prosent av sysselsettingen i begynnelsen av perioden.

Selje har hatt sterkere vekst enn forventet, men den har ikke vært sterk nok til å kompensere for den negative befolkningseffekten. Dette gjelder også for Eid.

De øvrige kommunene i Nordfjord har både dårlige forutsetninger for arbeidsplassvekst i besøksnæringene som følge av en svak befolkningsvekst og en svak utvikling i besøksoverskuddet.

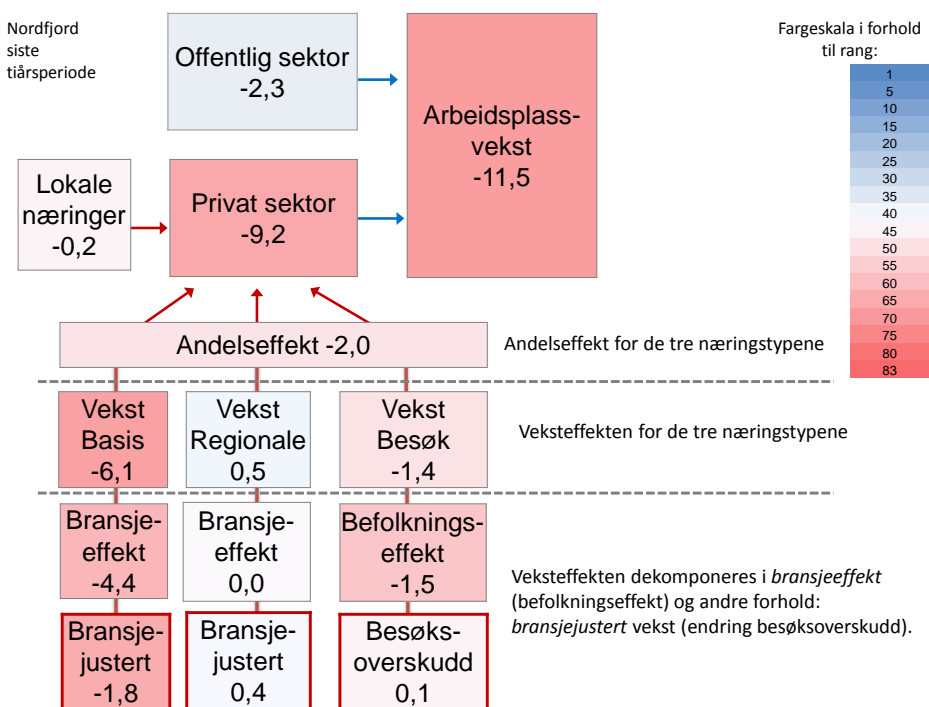
Figur 26: Overskudd av de ulike besøksnæringene som prosent av samlet sysselsetting i 2012. Rangering blant landets kommuner ved siden av kommunenavnet.

Tabell 9: Vekstimpuls fra besøksnæringene, dekomponert i befolkningseffekt og besøksoverskudd. Rang for vekst i besøksoverskudd blant de 428 kommunene til venstre.

Rang	Kommune	Vekstimpuls	Befolkningseffekt	Endring besøksoverskudd
69	Stryn	1,0	-1,2	2,3
73	Askvoll	-0,2	-2,3	2,2
77	Fjaler	0,7	-1,5	2,2
85	Førde	1,3	-0,7	2,0
115	Balestrand	-1,2	-2,6	1,4
132	Luster	0,4	-0,8	1,2
201	Naustdal	-0,1	-0,5	0,4
208	Sogndal	-0,5	-0,8	0,3
212	Selje	-1,7	-1,9	0,2
215	Solund	-1,5	-1,7	0,1
217	Eid	-0,9	-1,0	0,1
227	Gulen	-1,6	-1,7	0,0
259	Vågsøy	-2,3	-2,1	-0,2
268	Aurland	-3,0	-2,6	-0,4
270	Gloppen	-1,8	-1,4	-0,4
276	Høyanger	-2,7	-2,2	-0,5
289	Gaular	-1,2	-0,4	-0,8
310	Flora	-1,8	-0,7	-1,1
334	Årdal	-2,7	-1,4	-1,3
341	Hyllestad	-2,8	-1,5	-1,3
357	Leikanger	-2,3	-0,8	-1,5
365	Bremanger	-3,3	-1,6	-1,7
372	Jølster	-2,4	-0,6	-1,7
391	Vik	-4,2	-2,0	-2,2
397	Lærdal	-3,3	-1,0	-2,3
415	Hornindal	-4,0	-0,7	-3,4

2.2.3 Oppsummering bedrifts- og besøksattraktivitet

I figuren under er analysen av arbeidsplassutviklingen i Nordfjord illustrert.

Figur 27: Arbeidsplassutvikling i Nordfjord beregnet de ti siste årene, som prosent av sysselsetting og i forhold til landsgjennomsnittet. Utviklingen i privat sektor er dekomponert i en veksteffekt og en andelseffekt. Andelseffekten for basisnæringene, de regionale næringene og besøksnæringene er slått sammen i figuren. Veksteffekten i basisnæringene og i de regionale næringene er dekomponert i bransjeeffekt og bransjejustert vekst. Veksteffekten i besøksnæringene er dekomponert i befolkningseffekt og endring i besøksoverskudd.

Figuren oppsummerer næringsutviklingen i Nordfjord for den siste tiårsperioden. På de forrige sidene gikk vi gjennom arbeidsplassveksten og hvordan denne kan dekomponeres i strukturelle forhold, som bransjeeffekt og befolkningseffekt, og vekst utover det som er «statistisk forventet», den bransjejusterte veksten og besøksoverskuddet. Man legger ofte vekt på den bransjejusterte veksten i regional utvikling, siden det er vekst som har lokal forklaringskraft. Det er dette vi bruker som mål på bedriftsattraktiviteten.

Veksteffekten i basisnæringene har vært svak. Dette skyldes først og fremst en svak bransjeeffekt, men også en svak bransjejustert vekst.

Veksteffekten i de regionale næringene har vært positiv. Dette skyldes utelukkende en positiv bransjejustert vekst.

Veksteffekten i besøksnæringene har vært svak, men ikke på langt nær så svak som veksteffekten i basisnæringene. Befolkningseffekten har vært negativ, men endringen i besøksoverskuddet har vært positivt. Endringen i besøksoverskuddet har derimot ikke vært høyt nok til å kunne kompensere for den negative befolkningseffekten.

Den samlede andelseffekten for disse tre næringstypene har også bidratt negativt til den samlede veksten i privat sektor i Nordfjord.

3. Pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon

Et viktig forhold for alle regioner er hvordan arbeidsmarkedet i kommunene er integrert med hverandre, og med arbeidsmarkedet utenfor kommunen. Dette kommer til uttrykk gjennom ut- og innpendling til andre kommuner som er innenfor praktisk pendlingsavstand.

3.1 Intern arbeidsmarkedsintegrasjon

Først kan vi se på den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen i regionen. Denne kommer til uttrykk gjennom pendling mellom kommunene. I tabellen under kan vi se hvordan pendlingen er mellom kommunene i Nordfjord. Vi har da målt antall pendlere i forhold til samlet sysselsetting i kommunen.

Tabell 10: Pendling mellom kommunene i regionen, som prosentvis andel av samlet sysselsetting i kommunene i 2012.

		Arbeidssted							
		Bremanger	Eid	Gloppen	Hornindal	Selje	Stryn	Vågsøy	Utenfor
Bosted	Bremanger	79,98	1,59	0,60	0,00	0,00	0,27	1,65	15,91
	Eid	0,64	74,18	2,84	0,86	0,29	3,64	3,29	14,27
	Gloppen	0,00	2,18	78,82	0,03	0,07	1,09	0,30	17,51
	Hornindal	0,00	3,83	0,59	58,32	0,15	21,35	0,15	15,61
	Selje	0,00	2,36	0,49	0,00	74,24	0,83	8,47	13,61
	Stryn	0,03	1,45	1,74	1,17	0,05	85,87	0,29	9,41
	Vågsøy	0,16	2,34	0,53	0,00	2,11	0,33	83,88	10,65
	Utenfor	5,96	7,16	7,13	4,67	5,44	5,37	6,06	

De grå cellene som går langs diagonalen fra øverst til venstre til nederst til høyre viser andelen av den sysselsatte befolkningen i kommunen som jobber i samme kommune. Av de som bor i Bremanger og som er i jobb, dvs. av den sysselsatte befolkningen i Bremanger, jobber 79,98 prosent i Bremanger. Av de som bor i Eid og som er i jobb, jobber 74,18 prosent i Eid. I Hornindal er det bare 58,32 prosent av den sysselsatte befolkningen som jobber i samme kommune.

21,35 prosent av den sysselsatte befolkningen i Hornindal jobber i Stryn. 8,47 prosent av den sysselsatte befolkningen i Selje jobber i Vågsøy. Det er en veldig liten grad av pendling til Bremanger fra de andre kommunene i Nordfjord. Det er en litt høyere grad av pendling til Eid fra de øvrige kommunene i Nordfjord.

Den siste kolonnen viser andelen av den sysselsatte befolkningen i de ulike kommunene i Nordfjord som jobber utenfor regionen. Hele 15,91 prosent av den sysselsatte befolkningen i Bremanger jobber utenfor Nordfjord. Fra Gloppen er pendlingen ut av regionene på 17,51 prosent.

Den siste raden viser andelen av arbeidsplassene i kommunene i Nordfjord som det pendles inn til. I både Eid og Gloppen er litt over syv prosent av arbeidsplassene besatt av folk som bor utenfor Nordfjord.

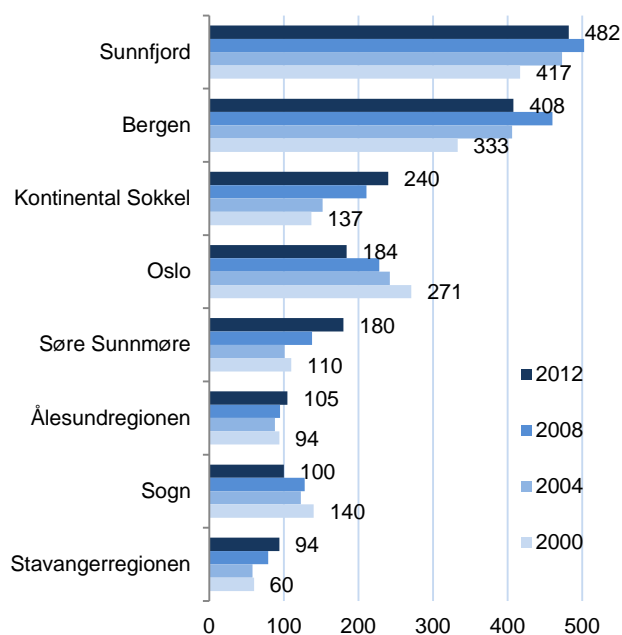
3.2 Utpendling

Figuren til høyre viser antall personer som er bosatt i Nordfjord, men som jobbet i en annen region i henholdsvis 2000, 2004, 2008 og 2012. Figuren viser de åtte største utpendlingsregionene.

I 2012 var det 428 personer som er bosatt i Nordfjord, men som jobbet i Sunnfjord. Antallet har økt siden 2000.

Det var 408 personer som er bosatt i Nordfjord som jobbet i Bergen i 2012. Antallet har økt siden 2000. Det var 240 personer som er bosatt i Nordfjord som jobbet på Kontinentalsokkelen. Antallet har økt mye siden 2000.

Antallet pendlere til Oslo har blitt redusert mellom 2000 og 2012.

Figur 28: Pendling ut av Nordfjord, antall personer.

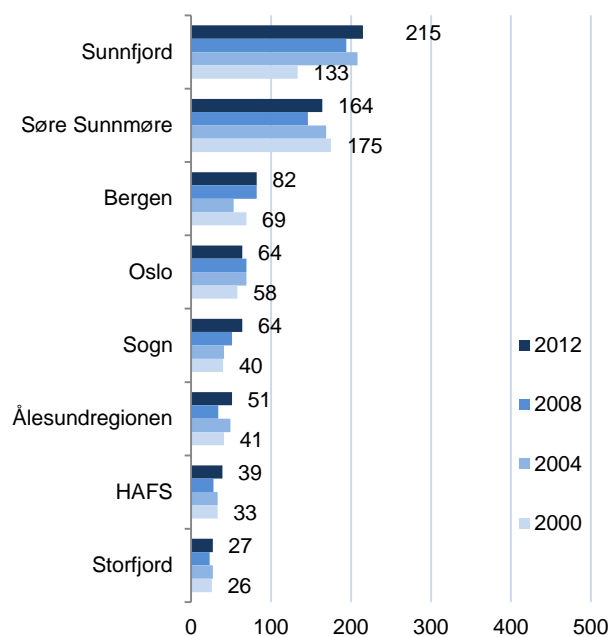
3.3 Innpendling

Figuren til høyre viser antallet som er bosatt utenfor Nordfjord, men som jobbet i Nordfjord i 2000, 2004, 2008 og 2012. Skalaen er lik som i figuren over for å gjøre sammenlikningen enklere. Det kommer tydelig frem at det er færre folk som pendler inn til Nordfjord enn det er som pendler ut.

I 2012 var det 215 personer som er bosatt i Sunnfjord, som jobbet i Nordfjord. Antallet har økt siden 2000.

Det var 164 personer som er bosatt i Søre Sunnmøre som jobbet i Nordfjord. Antallet har gått ned siden 2000.

Det er forholdsvis få som er registrert bosatt i Bergen, Oslo, Sogn og Ålesundregionene som jobbet i Nordfjord i 2012.

Figur 29: Pendling inn til Nordfjord, antall personer.

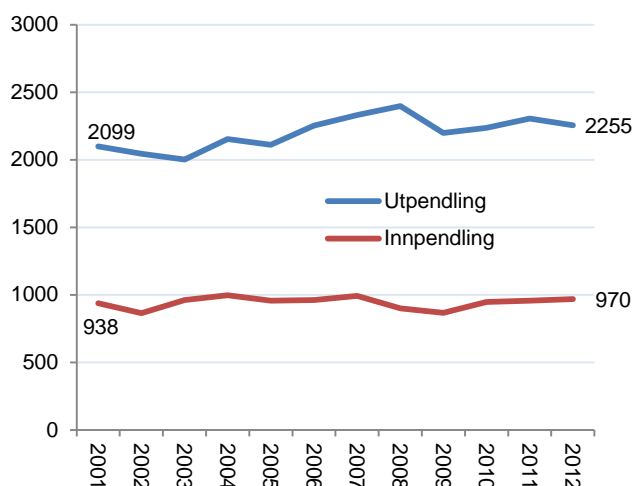
3.4 Samlet pendling

Figuren til høyre viser det totale antallet pendlere inn og ut av Nordfjord fra 2001 til 2012.

I 2012 var det 2 255 personer som bodde i Nordfjord, men som jobbet i en annen region. Antallet har steget litt, men ikke veldig mye, siden 2001.

Det har imidlertid vært langt færre som har pendlet inn til Nordfjord i den samme perioden. I 2012 var det 970 personer som bodde utenfor Nordfjord som jobbet i regionen. Antallet har økt litt fra 2001.

Det har ikke vært noen drastisk endring i verken inn- eller utpendlingen til og fra Nordfjord siden 2001.

Figur 30: Antall som bor i Nordfjord og pendler ut, og antall som bor utenfor Nordfjord og pendler inn fra 2001 til 2012.

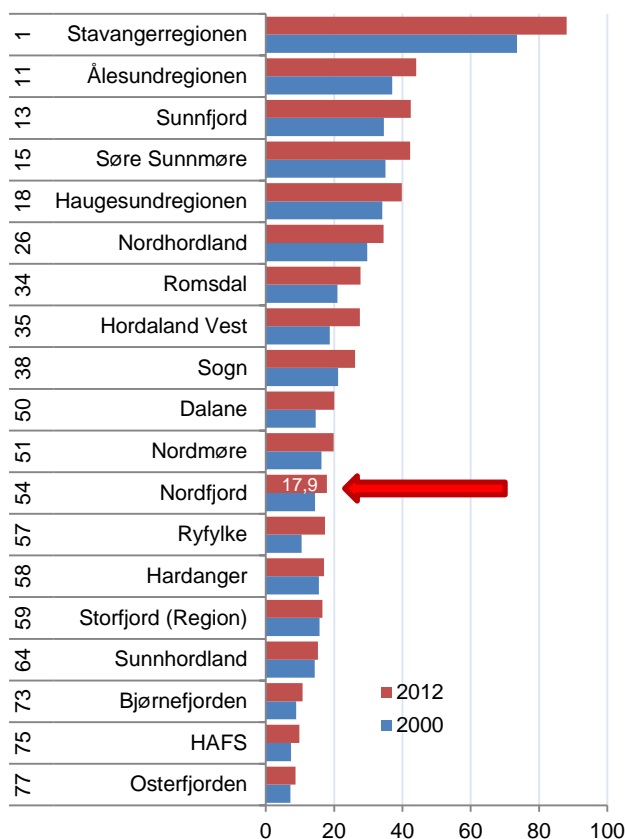
3.5 Intern arbeidsmarkedsintegrasjon

Et godt integrert arbeidsmarked er en styrke for en region. Det gjør at innbyggerne i regionen har et større spekter av arbeidsplasser å velge blant enn om de hadde vært isolerte fra hverandre.

Et godt integrert arbeidsmarked gjør at det er lettere og med fordelaktig å samarbeide om næringsutvikling. Det spiller da ikke så stor rolle i hvilken kommune arbeidsplassene er lokalisert, så lenge de er lokalisert i regionen.

I figuren er regionene på Vestlandet rangert i forhold til den interne integrasjonen. Nordfjord rangerer litt under middels blant regionene på Vestlandet, og som nummer 54 nasjonalt (blant landets 83 regioner).

Den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen i Nordfjord har økt fra 2000 til 2012. Det kan være verd å merke seg at samtlige regioner på Vestlandet har fått en høyere arbeidsmarkedsintegrasjon siden 2000.

Figur 31: Intern arbeidsmarkedsintegrasjon i regionene på Vestlandet i 2000 og 2012.

4. Befolkning

Befolkningsutviklingen er kanskje den viktigste indikatoren for regional utvikling, og også den indikatoren som det knytter seg størst interesse til. Mange fylker, regioner og kommuner har befolkningsvekst som overordnet mål i sine regionale planer og strategier. Dette er ikke bare fordi vekst er et mål i seg selv, men også fordi befolkningsveksten, og spesielt flyttebalansen er en indikator for at stedet utvikler seg positivt. Det er også lettere å endre et sted i retning av høyere kvalitet når det er vekst. Vekst gir høyere inntekter til offentlig sektor og større muligheter til å forbedre samfunnet.

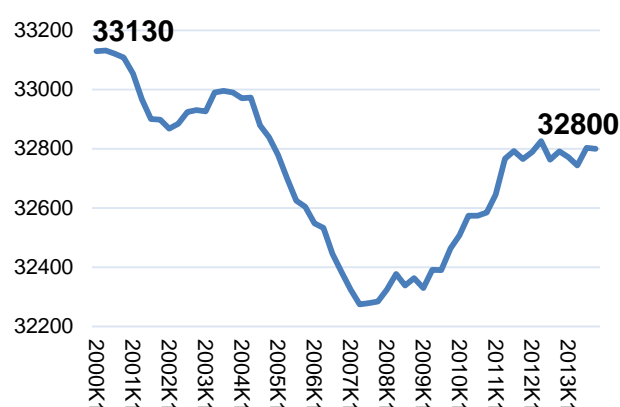
4.1 Befolkningsutvikling i Nordfjord

I figuren til høyre ser vi folketallet i Nordfjord ved utgangen av hvert kvartal siden 2000. Ved utgangen av siste kvartal i 2013 var det 32 800 innbyggere i Nordfjord. Det var 33 310 innbyggere i 2000. Frem til 2007 var det befolkningsnedgang. Etter 2007 har folketallet tatt seg opp igjen. Det har vært en historisk høy grad av innvandring fra EØS-land til Norge etter 2007, og dette kan ha bidratt til befolkningsveksten i Nordfjord.

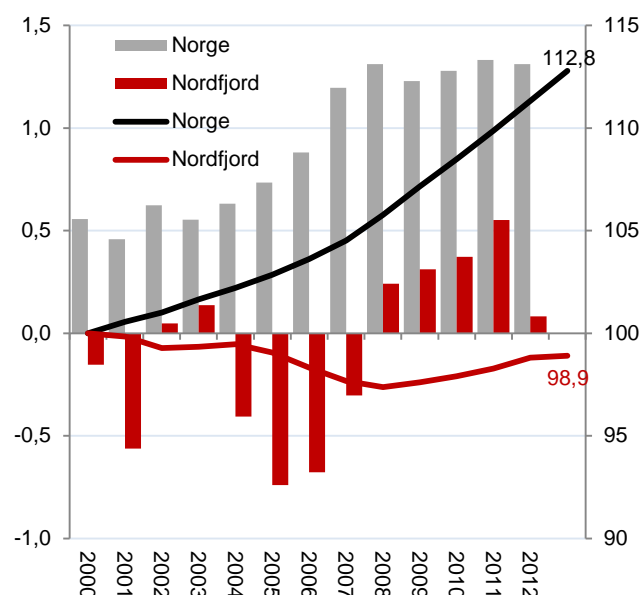
I figur 33 ser vi den årlige folketallsveksten i Nordfjord og i Norge. Stolpene viser den prosentvise årlige veksten, og verdiene er angitt i prosent av folketallet på venstre akse. Linjene viser den indekserte utviklingen, der 2000-nivået er satt til å være lik 100. Verdiene på den indekserte utviklingen er angitt på høyre akse.

Vi ser på linjene først. Fra 2000 til 2013 har Norges befolkning økt med 12,8 prosent. Befolkningen i Nordfjord har blitt redusert med 1,1 prosent. Forskjellen mellom befolkningsutviklingen i Nordfjord og veksten nasjonalt er stor.

Så ser vi på stolpene. Den årlige veksten i Norge har vært positiv hvert år siden tusenårsskiftet. I Nordfjord var den årlige veksten negativ i perioden mellom 2000 og 2001 og i perioden mellom 2004 og 2007. Siden 2008 har den årlige veksten i Nordfjord vært positiv.

Figur 32: Folketallet i Nordfjord ved utgangen av hvert kvartal siden 2000.

Figur 33: Befolkningsvekst i Norge og Nordfjord fra 2000 til 2013. Venstre akse viser årlig prosentvis vekst i folketall i Norge og Nordfjord. Høyre akse viser indeksert vekst, der 2000-nivået = 100.

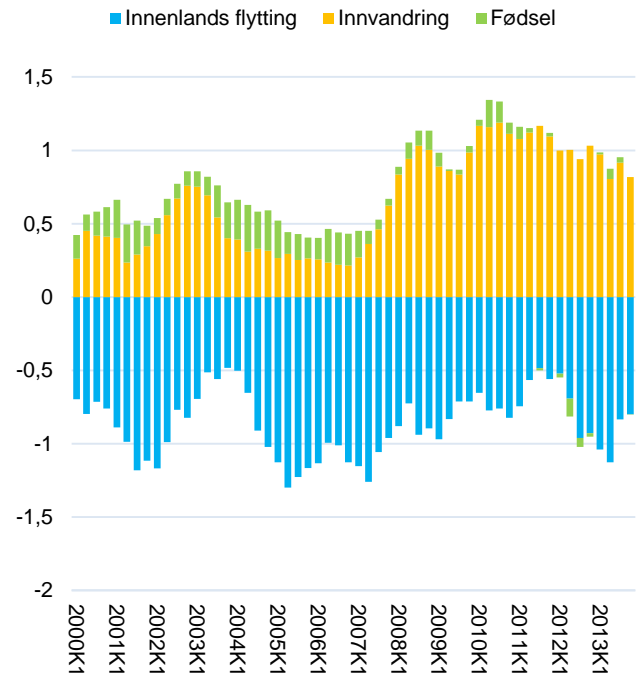
4.2 Befolkningsutvikling i Nordfjord dekomponert

Endringene i befolkningen kan deles inn i tre komponenter: Innenlands nettoflytting, netto innvandring og fødselsoverskudd. I figur 34 har vi illustrert hvordan disse tre komponentene har bidratt til befolkningsutviklingen i Nordfjord.

Den innenlandske flyttingen har vært negativ hvert år siden 2000. Det betyr at det har vært flere folk som har flyttet fra Nordfjord enn det har vært folk som har flyttet til Nordfjord.

Fødselsbalansen var positiv frem til 2012. Den utgjorde imidlertid kun et lite bidrag til befolkningsutviklingen.

Innvandringen har vært positiv hvert år siden 2000. Den har økt mye siden 2007. Det er innvandringen som har bidratt til befolkningsvekst i Nordfjord.

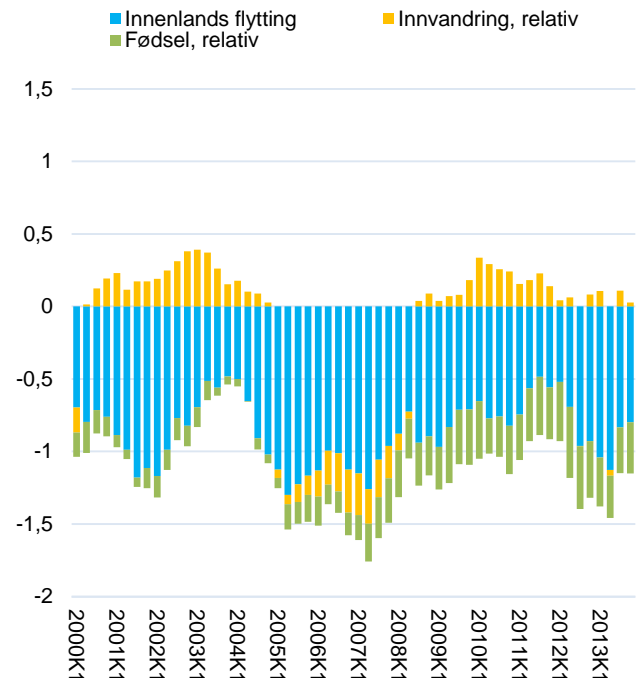
Figur 34: Årlig befolkningsutvikling målt hvert kvartal siden 2000, Nordfjord, dekomponert i innenlandsk flytting, innvandring og fødselsbalanse.

4.3 Befolkningsutvikling i Nordfjord, relativ

Det er interessant å se på hvordan befolkningsutviklingen på et sted avviker fra gjennomsnittet for Norge. Det kaller vi relativ utvikling, og tallene for Nordfjord er vist i figur 35. Figuren viser hvordan de ulike komponentene i befolkningsutviklingen i Nordfjord avviker fra landsgjennomsnittet.

Nå ser vi at fødselsbalansen har vært lavere i Nordfjord enn på landsbasis i hele perioden. Dessuten har innvandringen vært lavere enn innvandringen på landsbasis i noen år. Siden 2008 har derimot innvandringen til Nordfjord, målt i forhold til befolkningen i Nordfjord, vært høyere enn innvandringen til Norge, målt i forhold til befolkningen i Norge.

Det er innvandringen som bidrar til vekst i Nordfjord, både i absolutte tall og relativt til landet som helhet.

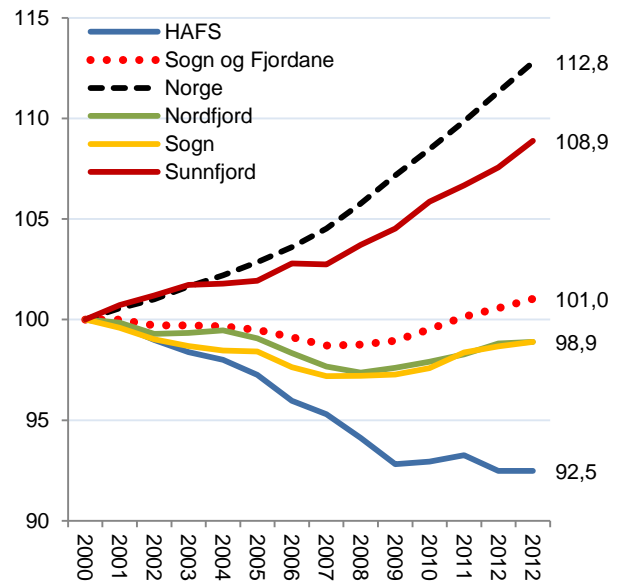
Figur 35: Årlig relativ befolkningsutvikling i Nordfjord målt hvert kvartal siden 2000. Verdiene for Nordfjord er fratrukket verdiene på landsbasis i samme periode. Befolkningsutviklingen er dekomponert i innenlandsk flytting, innvandring og fødselsbalanse.

4.4 Befolkningsutvikling i regionene

Figuren til høyre viser den indekserte befolkningsutviklingen i regionene i Sogn og Fjordane fra 2000 til 2012. Dette ser sammenliknet med befolkningsutviklingen på landsbasis og i fylket.

Ingen regioner i Sogn og Fjordane har hatt en befolkningsvekst som har vært over landsgjennomsnittet.

Nordfjord har hatt en befolkningsutvikling som er omtrent lik som Sogn. Sunnfjord har hatt høyest vekst i Sogn og Fjordane, mens HAFS-regionen har hatt lavest befolkningsutvikling i fylket.

Figur 36: Indeksert befolkningsutvikling i regionene i Sogn og Fjordane fra 2000 til 2012. 2000-nivået = 100.

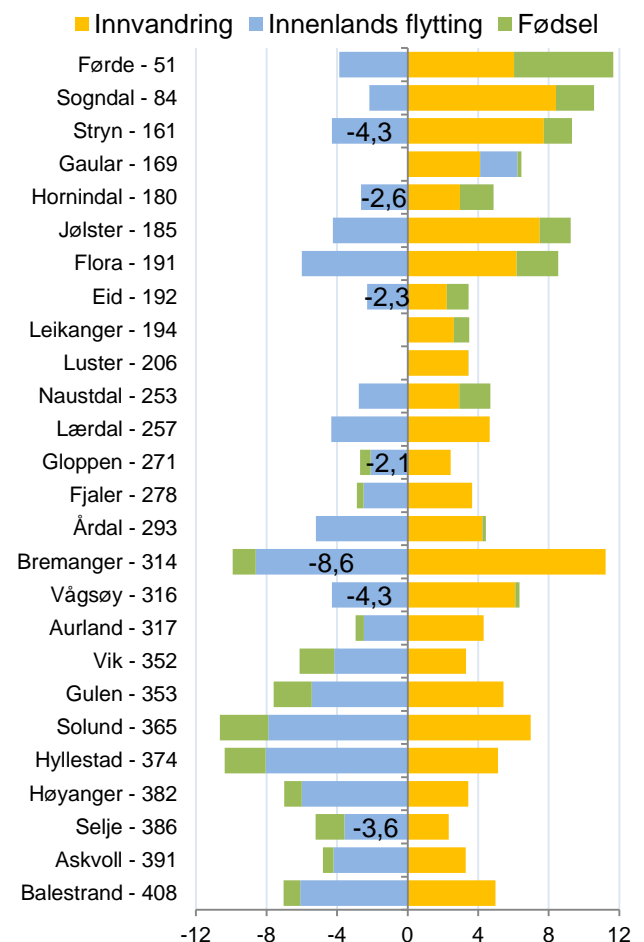
4.5 Befolkningsutvikling i kommunene

Figuren til høyre viser den dekomponerte befolkningsutviklingen i kommunene i Sogn og Fjordane for den siste tiårsperioden.

Samtlige kommuner i Nordfjord har hatt negativ netto innenlandsk flytting. Det har vært verst for Bremanger

Samtlige kommuner i Nordfjord har hatt positiv innvandring. Bremanger har hatt høyest grad av innvandring.

Stryn, Hornindal, Eid og Vågsøy har hatt positiv fødselsbalanse.

Figur 37: Befolkningsendringer i kommunene siste ti år, dekomponert. Rangering med hensyn til vekst ved siden av kommunenavn.

4.6 Relativ flytting

Relativ flytting er nettoflyttingen til et sted inklusive innvandring, fratrukket Norges nettoflytting. Med dette målet får vi et mål for nettoflyttingen til steder som betyr det samme over en lengre tidsperiode, selv om nettoinnvandringen til Norge varierer fra år til år. Den relative nettoflyttingen er dermed et mål som vi kan bruke for å sammenlikne regioner med hverandre, og over et lengre tidsrom.

Tabell 11: Relativ nettoflytting i regionene på Vestlandet, rangert etter progressivt gjennomsnitt for de siste ti årene. Siste kolonne viser trenden i den siste tiårsperioden.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Prog snitt	Trend
3	Hordaland Vest	0,6	1,0	0,9	0,9	1,0	0,6	0,7	0,7	0,3	0,2	0,4	0,5	0,6	0,5	-0,06
5	Bjørnefjorden	0,0	0,1	0,6	0,6	0,6	0,9	0,6	0,9	0,0	-0,1	0,9	0,4	0,3	0,4	-0,04
9	Nordhordland	-0,1	0,0	0,1	0,3	0,0	0,0	0,3	0,6	0,5	0,4	0,5	0,0	0,3	0,3	0,02
19	Ålesundregionen	-0,1	-0,1	0,0	-0,1	-0,3	0,0	0,0	-0,2	0,1	0,1	0,4	0,2	0,1	0,1	0,05
23	Bergen	0,0	0,4	0,1	0,1	-0,1	0,2	-0,1	-0,1	0,2	0,4	0,0	-0,2	0,1	0,1	-0,01
32	Osterfjorden	-0,1	-0,1	-0,4	0,2	-0,3	-0,7	-1,0	0,1	-0,5	-0,6	0,1	-0,4	0,2	-0,2	0,02
34	Romsdal	-0,4	-0,5	-0,4	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5	-0,7	-0,4	-0,3	-0,6	0,0	0,1	-0,3	0,04
35	Søre Sunnmøre	-0,7	-0,5	-0,8	-0,6	-0,9	-1,2	-0,9	-0,5	-0,5	0,3	0,4	-0,5	-0,2	-0,3	0,11
39	Dalane	-0,5	-0,6	-0,7	-0,3	-0,5	-0,8	-0,1	-0,3	-0,3	0,0	-0,2	-0,4	-0,5	-0,3	0,02
45	Sunnhordland	-0,2	-1,0	-0,9	-0,5	-0,7	-0,6	-0,7	-0,5	-0,6	-0,1	-0,2	-0,4	-0,3	-0,4	0,05
47	Nordmøre	-0,1	-0,6	-0,1	-0,4	-0,8	-0,6	-0,7	-0,5	-0,6	-0,2	-0,3	-0,4	-0,3	-0,4	0,04
53	Lister	-0,2	-0,7	0,1	-0,5	-0,5	-0,6	-0,7	-0,3	-0,4	-0,4	-0,8	-0,5	-0,6	-0,5	-0,01
54	Voss	0,2	-0,9	0,0	-0,6	0,1	-0,6	-0,8	-1,0	-0,2	-0,5	-0,4	-0,9	-0,4	-0,6	-0,02
55	Setesdal	0,3	-1,3	-0,7	0,4	-1,0	-0,8	-0,8	-0,8	0,1	-0,6	0,6	-1,0	-1,1	-0,6	-0,03
56	Sunnfjord	-0,2	-0,4	-0,5	-0,8	-0,8	-0,3	-1,1	-0,4	-0,8	-0,2	-0,9	-0,7	-0,3	-0,6	0,03
59	Storfjord	0,0	-0,7	-1,0	-1,2	-0,7	-1,2	-0,8	-0,8	-0,2	-0,6	-0,7	-0,6	-0,4	-0,6	0,07
63	Hardanger	-0,8	-1,0	-1,2	-0,8	-0,9	-1,4	-1,2	-1,0	-0,9	0,0	-0,5	-0,5	-0,5	-0,6	0,08
67	Sogn	-0,8	-0,8	-0,8	-0,5	-0,4	-1,3	-1,1	-0,9	-1,0	-0,5	-0,2	-0,6	-0,8	-0,7	0,02
74	Nordfjord	-0,6	-0,9	-0,4	-0,3	-1,0	-1,3	-1,4	-1,2	-0,8	-0,5	-0,6	-0,4	-0,9	-0,8	0,03
81	HAFS	-0,1	-0,8	-0,7	-0,4	-0,7	-1,4	-0,9	-1,5	-1,9	-0,3	-0,2	-1,7	-0,8	-1,0	-0,02

Regionene i Sogn og Fjordane har alle hatt svakere nettoflytting enn landet som helhet.

Siden innvandringen til Norge har vært høy i de siste årene, spesielt etter 2007, kan alle regioner i Norge «forvente» en viss tilflytting som følge av denne innvandringen. I tabellen over har vi trukket fra den nasjonale innvandringsraten, og sitter da igjen med prosentandelen av nettoflyttingen som ikke kan «forventes» av nasjonal innvandring. Den relative flyttingen blir da en god pekepinn på hvor attraktivt stedet er å flytte til – eller å ikke flytte ifra.

For Nordfjords del har den relative flyttingen vært negativ hvert eneste år siden 2000. Nordfjord rangerer nest lavest på Vestlandet og som nummer 74 blant landets 83 regioner.

4.6.1 Relativ flytting kommuner

Vi kan også se på relativ flytting for kommuner, som vi viser i tabellen under. Mange kommuner har et lavt folketall. Da vil små endringer i flyttemønstrene gi uforholdsmessig store utslag. Derfor har vi i tabellen under operert med tre års glidende gjennomsnitt.

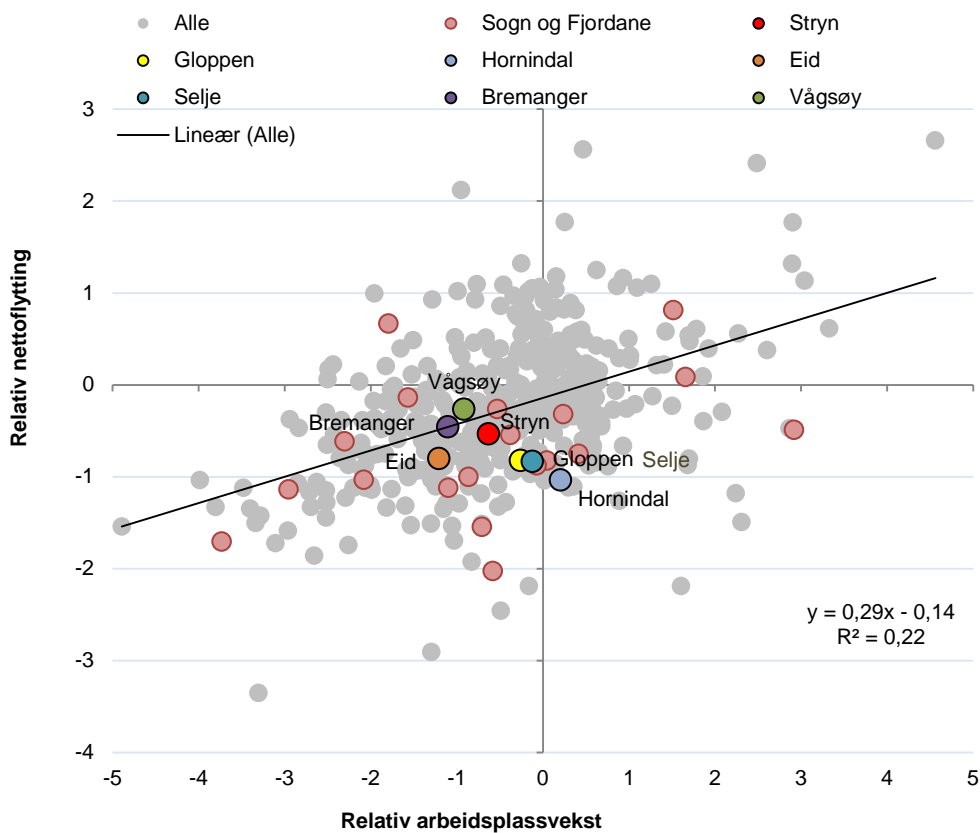
Tabell 12: Relativ flytting i kommunene, tre års glidende gjennomsnitt. Rangert etter progressivt gjennomsnitt for de siste ti årene til venstre. Siste kolonne viser trenden, dvs. retningen på verdiene de siste årene.

Rang	Region	2001 - 2003	2002 - 2004	2003 - 2005	2004 - 2006	2005 - 2007	2006 - 2008	2007 - 2009	2008 - 2010	2009 - 2011	2010 - 2012	Prog. snitt	Trend
115	Sogndal	-0,6	0,1	-0,2	-0,5	-0,8	-0,8	-0,4	-0,1	0,6	0,8	0,0	0,1
154	Gaular	-1,0	-1,1	-0,7	-1,2	-0,7	-0,7	-0,1	-0,2	0,1	0,7	-0,2	0,2
198	Luster	-0,3	-0,5	-0,6	-0,7	-1,0	-1,0	-0,5	0,1	0,1	-0,3	-0,4	0,1
207	Førde	0,0	-0,2	-0,1	-0,3	-0,2	-0,4	-0,4	-0,5	-0,7	-0,5	-0,4	-0,1
208	Stryn	-0,3	-0,1	-0,6	-1,4	-1,2	-0,7	0,1	0,0	-0,1	-0,5	-0,4	0,0
221	Jølster	-1,1	-1,0	-1,1	-0,6	-0,8	-0,5	-0,4	-0,2	-0,3	-0,3	-0,5	0,1
250	Leikanger	-0,9	-0,3	-0,3	-0,4	-1,3	-1,7	-1,4	-0,4	0,2	0,1	-0,6	0,1
261	Lærdal	-0,6	-0,7	-0,6	-0,6	-0,4	-0,3	-0,4	-0,2	-0,8	-1,1	-0,6	0,0
276	Fjaler	-0,3	-0,2	-0,7	-0,7	-1,1	-0,9	-0,7	-0,1	-0,9	-0,7	-0,7	0,0
289	Eid	-0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,4	-0,8	-1,0	-0,8	-0,6	-0,8	-0,7	0,0
321	Solund	-0,9	-1,3	-0,6	-1,0	-0,2	-0,4	-0,3	-0,6	-1,3	-1,5	-0,8	0,0
322	Flora	-0,7	-0,7	-0,9	-0,9	-0,9	-1,1	-0,6	-0,9	-0,7	-1,0	-0,9	0,0
324	Årdal	-1,0	-0,6	-0,9	-1,2	-0,9	-0,4	0,1	-0,6	-1,0	-1,7	-0,9	0,0
325	Hornindal	-0,9	-0,5	-0,4	-0,5	-0,5	-0,3	-0,4	-1,4	-1,5	-1,0	-0,9	-0,1
327	Bremanger	-0,7	-0,8	-1,2	-1,5	-1,6	-1,2	-0,7	-0,5	-0,8	-0,5	-0,9	0,1
329	Gloppen	-0,2	-0,1	-0,4	-0,7	-1,3	-1,5	-1,1	-0,7	-0,7	-0,8	-0,9	-0,1
348	Vågsøy	-1,1	-1,4	-1,7	-1,8	-1,8	-1,6	-1,2	-0,7	-0,1	-0,3	-1,0	0,1
350	Aurland	-0,5	-0,9	-1,3	-1,9	-2,0	-1,5	-1,4	-0,9	-0,1	-0,1	-1,0	0,1
352	Hyllestad	0,0	0,0	-0,7	-1,4	-0,6	-0,9	-0,3	-1,0	-0,8	-2,0	-1,0	-0,1
354	Naustdal	-1,1	-1,6	-1,2	-1,4	-1,2	-1,5	-0,9	-0,8	-0,6	-0,9	-1,0	0,1
364	Gulen	-0,2	-0,3	-0,7	-1,0	-1,7	-2,3	-1,9	-1,0	-0,1	-0,5	-1,0	0,0
378	Vik	-0,3	-0,2	-0,5	-0,9	-1,4	-1,4	-1,3	-1,2	-1,0	-1,0	-1,1	-0,1
398	Askvoll	-1,4	-1,2	-1,1	-1,1	-1,7	-1,9	-2,0	-1,3	-0,9	-0,6	-1,3	0,0
403	Selje	-0,4	-0,7	-1,2	-1,9	-1,8	-1,6	-1,7	-1,3	-0,9	-0,8	-1,3	0,0
407	Høyanger	-1,1	-1,2	-1,3	-1,3	-1,4	-1,3	-1,7	-1,3	-1,6	-1,1	-1,4	0,0
412	Balestrand	-1,7	-1,8	-2,2	-1,7	-1,9	-2,0	-2,0	-1,3	-0,8	-0,8	-1,5	0,1

Ingen kommuner i Nordfjord har hatt en positiv relativ flytting. Bare Stryn har hatt et nivå på den relative flyttingen som er rangert over medianverdien blant landets 428 kommuner. Vågsøy og Bremanger har imidlertid en positiv trend, det vil si at endringen har vært positiv i de siste årene.

5. Bostedsattraktivitet

Flytting og arbeidsplassvekst er de dominerende størrelsene for å beskrive regional utvikling. Det er åpenbart en sterk positiv sammenheng mellom et steds nettoflytting og den samlede arbeidsplassveksten. Steder med sterk vekst i antall arbeidsplasser vil trekke til seg innflyttere, og da vil den sterke arbeidsplassveksten være en årsak til innflyttingen. Andre steder kan ha sterk innflytting uten arbeidsplassvekst i en periode, og da vil denne innflyttingen føre til arbeidsplassvekst i skjermede sektorer i senere perioder. Flytting og arbeidsplassvekst vil dermed her en gjensidig positiv påvirkning.

Figur 38: Kommunene i Norge i perioden 2010-2012 etter relativ nettoflytting og relativ arbeidsplassvekst.

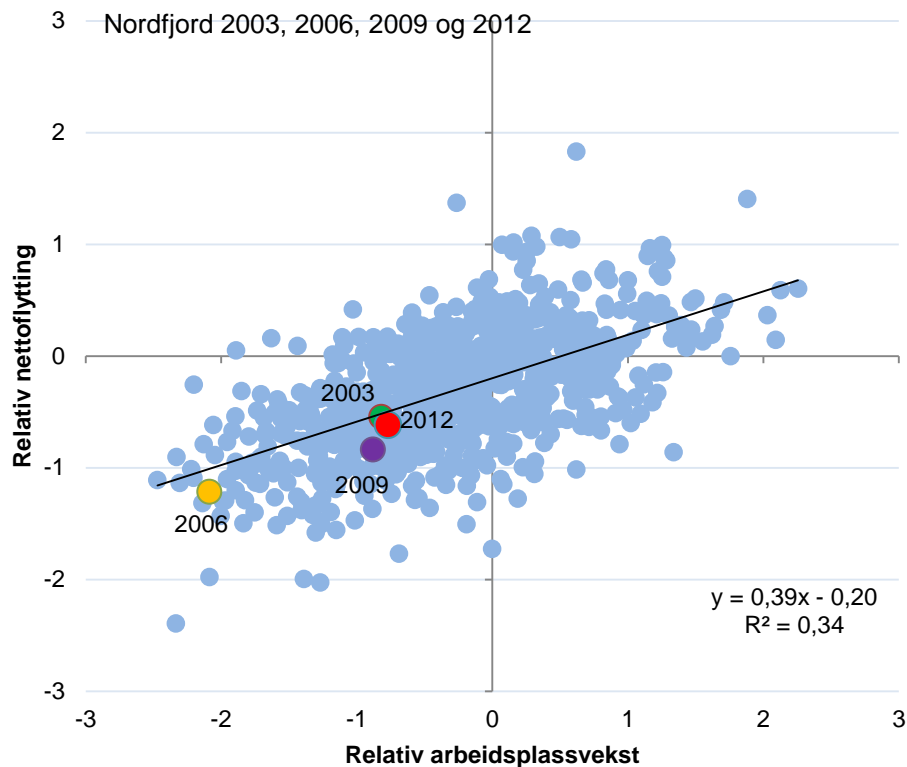
Figuren viser hvordan sammenhengen mellom nettoflytting og arbeidsplassvekst har vært i kommunene i Norge i perioden 2010 til og med 2012. Streken viser den statistiske sammenhengen mellom disse to størrelsene, og representerer forventet nettoflytting, gitt nivået på arbeidsplassveksten. Sammenhengen er positiv, men mange kommuner har en nettoflytting som avviker ganske sterkt fra forventningsverdien.

Bremanger har hatt en relativ flytting som er omtrent som forventet, gitt arbeidsplassveksten. Vågsøy har hatt en litt bedre relativ flytting enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Stryn ligger tett opptil forventningsverdien. Bare Hornindal har hatt en arbeidsplassvekst som har vært bedre enn landsgjennomsnittet. Tilflyttingen har derimot vært svakere enn forventet.

5.1.1 Regioner

Vi kan sette regionene i Norge inn i det samme diagrammet som vi gjorde for kommunene på forrige side. Vi legger da like godt inn alle regionene for de ti siste treårsperiodene. Det er da en ganske klar sammenheng mellom regionenes arbeidsplassvekst og regionenes nettoflytting.

Figur 39: Nettoflytting og arbeidsplassvekst i regionene i Norge i perioden i de ti siste treårsperiodene. Verdiene til Nordfjord er markert for fire påfølgende perioder, og benevnt med det siste året i treårsperioden.

Arbeidsplassveksten i Nordfjord har i hver periode vi har målt vært lavere enn arbeidsplassveksten nasjonalt.

Perioden 2004-2006 skiller seg spesielt ut. Da var arbeidsplassveksten i Nordfjord mye lavere enn veksten på landsbasis. Den relative flyttingen var litt lavere enn forventet i denne perioden.

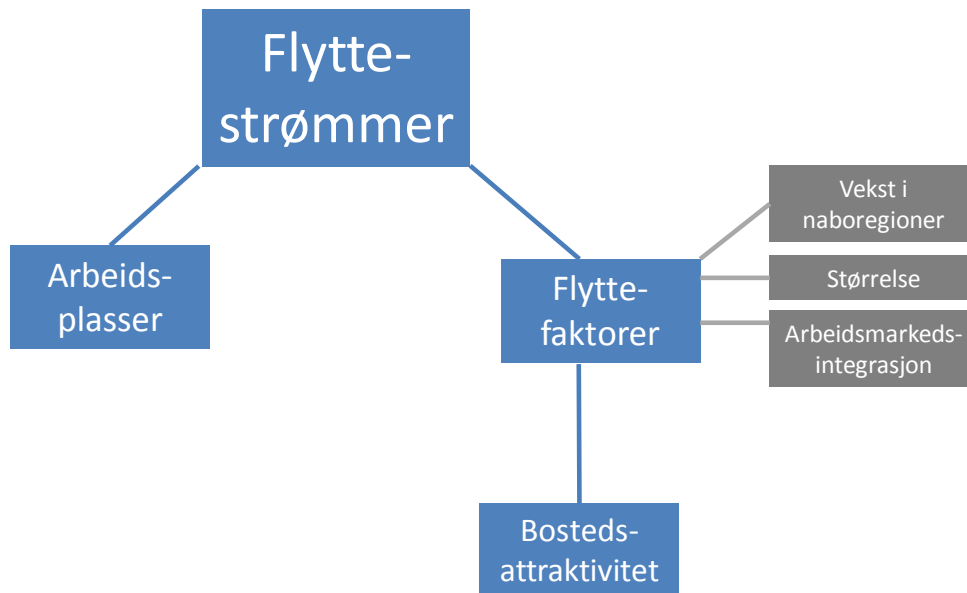
Perioden 2001-2003 og 2010-2012 har vært ganske like. Den årlige arbeidsplassveksten har vært omtrent 1 prosentpoeng lavere enn veksten på landsbasis, og flyttingen har vært omtrent som forventet, gitt denne arbeidsplassutviklingen.

I perioden mellom 2007 og 2009 var imidlertid både arbeidsplassveksten og den den relative flyttingen lavere enn i 2003 og i 2012.

Avviket mellom faktisk og forventet flytting ut fra arbeidsplassveksten er interessant, fordi den sier noe om i hvilken grad et sted trekker til seg innbyggere av andre årsaker enn arbeidsplassvekst. Dette står sentralt i våre analyser om bostedsattraktivitet. I resten av dette kapitlet skal vi analysere dette fenomenet i mer detalj.

5.2 Hva styrer flyttestrømmene?

Som vi så på forrige side, påvirker arbeidsplassveksten på et sted nettoflyttingen på en positiv måte. Men vi så også at noen steder har mye bedre flyttebalanse enn arbeidsplassveksten tilsier, mens andre har mye dårligere flyttebalanse. Det er dermed faktorer ved siden av arbeidsplassveksten på et sted som har stor betydning for flyttebalansen. Det er svært interessant å få avdekket hva de andre flyttefaktorene består i.

Figur 40: Faktorer som styrer flyttestrømmene.

I figuren over har vi definert tre strukturelle forhold som har en signifikant og positiv betydning for flyttebalansen til et sted, når effekten av arbeidsplassveksten er tatt hensyn til.

Det ene er stedets *befolkningsstørrelse*, som betyr at steder med en stor befolkning har systematisk bedre flyttebalanse enn steder med lav befolkning. Det er et uttrykk for at steder med en høy konsentrasjon av folk virker tiltrekkende.

Dernest ser vi at steder med høy *arbeidsmarkedsintegrasjon* har systematisk bedre flyttebalanse enn steder med lav. Det betyr at steder som ligger innenfor et større arbeidsmarked, og dermed har gode pendlingsmuligheter for befolkningen, får en gevinst i form av høyere netto innflytting.

Arbeidsmarkedsintegrasjonen regnes ut ved å legge sammen den prosentvise andelen av de sysselsatte på stedet som pendler ut med den prosentvise andelen av arbeidsplassene på stedet som det pendles inn til.

Den tredje strukturelle faktoren, *nabovest*, er vekst i antall arbeidsplasser på omkringliggende steder som ligger innenfor pendlingsavstand. Dersom det er arbeidsplassvekst i nabokommunene, vil dette føre til høyere netto innflytting.

Telemarksforskning har analysert hvordan disse faktorene påvirker nettoflyttingen i kommunene i Norge i en regresjonsanalyse med input av data fra 2001 til og med 2012. Når vi kjenner disse sammenhengene, kan vi analysere hvordan disse faktorene hver for seg og til sammen har påvirket nettoflyttingen i en bestemt kommune. Et steds *bostedsattraktivitet* blir målt som en restfaktor; avviket mellom den faktiske nettoflyttingen og den forventede nettoflyttingen når vi tar hensyn til stedets arbeidsplassvekst, arbeidsplassveksten i nabokommuner, befolkningsstørrelse og arbeidsmarkedsintegrasjon. Steder som har bedre nettoflytting enn forventet vil da bli karakterisert som attraktive som bosted. Slike steder har egenskaper som fører til høyere nettoflytting enn hva som er «statistisk normalt».

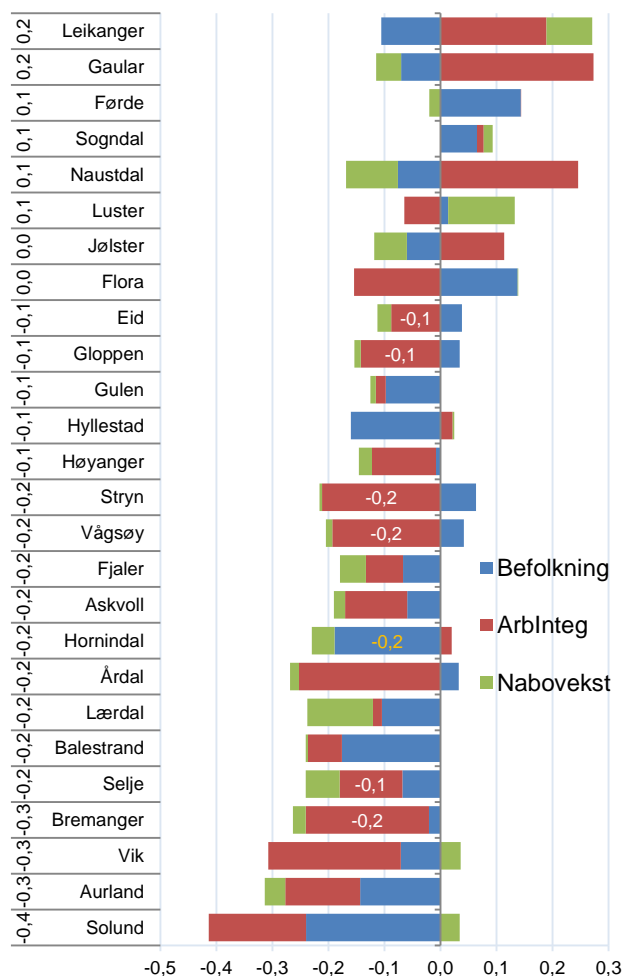
5.2.1 Strukturfaktorer for kommuner og regioner

Figuren ved siden av viser strukturfaktorenes effekt på nettoflyttingen etter at vi har korrigert for arbeidsplassveksten.

Samtlige kommuner i Nordfjord har tapt innflytting på grunn av en lav arbeidsmarkedsintegrasjon. Ingen av kommunene har heller vunnet tilflytting på grunn av arbeidsplassvekst i nabokommunene.

Hornindal har også tapt innbyggere som følge av at stedet har en lav befolkning i utgangspunktet.

De strukturelle forholdene for tilflytting er ikke gode for kommunene i Nordfjord.

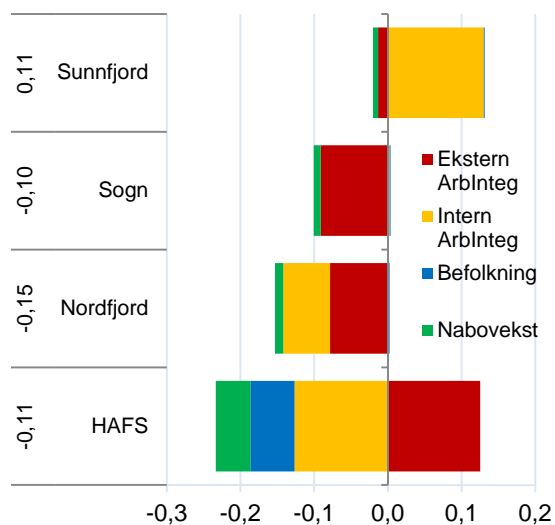

Figur 41: Strukturfaktorenes betydning for årlig nettoflytting i perioden 2010-2012. Samlet struktureffekt helt til venstre, som årlig ekstra netto innflytting av folketallet.

I figur 42 ser vi struktureffektene for regionene. Her har vi også beregnet den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen mellom kommunene i regionen, som også har en påvist positiv effekt på nettoflyttingen.

Det er spesielt arbeidsmarkedsintegrasjonen, både den interne og den eksterne, som bidrar til et lavt flyttetall til Nordfjord – etter at vi har korrigert for arbeidsplassveksten.

I Sogn og Fjordane er det Sunnfjord som har best forutsetninger for positiv nettoflytting. Det skyldes god intern arbeidsmarkedsintegrasjon.

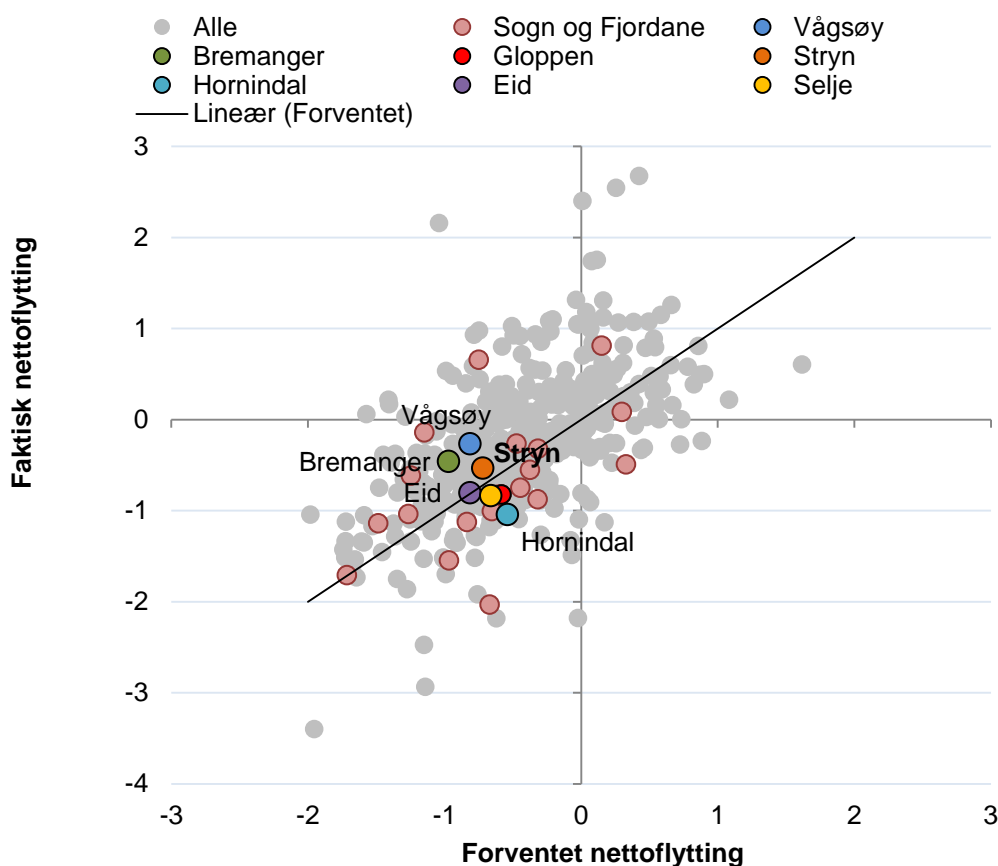

Figur 42: Strukturfaktorenes betydning på årlig nettoflytting i perioden 2010-2012. Samlet struktureffekt helt til venstre.

5.3 Bostedsattraktivitet

Vi har så langt i dette kapitlet vist at nettoflyttingen til en kommune eller region påvirkes positivt av arbeidsplassveksten på stedet. Det er en velkjent og nesten selvfølgelig sammenheng. Dernest har vi vist at nettoflyttingen også påvirkes positivt av arbeidsplassvekst i nabokommuner eller naboregioner, at størrelsen på folketallet påvirker nettoflyttingen positivt og at også arbeidsmarkedsintegrasjonen målt med brutto inn- og utpendling påvirker nettoflyttingen i positiv retning. Dermed er det fire kjennetegn ved kommuner og regioner som har en påviselig statistisk positiv sammenheng med nettoflyttingen.

Vi kan da regne ut hvor stor nettoflytting en kommune er forventet å få, gitt disse fire størrelsene. I figuren under er forventet nettoflytting regnet ut for alle kommunene i landet, og sammenholdt med den faktiske nettoflyttingen.

Figur 43: Faktisk nettoflytting og forventet nettoflytting ut fra arbeidsplassvekst og strukturelle forhold i perioden 2010-2012.

I figuren over er de rosa prikkene kommunene i Sogn og Fjordane, mens prikkene av ulik farge er kommunene i Nordfjord.

Ingen av kommunene i Nordfjord har en positiv forventet nettoflytting. Derimot har Vågsøy, Bremanger og Stryn hatt en tilflytting som er høyere enn forventet. De hadde da positiv *bostedsattraktivitet* i perioden 2010-2012.

Eid hadde en nettoflytting som var forventet, gitt arbeidsplassveksten og de strukturelle flyttfaktorene. Eid hadde nøytral bostedsattraktivitet i perioden 2010-2012.

Hornindal hadde et svakere flyttetall enn forventet. Bostedsattraktiviteten til Hornindal var negativ i perioden 2010-2012.

Det statistiske målet for bostedsattraktivitet vil variere en del fra år til år, og da spesielt for de små kommunene. En ukjent andel av denne variasjonen er nok et utslag av rene tilfeldigheter. Det er derfor best å se på utviklingen av bostedsattraktiviteten over tid.

I tabellen under ser vi hvordan bostedsattraktiviteten har vært i kommunene i Sogn og Fjordane de siste ti treårsperiodene.

Tabell 13: Bostedsattraktiviteten de siste ti treårsperiodene. Tallene til venstre viser rangeringen til kommunen blant de 428 kommunene i landet med hensyn til ti års progressivt gjennomsnitt. Siste kolonne viser trenden, dvs. retningen på verdiene de siste årene.

Rang	Kommune	2001-2003	2002-2004	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2008-2010	2009-2011	2010-2012	Prog. snitt	Trend
70	Lærdal	-0,4	-0,1	0,6	0,8	1,0	-0,3	0,0	0,1	0,9	0,3	0,4	0,05
91	Stryn	0,4	0,2	-0,2	-0,6	0,0	0,7	0,9	0,6	0,2	0,2	0,3	0,04
106	Sogndal	-0,3	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,2	0,1	0,4	0,7	0,3	0,06
131	Luster	0,2	0,1	-0,3	0,0	-0,4	-0,2	0,2	0,7	0,6	0,2	0,2	0,06
134	Årdal	-0,1	0,4	0,4	0,4	0,7	0,4	0,4	-0,1	-0,2	0,0	0,2	-0,04
135	Solund	0,6	0,7	0,8	0,2	0,4	0,5	0,8	0,5	-0,4	-0,6	0,2	-0,11
156	Gaular	-0,7	-0,7	-0,1	-0,5	-0,3	-0,5	0,0	-0,1	0,5	1,4	0,2	0,17
159	Bremanger	0,3	0,6	0,0	0,2	-0,3	0,0	0,1	0,0	0,1	0,5	0,1	-0,01
167	Høyanger	-0,3	-0,4	0,1	0,1	-0,1	0,1	0,3	0,7	0,4	-0,3	0,1	0,06
193	Hornindal	0,1	0,3	0,3	0,7	0,8	1,2	0,6	-0,6	-0,7	-0,5	0,1	-0,10
197	Fjaler	0,1	0,3	-0,1	0,2	-0,1	-0,1	0,1	0,6	0,0	-0,3	0,1	-0,01
231	Eid	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	-0,2	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,00
234	Vik	0,6	0,2	0,4	0,2	-0,2	-0,3	-0,4	-0,2	0,0	0,2	0,0	-0,06
237	Jølster	-0,5	-0,7	-0,7	-0,2	-0,3	0,4	0,1	0,3	-0,1	0,0	0,0	0,09
276	Hyllestad	1,2	1,9	0,0	-0,3	-0,7	0,6	0,6	-0,1	0,0	-1,4	-0,1	-0,20
280	Gloppen	-0,2	-0,1	-0,1	0,4	-0,2	-0,2	-0,3	0,0	-0,2	-0,2	-0,1	-0,02
303	Aurland	1,0	0,4	-0,2	-0,5	-0,6	-0,5	-0,9	-0,8	0,0	1,0	-0,2	-0,04
304	Vågsøy	-0,1	-0,3	-0,4	-0,3	-0,5	-0,5	-0,6	-0,3	0,1	0,5	-0,2	0,05
339	Førde	0,0	-0,1	-0,2	-0,5	-0,1	0,1	-0,1	-0,3	-0,6	-0,2	-0,2	-0,02
343	Leikanger	-0,8	0,8	2,0	1,5	0,3	-1,1	-1,0	-1,0	-0,6	-0,2	-0,3	-0,17
360	Askvoll	-0,6	-0,3	-0,6	-0,2	-1,3	-0,5	-1,2	-0,1	-0,1	0,6	-0,3	0,07
375	Flora	0,0	0,1	-0,2	-0,4	-0,5	-0,6	-0,4	-0,5	-0,2	-0,4	-0,4	-0,04
393	Selje	1,5	1,0	0,0	-0,8	-0,9	-0,4	-1,1	-0,6	-0,6	-0,2	-0,5	-0,18
396	Balestrand	-0,3	-0,3	-1,1	-0,5	-0,7	-0,1	-0,9	-0,7	-0,5	-0,2	-0,5	0,00
414	Gulen	0,2	0,0	-0,3	-0,1	-0,6	-1,1	-1,3	-0,9	-0,1	-0,8	-0,7	-0,11
417	Naustdal	-1,0	-1,4	-1,0	-0,9	-0,4	-0,7	-0,6	-1,0	-0,5	-0,6	-0,7	0,07

Mange kommuner i Sogn og Fjordane kommer forholdsvis godt ut på det nye attraktivitetsbarometeret, der vi kompenserer for de strukturelle flyttefaktorene.

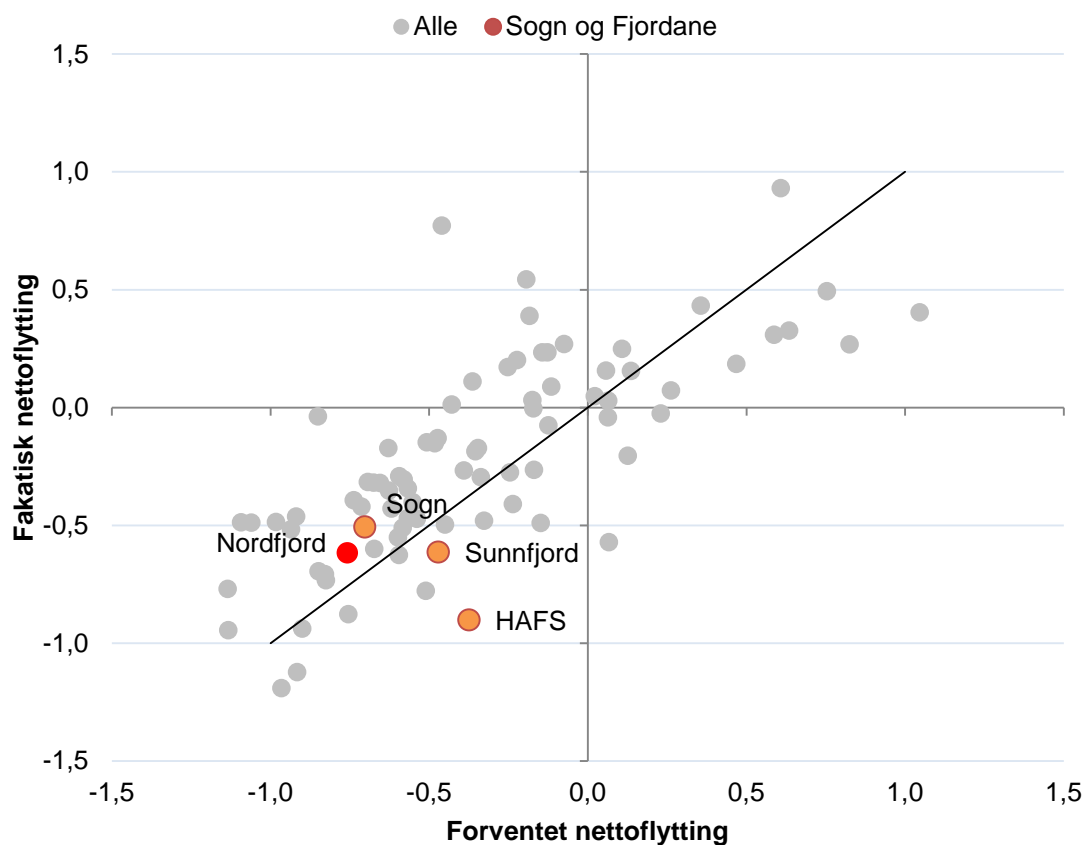
Stryn har hatt positiv bostedsattraktivitet hver treårsperiode siden 2007-2009. Bremanger og Hornindal har i et tiårsperspektiv hatt en årlig bostedsattraktivitet som har vært positiv. Det vises ved at det progressive gjennomsnittet er positivt. Eid har i snitt hatt nøytral bostedsattraktivitet de siste ti årene.

Vågsøy hadde positiv bostedsattraktivitet i 2010-2012. I et tiårsperspektiv har derimot bostedsattraktiviteten vært negativ. Men trenden er positiv.

Gloppen og Selje hadde negativ bostedsattraktivitet i 2010-2012. I snitt har den også vært negativ. Trenden er også negativ.

5.3.1 Bostedsattraktivitet for regioner

Vi kan også se på regionene i Sogn og Fjordane, med hensyn til faktisk nettoflytting, og forventet nettoflytting ut fra arbeidsplassvekst og strukturelle flyttefaktorer.

Figur 44: Faktisk nettoflytting og forventet nettoflytting ut fra arbeidsplassvekst og strukturelle forhold for regionene i Norge i perioden 2010-2012.

Regionene i Sogn og Fjordane har alle en forventet lav nettoflytting, når vi tar hensyn til de faktorene som statistisk sett påvirker nettoflyttingen, som arbeidsplassvekst i egen region og i naboregioner, befolkningsstørrelse og eksternt og intern arbeidsmarkedsintegrasjon.

Nordfjord har hatt en forventet nettoflytting på -0,8 prosent. Men den faktiske nettoflyttingen har vært -0,6 prosent. Så tilflyttingen har vært litt bedre enn forventet. Bostedsattraktiviteten til Nordfjord som helhet var derfor positiv i perioden 2010-2012.

5.3.2 Regionene på Vestlandet

I tabellen under ser vi bostedsattraktiviteten i alle regionene på Vestlandet.

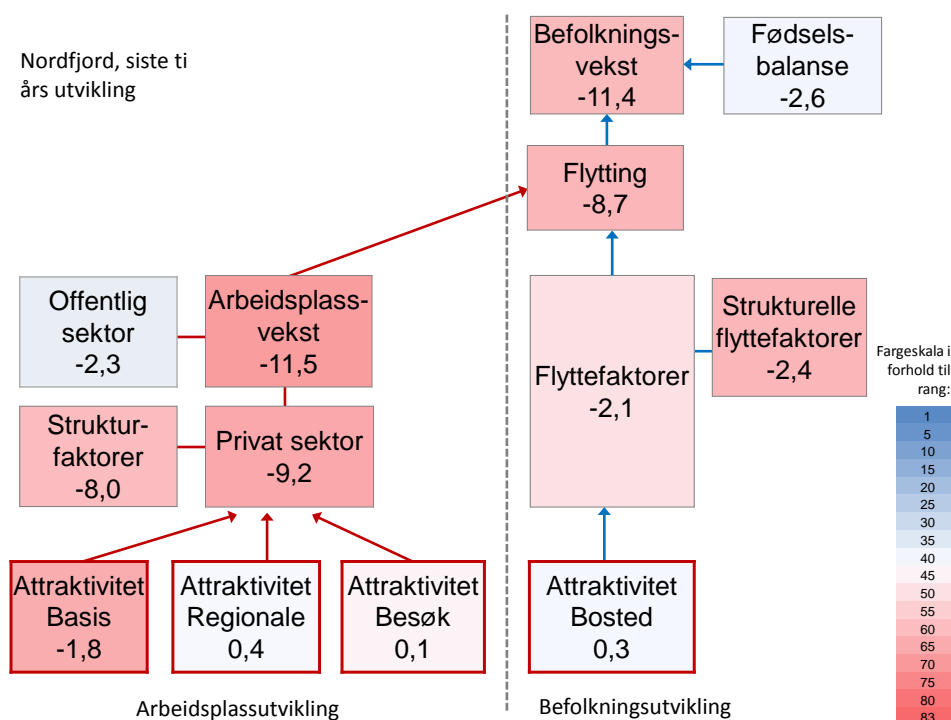
Tabell 14: Bostedsattraktiviteten de siste ti treårsperiodene. Tallene til venstre viser rangeringen til kommunen blant de 83 regionene i landet med hensn til ti års progressivt gjennomsnitt. Siste kolonne viser trenden, dvs. retningen på verdiene de siste årene.

Rang	Region	2001-2003	2002-2004	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2008-2010	2009-2011	2010-2012	Prog.-snitt	Trend
7	Bjørnefjorden	0,1	0,5	0,3	0,3	0,4	0,3	0,2	0,4	0,5	0,7	0,4	0,04
16	Hardanger	0,1	-0,3	-0,3	-0,1	-0,1	-0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,2	0,08
18	Ålesundregionen	0,3	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	-0,1	0,1	0,2	0,4	0,2	0,00
21	Sogn	-0,1	0,2	0,4	0,4	0,3	0,0	0,1	0,0	0,2	0,2	0,1	0,00
29	Storfjord (Region)	-0,2	-0,5	-0,5	-0,3	0,1	0,6	0,5	0,2	0,0	0,1	0,1	0,07
31	Nordmøre	0,1	-0,2	-0,3	-0,2	-0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3	0,1	0,05
32	Osterfjorden	0,4	0,1	-0,1	-0,5	0,1	0,0	0,3	0,1	0,1	0,2	0,1	0,00
38	Nordhordland	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,1	0,2	0,3	0,1	0,03
39	Romsdal	-0,2	0,0	0,1	0,0	-0,2	-0,2	-0,1	0,0	0,2	0,3	0,1	0,03
42	Dalane	-0,1	-0,2	-0,3	0,0	-0,1	-0,1	-0,2	0,0	0,3	0,3	0,0	0,05
44	Haugesundregionen	-0,4	-0,5	-0,3	-0,2	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,07
48	Nordfjord	0,2	0,2	-0,1	0,0	-0,1	0,2	-0,1	-0,1	-0,1	0,1	0,0	-0,01
55	Sunnhordland	-0,5	-0,4	-0,1	-0,2	-0,2	-0,4	-0,3	0,1	0,2	0,4	0,0	0,07
65	Ryfylke	-0,5	-0,3	-0,6	-0,4	-0,4	-0,1	-0,1	-0,3	-0,2	0,4	-0,2	0,06
69	Søre Sunnmøre	0,1	0,0	-0,6	-1,0	-1,1	-0,7	-0,2	0,2	0,3	0,0	-0,2	0,05
71	Bergen (Region)	-0,2	-0,4	-0,5	-0,5	-0,4	-0,4	-0,1	0,0	-0,1	-0,3	-0,2	0,03
77	Hordaland Vest	0,1	0,1	-0,1	-0,2	-0,1	-0,2	-0,4	-0,6	-0,4	-0,3	-0,3	-0,07
78	HAFS	0,0	0,3	-0,3	0,0	-0,6	-0,3	-0,5	-0,2	-0,3	-0,5	-0,3	-0,06
79	Sunnfjord	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5	-0,4	-0,3	-0,3	-0,5	-0,4	-0,2	-0,3	0,01
80	Voss (Region)	-0,5	-0,3	-0,2	0,3	0,2	0,2	-0,4	-0,6	-0,9	-0,7	-0,4	-0,06
81	Stavangerregionen	-0,4	-0,1	-0,1	-0,4	-0,4	-0,5	-0,3	-0,3	-0,5	-0,6	-0,4	-0,03

Vi så på forrige side at bostedsattraktiviteten til Nordfjord var positiv i perioden 2010-2012. Den har vekslet på å være positiv og negativ i de siste ti treårsperiodene. Den var positiv på begynnelsen av 2000-tallet. I snitt har bostedsattraktiviteten i Nordfjord vært nøytral. Trenden er svakt negativ. Nordfjord rangerer som nummer 48 blant landets 83 regioner mht. progressivt snitt av bostedsattraktiviteten. Verdien er litt under medianen.

5.3.3 Oppsummering attraktivitet

I figuren under oppsummeres Nordfjord sin utvikling de siste ti årene.

Figur 45: Relativ utvikling i Nordfjord de ti siste årene, dvs. differanse mellom utviklingen i Nordfjord og i Norge. Tallene som har med arbeidsplassvekst å gjøre er i prosent av sysselsetting, mens tall for befolkningsvekst og bostedsattraktivitet til venstre i prosent av befolkning. De nederste boksene viser attraktiviteten. De tre nederste boksene til venstre viser bedriftsattraktiviteten. Nederste boks til høyre viser bostedsattraktiviteten.

Figuren over viser et oversiktsbilde av arbeidsplassutviklingen og befolkningsutviklingen i Nordfjord i den siste tiårsperioden. Fargene angir rangering blant landets 83 regioner. Dess rødere, dess lenger unna medianen i negativ forstand. Dess blåere, dess høyere over medianen. Det er mye rosa i figuren over.

Venstre side oppsummerer arbeidsplassutviklingen. Den negative forskjellen mellom veksten i Norge og veksten i Nordfjord skyldes i stor grad svak vekst i privat sektor. En stor del av dette skyldes strukturelle faktorer, målt gjennom bl.a. bransjeeffekten og andelseffekten. De tre nederste boksene til venstre viser den bransjejusterte veksten og endringen i besøksoverskuddet. Det er dette vi bruker som mål for bedriftsattraktiviteten. Bedriftsattraktiviteten i basisnæringene har vært negativ. Den har vært positiv i de regionale næringene, og svakt positiv i besøksnæringene.

Høyre side av bildet viser befolkningsutviklingen. Befolkningsveksten i Nordfjord har vært 11,4 prosentpoeng lavere enn befolkningsveksten nasjonalt. Fødselsbalansen har bidratt litt til denne negative forskjellen, men det er flyttingen som står for mesteparten av den lave befolkningsveksten. Etter at vi justerer for arbeidsplassveksten, skiller vi ut flytting i det som skyldes strukturelle faktorer og det som kanskje skyldes lokale forhold: Bostedsattraktiviteten. De strukturelle flyttefaktorene, dvs. arbeidsmarkedsintegrasjon, nabovekst og befolkningsstørrelse, har bidratt negativt til flyttingen. Etter å ha justert for både arbeidsplassveksten og de strukturelle flyttefaktorene sitter vi igjen med bostedsattraktiviteten, dvs. flytting som ikke kan forklares av ovennevnte. Den har vært svakt positiv i Nordfjord i den siste tiårsperioden.

6. NæringsNM

NæringsNM er utviklet for å måle hvordan næringslivet presterer i ulike områder i Norge. For å måle næringsutviklingen i en kommune, ser vi på fire mål: Nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelseⁱⁱⁱ.

NæringsNM	Nyetableringer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året 2. Bransjejustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen 3. Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvensen fratrukket nedlagte foretak
	Lønnsomhet	<ol style="list-style-type: none"> 4. Andel foretak med positivt resultat før skatt 5. Bransjejustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten av bransjestrukturen 6. Andel foretak med positiv egenkapital
	Vekst	<ol style="list-style-type: none"> 7. Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI) 8. Andel foretak med realvekst justert for effekten av bransjestrukturen 9. Andel foretak med vekst i verdiskaping
	Næringslivets størrelse	<ol style="list-style-type: none"> 10. Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen

Nyetableringer i regioner og kommuner blir målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, måler antall nyregistrerte foretak i forhold til eksisterende antall foretak i begynnelsen av året. Bransjejustert etableringsfrekvens er etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren viser om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak. Dette vil være etableringsfrekvensen fratrukket frekvensen av nedlagte foretak.

Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir målt med tre indikatorer. Den første er andel foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andel lønnsomme foretak justert for bransjestrukturen. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også her har vi en indikator som justerer for bransjestruktur. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskaping.

Indikatoren "næringslivets størrelse" er antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen.

For hver indikator rangeres regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe.

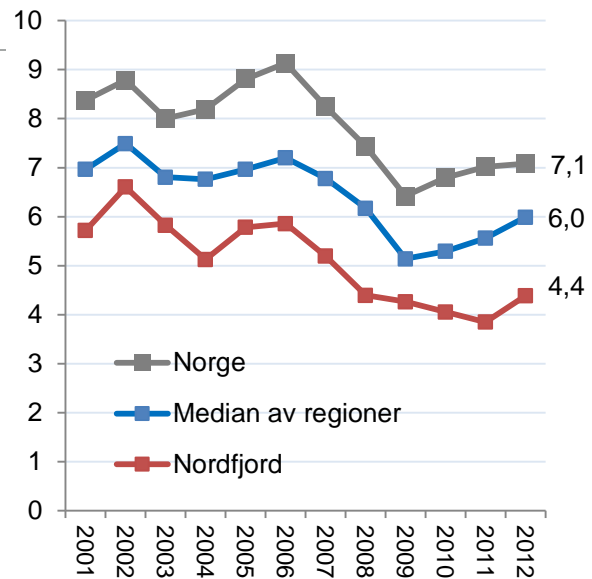
Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene, nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Den regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinner av årets NæringsNM.

6.1 Nyetableringer

Etableringsfrekvensen er antall nyetablerte foretak som prosent av antall eksisterende foretak i begynnelsen av året.

Etableringsfrekvensen i Norge har vært ganske høy i hele perioden fra 2001 til 2006, før den begynte å synke. I denne perioden økte også antall foretak raskere enn veksten i økonomien. Det kan være flere årsaker til det. Kanskje ble det flere foretak som ble registrert, som tidligere var uregistrert? Kanskje ble det vanligere å splitte opp virksomheter i drifts- og eierselskap? En tredje årsak kan være at det kreves et registrert foretak for å opprette et domene på internett. Det kan synes som om etableringsfrekvensen og veksten i antall foretak nå er på et mer normalt nivå, og at økningen de siste to årene reflekterer at veksten i næringslivet er på vei opp.

Etableringsfrekvensen i Nordfjord har vært lavere enn i Norge i hele perioden. Det har vært en økning av etableringsfrekvensen i Nordfjord i 2012.

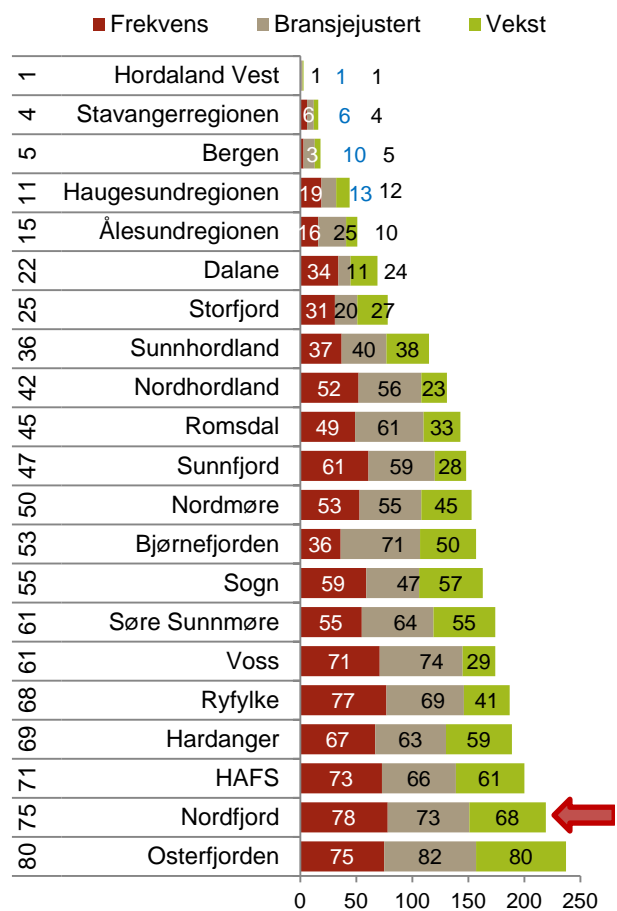

Figur 46: Etableringsfrekvensen i Nordfjord, Norge og medianen av regionene i Norge i perioden 2001-2012.

6.1.1 Etableringsindeksen for regioner

Etableringsindeksen har tre indikatorer for nyetablering: Etableringsfrekvensen, den bransjusterte etableringsfrekvensen og vekst i antall foretak. Den bransjusterte etableringsfrekvensen tar hensyn til bransjestrukturen, og måler etableringsfrekvensen bransje for bransje. Vekst i antall foretak er etableringsfrekvens fratrukket andel nedlagte foretak. Til sammen gir etableringsindeksen et godt bilde på etableringsaktiviteten i regionene.

Nordfjord ble rangert som nummer 75 på etableringsindeksen i 2012. Rangeringen for etableringsfrekvens er lav, både før og etter bransjustering. Den bransjusterte etableringsfrekvensen er litt bedre enn etableringsfrekvensen. Så her kan det være bransjestruktur igjen som er til Nordfjords disfavør.

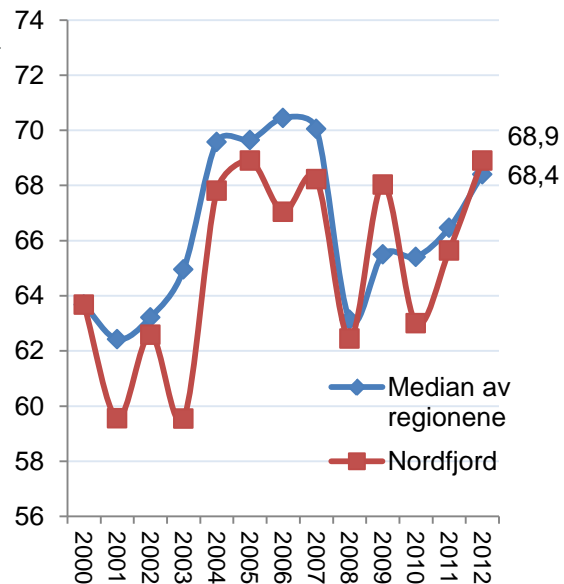
Figur 47: Etableringsindeksen i regionene på Vestlandet i 2012.

6.2 Lønnsomhet

Lønnsomheten i næringslivet måles som andel av foretakene med positivt resultat før skatt. Med denne metoden teller små og store foretak likt.

Lønnsomheten i norsk næringsliv var på topp i årene fra 2004 til 2007. I 2008 sank lønnsomheten brått, men har vært stigende i de fire siste årene. I 2012 hadde 68,4 prosent av alle regnskapspliktige foretak et positivt resultat før skatt.

I 2012 hadde 68,9 prosent av foretakene i Nordfjord et positivt resultat før skatt. Nordfjord lå litt under medianverdien frem til 2007, men har deretter tatt seg opp igjen.

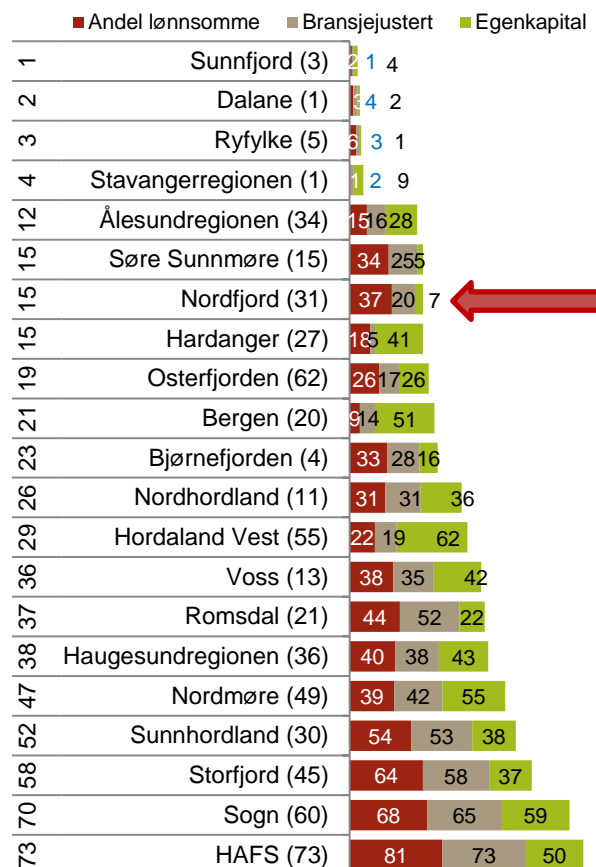
Figur 48: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt sammenliknet med medianen av regionene i Norge.

6.2.1 Lønnsomhetsindeksen for regioner

I figur 49 ser vi hvordan regionene gjør det på lønnsomhetsindeksen. Lønnsomhetsindeksen er sammensatt av tre indikatorer: Andel foretak med positivt resultat, den bransjejusterte andelen og andelen av foretak med positiv egenkapital.

Nordfjord rangerer som nummer 15 blant landets 83 regioner på lønnsomhetsindeksen. Nordfjord rangerer høyt, som nummer 7, på indeksen over andel foretak med positiv egenkapital. Nordfjord rangerer som nummer 20 med hensyn til bransjejustert andel, og som nummer 37 med hensyn til andel foretak med positivt resultat.

I den siste tiårsperioden har Nordfjord rangert som nummer 31, mens regionen rangerte som nummer 15 i 2012. Det har derfor vært en forbedring i rang det siste året.

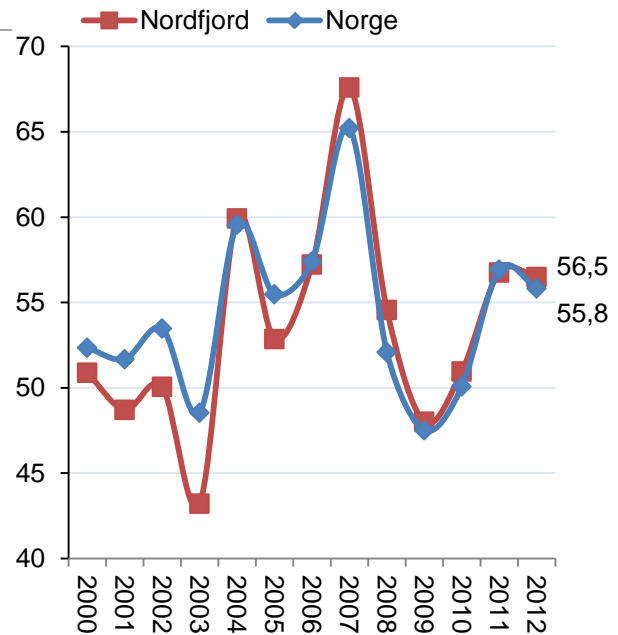

Figur 49: Lønnsomhetsindeksen for regioner. Rangering blant landets 83 regioner i 2012 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre lønnsomhetsindikatorerne vises i figuren.

6.3 Vekst

Andel vekstforetak i Norge var rekordhøyt i 2007, da 65,2 prosent av foretakene hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Andel vekstforetak sank deretter dramatisk de to neste årene, og var på 47,5 prosent i 2009. Etter dette har andel vekstforetak tatt seg opp, og det var en sterk økning i andel vekstforetak fra 2010 til 2011, før andelen sank igjen i 2012. I 2012 var det 55,8 prosent av foretakene i Norge som hadde vekst høyere enn prisstigningen.

Mens andelen vekstforetak i Nordfjord var lavere enn landsgjennomsnittet på begynnelsen av 2000-tallet, har dette snudd etter 2004. I toppåret 2007 var andelen vekstforetak i Nordfjord høyere enn på landsbasis, og andelen i Nordfjord har vært ganske likt, eller litt høyere, enn på landsbasis siden. I 2012 hadde 56,5 prosent av foretakene i Nordfjord vekst høyere enn prisstigningen.

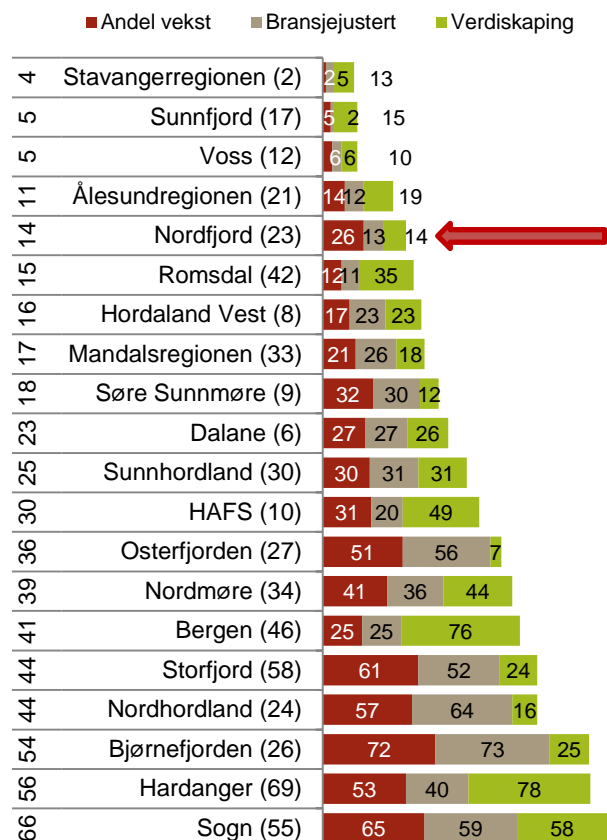
Figur 50: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen og medianen av regionene i Norge.

6.3.1 Vekstindeksen for regioner

Vi måler veksten i næringslivet i regionene ved hjelp av tre indikatorer. Den første indikatoren er andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Den andre indikatoren er andel vekstforetak, justert for bransjestrukturen i regionene. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskapingen. Den endelige vekstindeksen er basert på regionenes rangering med hensyn til de tre vekstindikatorer.

Nordfjord rangerer som nummer 14 på vekstindeksen. Dette er en sterk forbedring fra de ti foregående årene, da Nordfjord rangerte som nummer 23.

Mens Nordfjord rangerte som nummer 26 med hensyn til andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen, rangerer Nordfjord høyere på den bransjusterte andelen. Dette er positivt, fordi det, litt forenklet sagt, sier at Nordfjord presterer bedre enn bransjestrukturen skulle tilsi. Nordfjord rangerer som nummer 14 med hensyn til andel foretak med vekst i verdiskapingen.

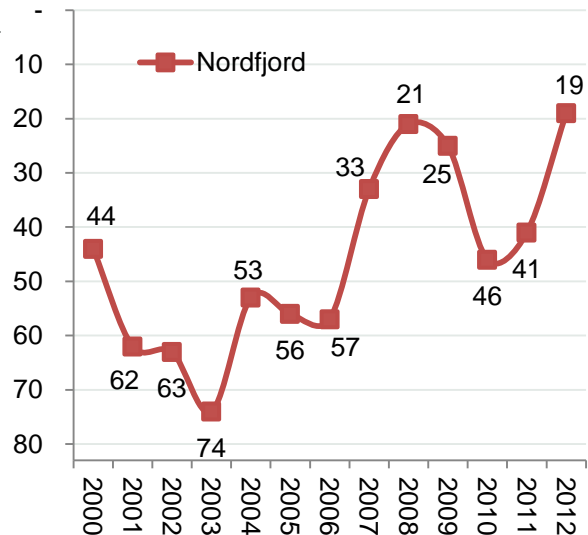
Figur 51: Vekstindeksen for regionene på Vestlandet. Rangering blant landets 83 regioner i 2012 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre vekstindikatorer vises i figuren.

6.4 NæringsNM for regioner

NæringsNM er en rangering av kommuner, regioner og fylker basert på et sett med ti indikatorer for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Formålet er å komme fram til et mål som forteller hvordan næringslivet samlet sett gjør det i en region. Telemarksforskning har utarbeidet NæringsNM for NHO de siste ni årene.

Figur 52 viser plasseringen til Nordfjord i årene 2000-2012.

Nordfjord kom på 19. plass i NæringsNM i 2012. Dette er en høy plassering når man tar i betraktning at det er 83 regioner i landet. Dette er også Nordfjords beste plassering så langt. Siden 2010 har rangeringen økt hvert år.

Figur 52: Rangeringen til Nordfjord i NæringsNM i årene 2000-2012.

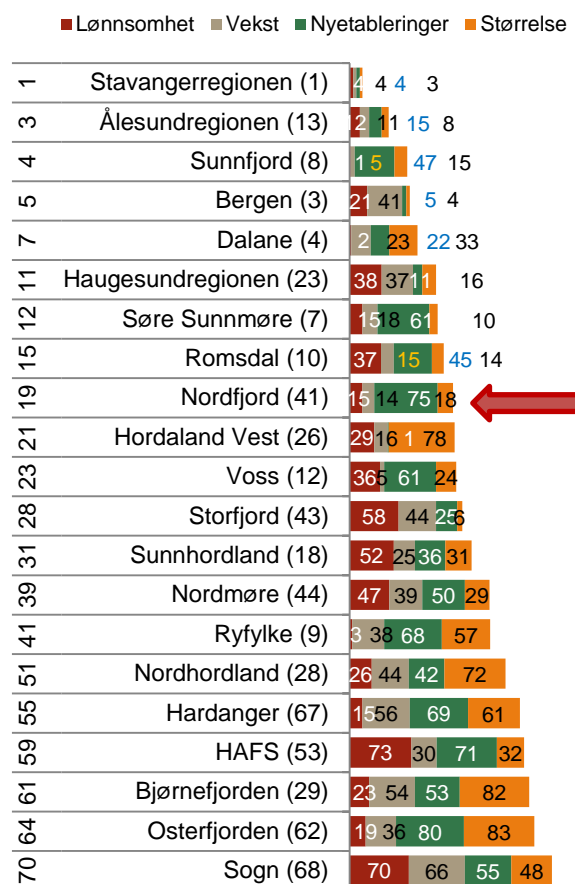
6.4.1 Regionene på Vestlandet

Figuren til høyre viser plasseringen til regionene på Vestlandet i NæringsNM i 2012. Tallet i parentes ved siden av regionnavnet viser gjennomsnittsplasseringen for de siste ti årene. Hver indeks for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og størrelse er rangert i figuren.

Som vi så i figuren over, kom Nordfjord på 19. plass i årets NæringsNM. Gjennomsnittsplasseringen for de siste ti årene har vært nummer 41.

Det er indeksen for nyetableringer som trekker plasseringen til Nordfjord ned. På indeksene for lønnsomhet, vekst og størrelse gjør Nordfjord det veldig bra.

Ganske mange av regionene på Vestlandet fikk en plassering i NæringsNM over medianverdien i 2012.

Figur 53: NæringsNM for regionene på Vestlandet. Rangering blant landets 83 regioner i 2012 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de fire indeksene vises i figuren.

6.5 NæringsNM for kommuner

Figuren til høyre viser plasseringen til kommunene i Sogn og Fjordane i 2012.

Gjennomsnittsplasseringen for den siste tiårsperioden er angitt i parentes ved siden av kommunenavnet.

Stryn kom på 25. plass i 2012. Det er en sterk forbedring fra de siste ti årene, da Stryn i snitt har ligget på en 108. plass. Det er indeksen for nyetableringer som trekker plasseringen ned. Stryn rangerer høyt på de andre indeksene.

Eid kom på 84. plass. Eid gjør det best på indeksen for vekst, dårligst på indeksen for nyetableringer.

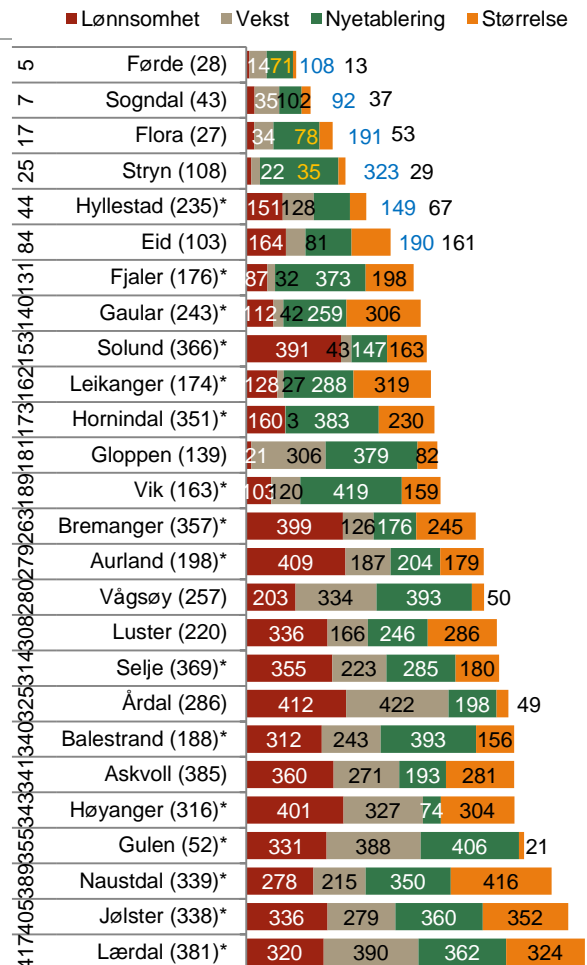
Hornindal kom på 173. plass. Det er en forbedring fra de siste ti årene. Hornindal er merket med en *. Det er fordi det er en liten kommune. Andel vekstforetak trekker plasseringen opp.

Gloppen kom på 181. plass. Det er en nedgang fra de ti foregående årene. Andelen lønnsomme foretak trekker plasseringen opp, mens andelen nyetableringer trekker plasseringen ned.

Bremanger kom på 263. plass. Det er en svak forverring av gjennomsnittsplasseringen for de siste ti årene. I 2012 var det andelen vekstforetak som hadde den høyeste rangeringen, mens andelen lønnsomme foretak trakk plasseringen ned.

Vågsøy kom på 280. plass i 2012. Det er en svakere plassering enn snittplasseringen de siste ti årene. Vågsøy gjør det bra på indeksen for størrelse, men dårlig på indeksen for nyetableringer.

Selje kom på 314. plass i 2012. Det er en forbedring fra snittplasseringene de siste ti årene. Indeksen for lønnsomhet trekker plasseringen ned, mens indeksen for størrelse trekker plasseringen opp.

Figur 54: De største kommunenes resultat i NæringsNM. Alle tall er rangeringer blant landets 428 kommuner, til venstre rangering for NæringsNM siste år, i parentes siste ti år. I figuren vises rangeringer for hver av de fire indeksene. Små kommuner er merket med *.

7. Innovasjon

Innovasjon er et sentralt begrep for å forklare global vekst. Nye produkter og forbedrede prosesser skaper økonomisk vekst. Det er derfor interessant å forsøke å måle regionale variasjoner i næringslivets innovasjon. Kan slike forskjeller være med på å forklare hvorfor regionene har ulik næringsutvikling?

Statistisk Sentralbyrå gjennomfører regelmessig en spørreundersøkelse om innovasjon i næringslivet, som vi har fått tilgang til. Siste utgave av denne undersøkelsen ble gjennomført i 2010 og omfattet 6 595 foretak. Mange av disse hadde virksomhet i flere bransjer og kommuner, og hadde til sammen 10 870 bedrifter. Undersøkelsen har en rekke spørsmål om FoU, innovasjon og samarbeid. Vi har konsentrert oss om spørsmål som går direkte på om bedriftene faktisk har gjennomført innovasjoner.

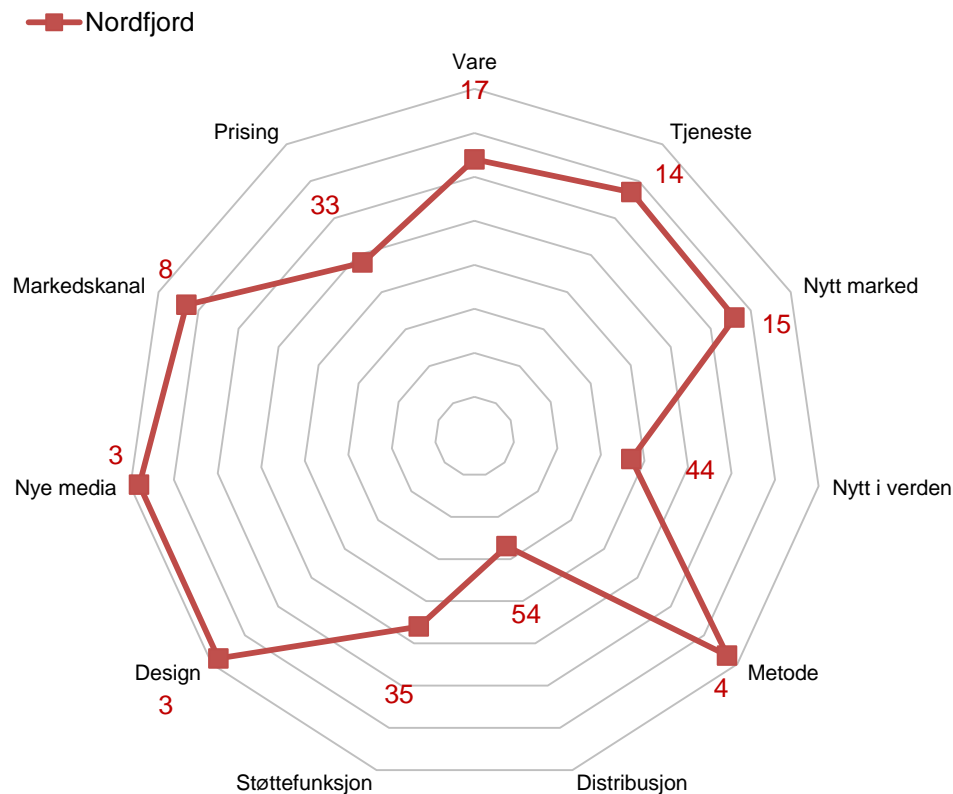
Tabell 15: Spørsmål fra innovasjonsundersøkelsen som er brukt i innovasjonsmålingen.

	Tekst: Verdi lik 1 hvis...	Kort navn	Vekt
Produkt-innovasjon	foretaket introduserte produktinnovasjon i form av nye eller vesentlig forbedrede varer i perioden 2008-2010	Vare	2
	foretaket introduserte produktinnovasjon i form av nye eller vesentlig forbedrede tjenester i perioden 2008-2010	Tjeneste	2
	foretaket hadde produktinnovasjoner nye for markedet i perioden 2008-2010	Nytt for markedet	4
	foretaket hadde produktinnovasjoner nye for verdensmarkedet i perioden 2008-2010	Nytt i verden	4
Prosess-innovasjon	foretaket har introdusert nye eller vesentlig forbedrede metoder for produksjon eller fremstilling av varer og tjenester i 2008-2010	Metode	2
	foretaket har introdusert nye eller vesentlig forbedrede metoder for lagring, levering eller distribusjon av varer og tjenester i 2008-2010	Distribusjon	1
	foretaket har introdusert nye eller vesentlig støttefunksjoner, som systemer for vedlikehold, innkjøp, regnskap eller IT i 2008-2010	Støttefunksjon	1
Markeds-innovasjon	foretaket i 2008-2010 introduserte markedsinnovasjoner i form av: vesentlige endringer i design (utseende/utforming) av en vare eller tjeneste	Design	1
	foretaket i 2008-2010 introduserte markedsinnovasjoner i form av: nye media eller nye måter for promotering av produktet	Media	1
	foretaket i 2008-2010 introduserte markedsinnovasjoner i form av: nye måter for produkt plassering eller salgskanaler	Markedskanal	0,5
	foretaket i 2008-2010 introduserte markedsinnovasjoner i form av: nye metoder for prising	Prising	0,5

I tabellen over ser vi de spørsmålene som danner grunnlag for indikatorer for innovasjon i regioner og fylker. De er samlet i tre typer av innovasjon: Produktinnovasjon, prosessinnovasjon og markedsinnovasjon. Det er også definert vekt for hvert av spørsmålene, som vi bruker når vi skal lage en samlet indeks for innovasjon. Vektingen er skjønnsmessig, og baserer seg på at noen av spørsmålene intuitivt virker å være viktigere enn andre. Spørsmål om produktinnovasjoner er nye for markedet og om produktinnovasjonene er nye for verdensmarkedet er tillagt størst vekt. Spørsmål om nye måter for produkt plassering eller nye metoder for prising er gitt lavest vekt.

7.1 Innovasjon i Nordfjord

De ulike spørsmålene på forrige side har med ulike typer innovasjon å gjøre. Svarene fra bedriftene i Nordfjord viser hvor stor andel av bedriftene som har oppgitt ulike innovasjonstyper. Disse andelene har vi rangert blant de 80 regionene vi bruker for innovasjonsundersøkelsen. Noen av de politiske regionene vi bruker i de andre kapitlene hadde få observasjoner og ble slått sammen. For rangeringen bruker vi en kombinasjon av andel bedrifter med innovasjon av de ulike typene, og andel av sysselsettingen i innovative bedrifter.

Figur 55: Nordfjords rangering med hensyn til andel som oppgir å ha gjennomført ulike typer av innovasjoner.

Rangeringen til Nordfjord for de 11 ulike innovasjonstypene er vist i figuren. Rangeringsnumrene går fra 1= beste region til 80= dårligste region.

En høy andel av bedriftene i Nordfjord oppgir å ha introdusert nye eller vesentlige forbedrede *metoder* for produksjon eller fremstilling av varer og tjenester i 2008-2010. En høy andel av bedriftene i Nordfjord oppgir også å ha introdusert markedsinnovasjoner i form av vesentlige endringer i *design* av en vare eller tjeneste. I tillegg oppgir en høy andel av bedriftene i Nordfjord at de har introdusert markedsinnovasjoner i form av *nye media* eller nye måter for promotering av produktet.

Nordfjord rangerer høyt på nesten alle de ulike typene innovasjonene. Nordfjords høye innovasjonsgrad er faktisk ganske påfallende.

En lav andel bedrifter oppgir å ha introdusert vesentlig forbedrede metoder for lagring, levering eller *distribusjon* av varer og tjenester i 2008-2010.

7.1.1 Innovasjonsgrad i regionene

Vi har brukt spørsmålene som var vist på forrige side til å finne andelen av bedriftene som oppgir å ha gjennomført innovasjoner på de ulike områdene. En del av bedriftene som har svart på undersøkelsen er store bedrifter som har virksomhet i flere regioner. Vi har da tatt med slike bedrifter også, men vektet svarene fra disse bedriftene lavere enn for bedrifter som har hele sin virksomhet i regionen. Det er fordi vi anser at de lokale bedriftene er mer representative for regionens innovasjonsklima enn avdelinger av større foretak.

I tabellen under viser vi resultatene for regionene på Vestlandet.

Tabell 16: Andel innovative bedrifter for de ulike innovasjonstypene, blant regionene på Vestlandet og Agder. Samlet rang for frekvens og rang for andel av samlet sysselsetting innen innovative bedrifter helt til høyre.

Rang	Region	Vare	Tjeneste	Nytt marked	Nytt i verden	Metode	Distri-busjon	Støtte-funksjon	Design	Nye media	Markeds-kanal	Pricing	Rang frekvens	Rang veid syss
4	Storfjord	50,0	12,4	50,8	11,6	27,5	3,1	14,7	41,5	17,8	6,2	9,3	3	7
7	Sogn	21,9	13,6	24,7	13,3	31,6	8,9	17,5	24,9	15,5	19,2	9,4	17	5
8	Nordhordland/Osterfjorden	39,6	4,4	32,4	16,4	28,4	6,2	12,0	28,9	20,0	16,0	9,3	5	12
9	Nordfjord	28,3	17,0	31,2	6,2	35,7	4,5	12,5	34,6	36,3	21,0	9,6	4	17
12	Romsdal	31,5	10,4	34,1	13,8	28,1	8,9	8,1	23,4	23,7	13,6	14,6	7	19
13	Nordmøre	25,7	14,1	27,6	11,5	19,9	9,6	19,9	15,4	16,0	12,2	6,4	25	6
16	Bergen	22,5	19,5	27,7	11,8	13,1	7,7	16,3	21,2	22,1	17,6	13,9	21	14
17	Bjørnefjorden	53,8	0,0	27,9	14,0	27,9	5,3	0,0	22,6	5,3	14,0	14,0	13	22
23	Stavangerregionen	20,4	13,7	23,1	10,9	13,8	5,0	13,7	16,9	16,4	10,4	7,9	44	8
26	Mandalsregionen	28,4	14,2	20,1	18,3	28,4	8,2	7,8	16,4	20,6	16,0	4,1	20	32
31	Søre Sunnmøre	28,2	11,3	29,8	10,0	14,8	2,6	12,8	12,3	17,3	12,6	8,8	32	28
33	Ålesundregionen	26,8	9,8	27,8	10,5	15,9	9,5	11,6	19,1	19,6	13,8	8,5	30	38
35	Hordaland Vest	27,5	11,1	25,7	14,5	9,8	1,7	9,6	14,5	12,9	11,3	6,5	40	27
36	Haugesundregionen	16,1	7,2	19,3	9,0	12,6	5,4	11,2	14,8	13,0	13,0	9,0	61	11
37	Arendalregionen	23,3	9,5	24,3	11,2	21,8	2,5	9,6	17,5	15,6	10,5	5,4	37	33
38	HAFS	11,7	26,9	23,4	5,8	24,2	15,2	21,1	15,2	21,1	18,4	11,7	31	54
41	Sunnhordland	27,0	6,3	22,5	11,7	18,0	9,0	15,3	18,9	9,0	8,1	8,1	41	44
46	Kristiansandregionen	17,0	9,2	16,6	6,1	15,5	6,4	8,1	14,9	13,4	8,3	8,6	68	21
51	Voss	18,4	12,8	23,9	0,0	27,5	0,0	5,5	31,2	25,7	14,6	12,8	39	71
57	Hardanger	12,9	10,4	23,3	5,2	23,3	5,2	13,0	5,2	15,5	10,3	12,9	55	51
59	Lister	13,0	10,3	15,6	7,7	20,6	2,6	15,3	15,6	7,6	15,3	10,2	62	56
64	Dalane	35,0	8,5	19,8	0,0	15,2	0,0	13,6	15,6	7,0	9,0	7,0	59	62
72	Ryfylke	18,0	2,6	10,3	2,6	23,1	0,0	22,4	5,1	9,0	14,7	2,6	74	52
73	Sunnfjord	6,5	13,0	8,5	1,1	13,0	6,5	11,9	18,2	22,1	9,8	7,3	75	60

Andelen innovative bedrifter i Nordfjord er høy. Nordfjord er blant landets ti beste med hensyn til innovasjonsgrad.

Spesielt innen metode, design og nye media er det mange bedrifter som har innført nye innovasjoner.

7.2 Innovasjonsklima

Andelen av innovative foretak varierer ganske sterkt mellom ulike bransjer. I en bransje som produksjon av datamaskiner og elektroniske produkter oppgir over 65 prosent av foretakene at de har introdusert nye produkter på markedet, mens i andre bransjer er andelen null. Samtidig øker sannsynligheten for at bedriften er innovativ med størrelsen til bedriften. Dermed vil en region som har mange bedrifter i bransjer med høy innovasjonsgrad naturlig få en høyere andel innovative bedrifter, mens regioner med mange bedrifter i bransjer med lav andel innovative bedrifter vil sannsynligvis få lave andeler med innovative bedrifter. Vi kan måle andelen innovative bedrifter i regionene, der vi samtidig korrigerer for ulikheter i bransjestruktur og fordeling mellom små og store bedrifter. Da får vi et uttrykk for om regionen har høy eller lav andel innovative foretak, gitt sin bransje- og størrelsesstruktur. Vi kaller dette for *innovasjonsklima*^{iv}. Vi konsentrerer oss om enbedriftsforetakene i denne analysen. Resultatene av denne analysen er gitt i tabellen under.

Tabell 17: Innovasjonsklima i fylkene, målt som sannsynlighet for at en bedrift er innovativ gitt bransje og størrelse. Oslo er referansefylke, og har derfor verdien 0 for alle indikatorene. Tallene måler sannsynligheten for innovasjon i forhold til Oslo.

Rang	Fylke	Vare	Tjeneste	Nytt marked	Nytt i verden	Metode	Distribusjon	Støtte-funksjon	Design	Nye media	Markeds-kanal	Prising	Indekstall
1	Møre og Romsdal	0,3	0,3	0,3	0,1	0,7	0,2	0,4	0,1	0,1	-0,2	-0,3	4,8
2	Hordaland	0,2	0,2	0,1	0,3	0,4	0,2	0,7	0,1	0,0	0,2	0,3	4,7
3	Sør-Trøndelag	0,2	0,2	0,3	0,3	0,7	-0,3	0,0	0,1	0,1	-0,1	-0,4	4,5
4	Buskerud	0,2	-0,1	0,0	0,3	0,4	0,1	-0,2	0,1	0,1	0,0	0,1	2,9
5	Akershus	0,2	-0,2	0,0	0,2	0,2	-0,2	0,1	0,0	-0,1	-0,1	-0,2	0,9
6	Oppland	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4	-0,3	0,4	-0,1	0,0	-0,4	0,0	0,9
7	Sogn og Fjordane	-0,3	0,5	0,0	-0,6	0,7	-0,6	0,3	0,3	0,4	-0,2	0,2	0,2
8	Oslo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9	Nordland	-0,2	0,6	-0,1	-0,5	0,3	-0,4	0,7	0,1	0,0	0,2	-0,3	-0,7
10	Telemark	-0,2	0,3	-0,4	-0,4	0,5	0,3	0,2	-0,1	0,0	0,0	0,0	-1,6
11	Rogaland	0,0	-0,2	-0,2	-0,2	0,2	-0,3	0,3	0,1	-0,3	-0,3	-0,3	-2,2
12	Troms	-0,2	0,3	-0,2	-0,2	0,1	0,1	-0,1	-0,3	-0,3	-0,2	-0,3	-2,3
13	Vestfold	0,0	0,0	-0,2	-0,3	0,0	-0,4	0,2	0,1	0,0	-0,1	0,1	-2,3
14	Nord-Trøndelag	0,0	0,1	-0,2	-0,9	0,6	0,2	0,0	0,2	0,1	0,1	0,4	-2,4
15	Aust-Agder	0,2	-0,4	0,0	0,1	0,3	-1,4	-0,9	0,1	-0,2	-0,2	-1,0	-2,7
16	Vest-Agder	-0,3	0,1	-0,5	-0,2	0,3	0,1	-0,1	0,2	-0,2	-0,4	-0,1	-2,7
17	Østfold	0,0	-0,2	-0,2	-0,3	0,2	-0,5	-0,3	-0,1	0,1	0,0	0,0	-3,0
18	Hedmark	-0,8	-0,1	-0,6	-2,3	0,0	-1,0	-0,4	-0,4	-0,2	-0,4	-0,3	-16,2
19	Finnmark	-1,0	-0,8	-0,7	-17,7	-0,3	-0,7	-0,3	-0,6	-1,0	-0,9	-1,1	-82,0

Møre og Romsdal er rangert best av fylkene når det gjelder innovasjonsklima, foran Hordaland og Sør-Trøndelag. Finnmark og Hedmark kommer ut klart svakere enn de andre fylkene. Det er forholdsvis jevnt mellom de andre fylkene.

Sogn og Fjordane kommer ut som nummer sju av fylkene. Sogn og Fjordane skårer godt for nye tjenester, nye produksjonsmetoder, nytt design og bruk av nye media i markedsføringen, men svakt for nye varer, nye metoder for distribusjon og markedskanaler.

7.2.1 Innovasjonsklima i regionene

Vi kan bruke samme metode for å beregne innovasjonsklima i regionene. Vi tar da utgangspunkt i rangeringer for hver enkelt innovasjonstype. Resultatene for regionene på Vestlandet og i Agder er vist i tabellen under.

Tabell 18: Innovasjonsklima, målt som sannsynlighet for at en bedrift er innovativ, gitt bransje og størrelse. Oslo er referanseregion. Tallene i tabellen viser rangering for hver av indikatorene fra 1=beste region til 80=dårligste region.

Rang	Region	Vare	Tjeneste	Mytt marked	Nytt i verden	Metode	Distribusjon	Støtte-funksjon	Design	Nye media	Markeds-kanal	Prising	Indekstall	Rang 2008
2	Mandalsregionen	4	10	29	1	4	6	49	17	13	15	57	294	45
4	Romsdal	10	35	15	6	8	15	51	23	24	50	17	360	33
5	HAFS	39	1	2	18	39	5	7	60	17	34	4	406	39
6	Storfjord	14	7	4	36	12	43	20	11	54	60	30	410	7
10	Bergen	23	20	23	13	41	23	13	24	26	12	14	435	18
12	Nordfjord	27	9	13	48	6	62	30	7	3	14	20	454	45
13	Hardanger	49	12	6	12	15	27	54	75	6	8	5	468	14
19	Sunnhordland	24	36	27	20	32	8	21	15	73	64	21	547	74
20	Nordmøre	21	19	21	26	20	17	12	64	49	30	56	557	28
22	Søre Sunnmøre	5	29	19	33	35	61	57	47	16	45	45	619	4
24	Ålesundregionen	43	31	33	27	46	19	18	26	29	33	64	647	17
29	Hordaland Vest	17	61	37	11	53	34	46	45	35	11	39	684	44
34	Arendalregionen	28	50	31	21	34	48	63	38	44	29	63	709	40
36	Nordhordland/Osterfjorden	38	68	39	22	23	24	25	46	53	31	29	726	32
38	Stavangerregionen	36	48	42	29	51	32	23	28	45	53	49	761	27
42	Voss	25	41	11	73	50	75	34	9	48	80	58	812	6
44	Lister	63	24	49	32	38	30	35	31	75	56	44	826	43
47	Sogn	60	58	43	16	25	67	50	48	74	51	42	856	34
50	Ryfylke	3	49	47	49	19	59	78	61	72	25	51	895	15
51	Setesdal	52	72	44	58	33	51	8	1	60	79	79	922	5
58	Bjørnefjorden	6	66	60	43	55	66	70	51	80	52	25	1023	2
59	Haugesundregionen	64	56	57	39	61	46	38	53	59	35	41	1033	8
64	Kristiansandregionen	53	57	64	51	62	40	53	32	56	62	37	1067	73
68	Dalane	9	26	58	79	43	68	52	63	77	68	69	1096	29
72	Sunnfjord	77	52	72	76	71	33	39	42	9	72	26	1206	52

Nordfjord rangerer som nummer 12 blant de 80 regionene som er med i denne undersøkelsen. Nordfjord rangerer høyt når det gjelder å introdusere produktinnovasjon i form av nye eller vesentlig forbedrede tjenester, metode, design og nye media. Nordfjord rangerte som nummer 45 i 2008, så det har vært en vesentlig forbedring i rangeringen i de siste årene.

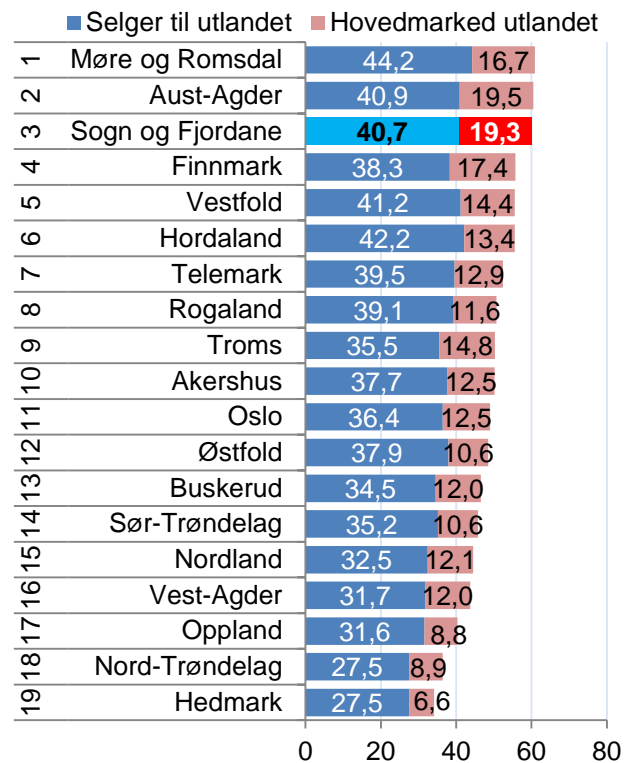
7.3 Internasjonalisering

Hvilke fylker har det mest internasjonale næringslivet? Innovasjonsundersøkelsen har også data om hvorvidt bedriftene selger varer og tjenester til utlandet, og om de har sitt hovedmarked utenlands. Det kan vi bruke for å se hvordan tilbøyeligheten til å selge varer og tjenester utenlands varierer mellom fylkene.

I figur 56 ser vi hvordan andelen som har eksport og som har sitt hovedmarked utenlands varierer mellom fylkene.

Møre og Romsdal har den høyeste andelen av eksportbedrifter i utvalget. Aust-Agder har den høyeste andelen av bedrifter som har sitt hovedmarked utenlands. Hedmark, Nord-Trøndelag og Oppland har lavest andel eksportbedrifter.

Sogn og Fjordane er nummer tre på denne rangeringen.

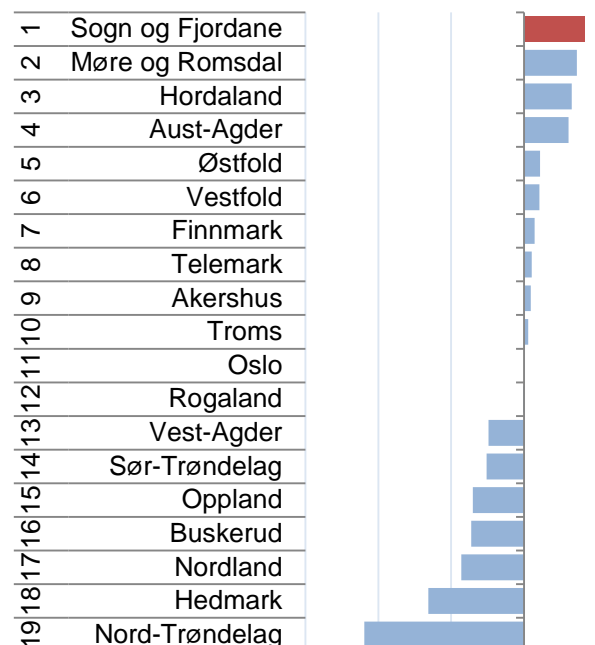
Figur 56: Andel av bedrifter i innovasjonsundersøkelsen som oppgir at de selger til utlandet, og som har sitt hovedmarked utenlands i 2010.

7.3.1 Eksportklima

Innovasjonsundersøkelsen er en utvalgsundersøkelse, og vi kan ikke være helt sikre på at utvalget er helt representativt for næringslivet i fylkene. Tilbøyeligheten til å eksportere varierer med hensyn til bransje, der det er noen bransjer som har mye eksport. Det er også flere store bedrifter som eksporterer enn små.

Vi kan derfor måle *eksportklima* med å bruke samme metode som vi brukte for å måle innovasjonsklima. Resultatene er vist i figur 57. Her ser vi at Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Hordaland og Aust-Agder har en høyere en høyere eksporttilbøyelighet enn de andre fylkene.

Sogn og Fjordane er dermed de fylket i landet med høyest tilbøyelighet til å ha eksportere, når vi samtidig justerer for bransje- og størrelsesstruktur.

Figur 57: Eksportklima: Tilbøyelighet til å ha eksport, korrigert for størrelse og bransje i 2010.

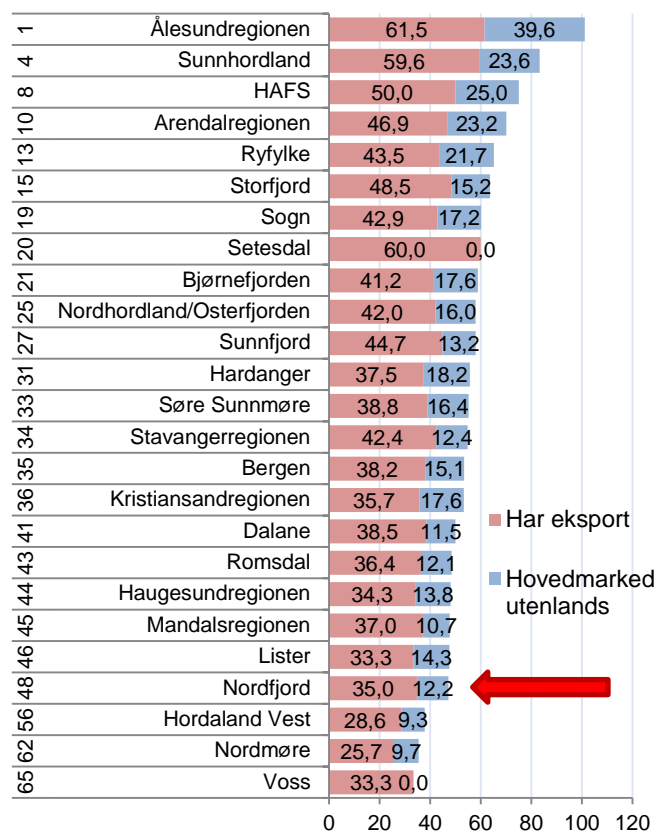
7.3.2 Internasjonalisering regioner

Andelen av bedrifter som har eksport varierer ganske sterkt mellom regionene.

I figur 58 ser vi hvordan andelen eksportbedrifter varierer i regionene på Vestlandet og Agder.

Ålesundregionen har den høyeste andelen eksportbedrifter av de bedriftene som har deltatt i innovasjonsundersøkelsen. Hele 61,5 prosent av bedriftene i Ålesundregionen oppgir å ha kunder i utlandet, mens 39,6 prosent oppgir å ha sitt hovedmarked utenlands.

I Nordfjord oppga 35 prosent av bedriftene at de eksporterer sine varer eller tjenester til utlandet, mens 12,2 prosent av bedriftene oppga at de har sitt hovedmarked utenlands. Nordfjord rangerer med dette som nummer 48 blant de 80 regionene som er med i undersøkelsen.

Figur 58: Andel av bedriftene i innovasjonsundersøkelsen som har eksport og som har sitt hovedmarked utenlands i 2010.

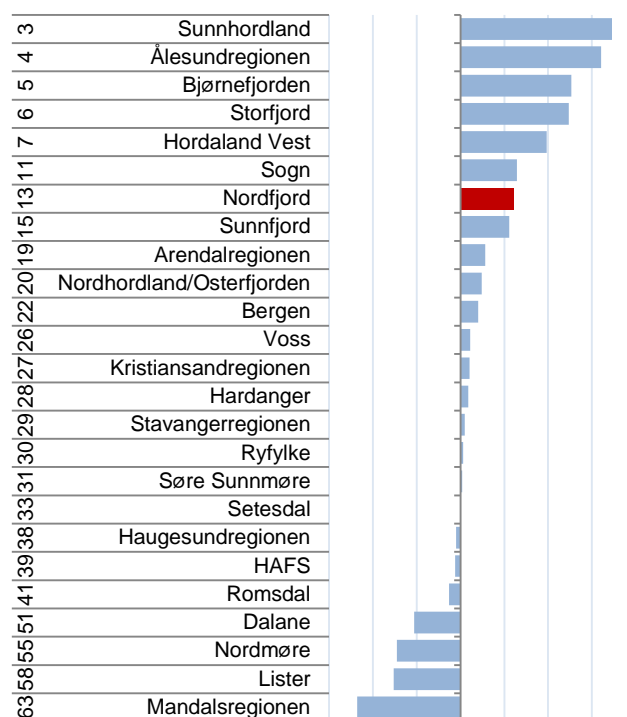
7.3.3 Eksportklime regioner

Når vi måler eksportklime, eller eksporttilbøyeligheten, korrigerer vi for forskjeller i størrelse og bransje. Da blir rangeringen noe annerledes. Halden har høyest eksporttilbøyelighet av alle regionene i landet, men mange regioner på Vestlandet har høy eksporttilbøyelighet.

Vi har illustrert resultatene i figuren til høyre.

Tallverdiene er ganske vanskelige å tolke intuitivt, men viser om bedriftene har en positiv eller negativ hyppighet av eksport, gitt bransje og størrelse.

I denne analysen kommer Nordfjord på 13. plass av regionene. Det er altså en ganske stor andel av bedriftene i regionen som har eksport når vi korrigerer for forskjeller i bedriftenes størrelse og bransje mellom regionene.

Figur 59: Eksporttilbøyelighet korrigeret for størrelse og bransje i 2010.

7.4 Innovasjonssamarbeid

Innovasjonsundersøkelsen har også detaljerte spørsmål om innovasjonssamarbeid. Det spørres om hvilke typer institusjoner som bedriftene har samarbeid med, og hvor disse samarbeidspartnerne er lokalisert geografisk.

Det første vi undersøker, er hvor stor andel av bedriftene som har innovasjonssamarbeid og hvor disse er lokalisert. Her viser vi bare resultater på fylkesnivå, fordi tallgrunnlaget blir for lite for regionene.

Tabell 19: Andel av enbedriftsforetak som oppgir samarbeid, fordelt etter samarbeidspartnerens lokalisering i 2010. N= antall enbedriftsforetak som har svart på undersøkelsen.

Fylke	Regionalt	Norge	Norden	Europa	USA	Kina/India	Andre land	Har samarbeid	SUM utland	N
Sør-Trøndelag	8,7	6,8	3,2	4,2	2,3	0,6	1,9	17,7	12,2	311
Møre og Romsdal	13,7	21,9	4,3	7,3	2,1	1,2	1,8	16,1	16,7	329
Oppland	16,5	15,9	4,4	6,0	5,5	0,5	0,5	15,9	17,0	182
Troms	7,5	9,5	4,1	5,4	2,7	0,7	0,0	15,0	12,9	147
Sogn og Fjordane	24,2	18,5	4,8	6,5	0,8	0,0	0,0	12,1	12,1	124
Akershus	9,9	7,1	5,0	5,8	3,4	3,4	3,2	11,9	21,0	496
Nord-Trøndelag	18,6	12,4	3,1	9,3	3,9	2,3	3,1	11,6	21,7	129
Hedmark	10,1	11,3	4,4	2,5	0,6	0,0	0,6	11,3	8,2	159
Telemark	11,3	18,1	9,6	9,6	1,1	1,7	2,3	11,3	24,3	177
Vest-Agder	13,8	15,5	7,2	8,3	3,3	1,1	2,2	11,0	22,1	181
Rogaland	9,3	10,6	5,0	6,1	3,5	0,9	1,7	11,0	17,3	538
Aust-Agder	14,7	14,7	6,2	10,1	1,6	2,3	3,1	10,9	23,3	129
Hordaland	5,0	6,6	1,9	3,7	1,4	0,6	0,4	10,3	8,1	484
Oslo	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,5	0,7	10,0	3,6	990
Nordland	16,3	10,5	1,0	4,8	1,4	1,0	2,4	9,6	10,5	209
Buskerud	9,2	15,8	7,0	9,5	1,1	0,0	0,7	8,8	18,3	284
Vestfold	8,7	7,9	6,7	9,5	3,2	2,8	4,3	8,7	26,5	253
Østfold	7,7	5,4	5,8	5,0	0,4	1,2	1,2	8,1	13,5	260
Finnmark	6,8	6,8	0,0	1,4	0,0	0,0	1,4	5,5	2,7	73

Fylkene er sortert etter hvor stor andel av bedriftene som har samarbeid. Det er Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal som har høyest andel av bedrifter som har innovasjonssamarbeid. Det kan også være interessant å se hvor mange som har innovasjonssamarbeid med utenlandske partnere. Her er det Vestfold som skårer høyest, fulgt av Telemark og Aust-Agder. Sogn og Fjordane har klart høyest andel som har innovasjonssamarbeid regionalt, mens Oslo har klart lavest andel av regionale partnere. En skulle kanskje tro at bedrifter i Oslo ville hatt mange flere potensielle partnere å samarbeide med enn Sogn og Fjordane, så dette er kanskje noe overraskende.

Bedriftene i Sogn og Fjordane er dermed kjennetegnet av at det er mange som har innovasjonssamarbeid med andre bedrifter i regionen, men relativt få som har innovasjonssamarbeid med utlandet. Det står litt i kontrast til det vi fant om eksport, der bedriftene i Sogn og Fjordane har høy eksporttilbøyelighet.

7.4.1 Type innovasjonspartner

Det er også interessant å se hvilke typer innovasjonspartnere som bedriftene samarbeider med. I spørreundersøkelsen spørres det om hvorvidt partnere er kunde, leverandør, konkurrent, universitet, FoU-institusjon eller forskningsinstitutt.

Tabell 20: Andel som har innovasjonssamarbeid med ulike typer partnere i 2010.

Fylke	Har samarbeid	Eget konsern	Forskningsinstitutt	Konkurrenter	Konsulenter	Kunder	Lab/FoU-foretak	Leverandører	Universiteter
Østfold	8,1	3,1	3,1	0,8	2,3	5,8	3,5	5,4	2,7
Akershus	11,9	4,8	4,2	4,2	4,4	7,1	2,8	6,3	4,0
Oslo	10,0	0,7	0,5	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7	0,6
Hedmark	11,3	1,9	3,1	2,5	2,5	7,5	2,5	6,3	3,1
Oppland	15,9	7,7	4,4	3,3	6,6	7,7	6,0	8,8	4,9
Buskerud	8,8	5,3	4,9	2,5	4,2	8,8	4,9	8,1	4,6
Vestfold	8,7	8,3	4,0	2,0	4,3	7,1	5,1	9,5	2,8
Telemark	11,3	7,9	7,3	1,1	5,1	10,7	5,1	9,0	7,3
Aust-Agder	10,9	4,7	3,9	7,0	4,7	11,6	3,9	13,2	3,9
Vest-Agder	11,0	7,2	5,5	2,2	4,4	6,6	8,3	9,4	7,7
Rogaland	11,0	4,5	3,3	4,1	4,1	7,2	3,5	6,7	3,7
Hordaland	10,3	2,1	2,3	1,4	2,7	3,1	2,7	3,5	1,9
Sogn og Fjordane	12,1	7,3	4,8	4,0	9,7	10,5	2,4	11,3	4,8
Møre og Romsdal	16,1	7,0	5,5	3,3	4,9	10,6	4,6	10,9	5,5
Sør-Trøndelag	17,7	2,6	3,5	2,9	2,9	6,1	2,3	3,9	3,5
Nord-Trøndelag	11,6	2,3	5,4	2,3	5,4	11,6	3,9	13,2	8,5
Nordland	9,6	3,8	2,9	3,3	1,9	10,5	1,9	7,2	5,7
Troms	15,0	1,4	2,0	2,7	4,1	7,5	2,7	5,4	4,1
Finnmark	5,5	2,7	2,7	0,0	2,7	4,1	1,4	2,7	0,0
<i>Norge</i>	<i>11,4</i>	<i>3,9</i>	<i>3,3</i>	<i>2,5</i>	<i>3,4</i>	<i>6,3</i>	<i>3,1</i>	<i>6,1</i>	<i>3,5</i>

Det er kunder som det er flest som har innovasjonssamarbeid med. 6,3 prosent av utvalget har samarbeid med kundene sine. Dernext er det leverandører som har nest høyest hyppighet, med 6,1 prosent. Universiteter, konsulenter, forskningsinstitutter og FoU-foretak har henholdsvis mellom 3 og 4 prosent av utvalget innovasjonssamarbeid med. Konkurrenter har lavest hyppighet for innovasjonssamarbeid, kanskje ikke så overraskende. Det er likevel 2,5 prosent av bedriftene som har innovasjonssamarbeid med konkurrenter. Samarbeid innen eget konsern er også en kategori.

Det er ganske stor variasjon mellom fylkene når det gjelder hvem bedriftene samarbeider med. Bedriftene i Sogn og Fjordane har mye innovasjonssamarbeid med konsulenter, kunder og leverandører.

8. Utdanning

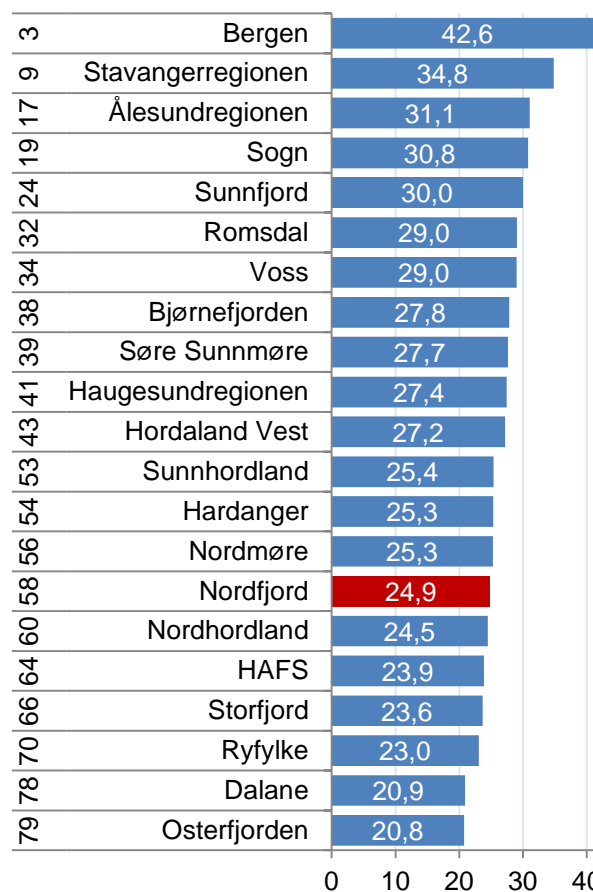
Det er stor interesse for utdanningsnivået, både generelt i befolkningen og i næringslivet. Et høyt utdanningsnivå regnes ofte som en kvalitet i seg selv, samtidig som mange antar at et høyt utdanningsnivå også er vekstfremmende for næringslivet. I regionale utviklingsstrategier, både blant fylkeskommuner og primærkommuner, er det ofte selvstendige målsettinger om å oppnå økt utdanningsnivå. Derfor har vi tatt med dette temaet i denne rapporten. Telemarksforskning har fått tilgang til data fra SSB om utdanningsnivå for alle sysselsatte fordelt på arbeids- og bokommune, og etter sektor og næring. Vi vil først presentere noen data om utdanningsnivå i befolkningen. Deretter konsentrerer vi oss om utdanningsnivået i næringslivet.

8.1 Utdanning i befolkning

Utdanningsnivået i befolkningen varierer ganske mye mellom regionene. Oslo har klart høyest utdanningsnivå i sin befolkning. 50,9 prosent av den sysselsatte befolkningen i Oslo har høyere utdanning, dvs. minst tre år på universitet eller høyskole.

På Vestlandet er det Bergen som har det høyeste utdanningsnivået i befolkningen. 42,6 prosent av de som bor i Bergen og er sysselsatt har høyere utdanning.

24,9 prosent av den sysselsatte befolkningen i Nordfjord hadde høyere utdanning i 2012. Dette rangerer Nordfjord som nummer 58 blant landets 83 regioner. Vi ser at utdanningsnivået i Nordfjord er ganske likt mange andre regioner på Vestlandet.

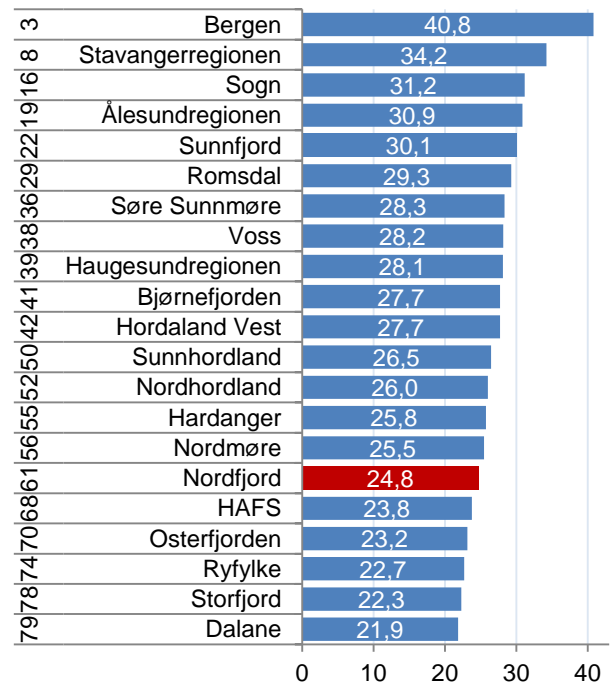
Figur 60: Andel av den sysselsatte befolkningen med høyere utdanning i 2012.

8.1.1 Utdanningsnivå i arbeidsliv og befolkning

På forrige side så vi hvordan utdanningsnivået varierte i den sysselsatte befolkningen. Når vi beregner andelen med høy utdanning etter arbeidssted i stedet for etter bosted, får vi et litt annerledes resultat. Bergen har fremdeles den høyeste andelen med høyere utdanning, men nå er nivået 40,8 prosent. Det er to prosentpoeng lavere enn da vi målte etter bosted. Det betyr at andel med høyere utdanning blant de som arbeider i Bergen er lavere enn andelen av de som har arbeid og bor i Bergen.

24,8 prosent av de som jobbet i Nordfjord i 2012 hadde høyere utdanning. Andelen er omtrent lik som for befolkningen i Nordfjord.

Figur 61: Andel sysselsatte med høyere utdanning etter arbeidssted i 2012.

8.1.2 Utdanningsnivå blant pendlere

Det kan være interessant å se på utdanningsnivået til de som pendler ut og inn av kommunene, og differansen mellom disse. Noen kommuner har mye høyere utdanningsnivå for de som pendler ut enn de som pendler inn. Det kan naturligvis komme av at kommunen ligger inntil en annen kommune med et svært kompetanseintensivt arbeidsliv som f eks Leikanger eller Oslo.

Gloppen, Stryn og Selje har en høyere andel med høyt utdannede som pendler ut enn inn. I Gloppen har 39,2 prosent av de som pendler ut høyere utdanning, mens 28,6 prosent av de som pendler inn har høyere utdanning. Kanskje er Gloppen et relativt populært sted å bo blant de med høyere utdanning?

I Eid, Bremanger og Hornindal er andelen høyt utdannede større blant de som pendler inn enn de som pendler ut.

Kanskje er kommuner med høyt utdanningsnivå blant utpendlere attraktive som bosted for høyt utdannede? Det er et interessant spørsmål, men det er imidlertid første gangen vi har beregnet disse tallene, så vi skal være litt forsiktige med tolkningen foreløpig.

Tabell 21: Andel med høyere utdanning hos pendlere i 2012.

Rang	Kommune	Samme kommune	Pendler ut	Pendler inn	Differanse
8	Sogndal	34,6	48,8	35,9	12,9
11	Balestrand	32,0	36,4	24,3	12,0
16	Gloppen	28,1	39,2	28,6	10,6
39	Årdal	23,8	27,6	19,9	7,7
43	Flora	24,6	27,4	19,9	7,5
45	Stryn	22,0	32,3	25,0	7,3
58	Askvoll	21,3	28,9	22,5	6,4
73	Gaular	24,9	30,2	24,9	5,3
79	Gulen	20,8	23,9	19,1	4,8
103	Selje	16,6	25,3	22,2	3,1
112	Førde	37,4	35,2	32,7	2,5
219	Jølster	21,6	31,9	35,3	-3,4
264	Vågsøy	22,3	28,6	34,3	-5,6
285	Hyllestad	19,1	16,2	23,0	-6,8
288	Vik	22,5	31,8	38,8	-6,9
290	Solund	21,4	19,1	26,1	-7,0
317	Høyanger	23,7	24,0	32,9	-9,0
335	Leikanger	46,9	46,4	57,1	-10,7
337	Eid	28,9	29,5	40,4	-10,8
342	Lærdal	28,8	33,1	44,3	-11,2
343	Luster	26,8	33,4	44,6	-11,2
354	Bremanger	20,4	17,5	30,0	-12,5
355	Fjaler	29,4	32,4	44,9	-12,5
361	Hornindal	19,2	26,5	39,6	-13,1
387	Naustdal	20,0	23,5	40,1	-16,6
413	Aurland	25,4	21,1	42,5	-21,5

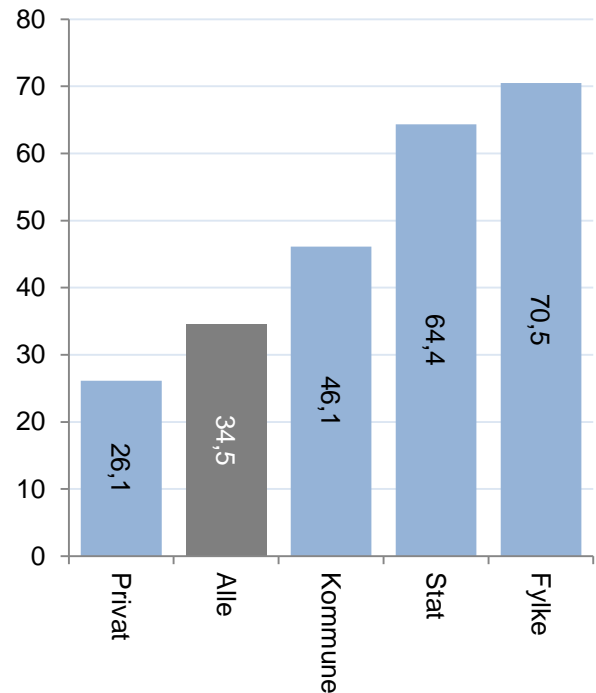
8.1.3 Utdanningsnivå sektorer

Det er stor forskjell på utdanningsnivået i de ulike sektorene. Fylke og stat har mye høyere andel med høyere utdanning enn de andre sektorene. Over 70 prosent av de som arbeider i fylkeskommunene har høyere utdanning, mens 64,4 prosent av de statsansatte har minst 3-årig utdanning.

Blant kommuneansatte er også utdanningsnivået høyere enn gjennomsnittet. Her har 46,1 prosent av arbeidstakerne høyere utdanning.

Næringslivet har mye lavere andel utdannede enn i offentlig sektor. 26,1 prosent av de som jobber i næringslivet har høyere utdanning.

Sektorsammensetningen har naturligvis stor betydning for den regionale variasjonen i utdanningsnivået. Steder hvor en stor andel av sysselsettingen er i offentlig sektor vil naturlig få et høyere utdanningsnivå i arbeidslivet, og sannsynligvis også i befolkningen.

Figur 62: Andel med høyere utdanning etter sektor, 2012.

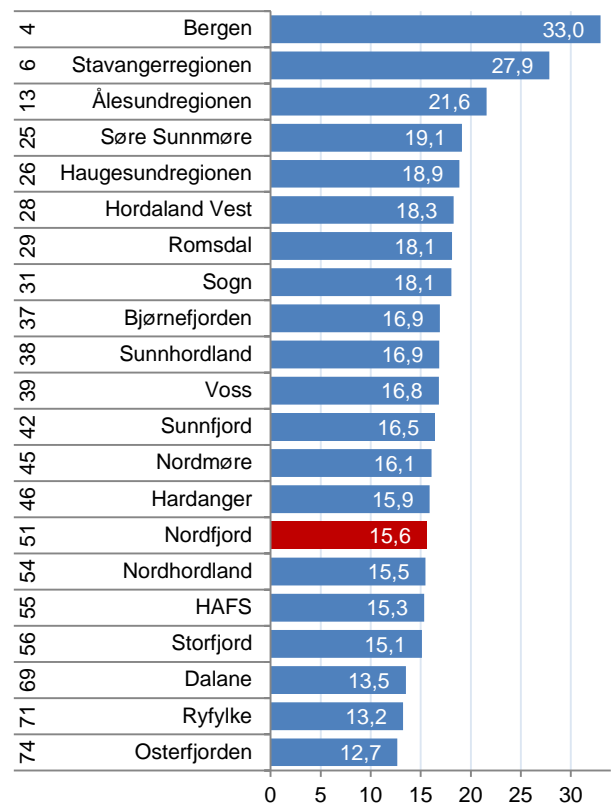
8.1.4 Utdanningsnivå næringslivet

I resten av kapitlet skal vi se spesielt på utdanningsnivået i næringslivet. Variasjonen i utdanningsnivå i næringslivet er vist i figur 63.

Bergen har klart høyest utdanningsnivå i sitt næringsliv av regionene på Vestlandet. 33,0 prosent av de som arbeider i næringslivet i Bergen har høyere utdanning.

15,6 prosent av de sysselsatte i næringslivet i Nordfjord hadde høyere utdanning i 2012. Andelen er omtrent like stor som i mange andre regioner, inkl. HAFS-regionen, Nordmøre og Sunnfjord.

Nordfjord rangerer som nummer 51 blant landets 83 regioner med hensyn til utdanningsnivå i næringslivet.

Figur 63: Andel med høyere utdanning i næringslivet, etter arbeidssted i 2012.

8.1.5 Utdanningsnivå over tid

Hvordan har utdanningsnivået i næringslivet i regionene variert over tid? I tabellen under ser vi hvordan utdanningsnivået i regionene på Vestlandet og i Agder har utviklet seg siden 2000.

Tabell 22: Andel med høyere utdanning i næringslivet i regionene, etter arbeidssted, 2000-2012.

Rang 2012	Region	2000	2005	2010	2011	2012	Rang 2000	Forbedring rang
4	Bergen	24,3	27,3	30,1	30,3	33,0	4	0
6	Stavangerregionen	19,7	22,6	24,0	24,0	27,9	6	0
9	Kristiansandregionen	15,3	18,0	21,0	21,4	23,4	12	3
13	Ålesundregionen	13,9	16,1	18,6	18,8	21,6	20	7
18	Arendalregionen	14,2	16,0	18,0	18,3	20,3	16	-2
25	Søre Sunnmøre	11,2	13,7	16,6	17,1	19,1	37	12
26	Haugesundregionen	12,0	14,1	16,3	16,5	18,9	32	6
28	Hordaland Vest	10,3	12,4	16,1	16,0	18,3	49	21
29	Romsdal	11,6	13,2	15,8	15,8	18,1	35	6
31	Sogn	12,3	13,5	16,2	16,3	18,1	29	-2
37	Bjørnefjorden	10,6	11,9	13,9	14,1	16,9	44	7
38	Sunnhordland	10,3	12,6	14,3	14,8	16,9	47	9
39	Voss	12,7	14,3	15,7	15,7	16,8	26	-13
42	Sunnfjord	12,2	13,5	14,9	14,9	16,5	30	-12
43	Mandalsregionen	10,6	13,6	14,6	14,7	16,4	43	0
45	Nordmøre	10,0	12,1	14,1	14,5	16,1	52	7
46	Hardanger	11,2	13,0	13,1	12,9	15,9	36	-10
49	Setesdal	8,1	9,9	12,6	13,0	15,7	68	19
51	Nordfjord	10,0	12,0	12,8	13,0	15,6	51	0
54	Nordhordland	9,3	11,7	12,8	13,1	15,5	57	3
55	HAFS	8,0	9,3	11,0	12,2	15,3	72	17
56	Storfjord	9,8	10,8	12,4	12,7	15,1	54	-2
62	Lister	9,3	11,1	12,6	12,6	14,1	56	-6
69	Dalane	7,6	9,4	11,4	11,5	13,5	74	5
71	Ryfylke	8,3	10,3	11,0	10,7	13,2	65	-6
74	Osterfjorden	7,4	9,3	9,9	10,6	12,7	77	3

Akershus Vest, Oslo og Kongsberg/Numedal har det høyeste utdanningsnivået av regionene i Norge. Det har de hatt i hvert fall tilbake til år 2000. Byregionene Bergen, Stavangerregionen, Kristiansandregionen og Ålesundregionen har høyest utdanningsnivå av regionene på Vestlandet og Agder.

I 2000 hadde 10 prosent av de sysselsatte i næringslivet i Nordfjord høyere utdanning. I 2012 hadde andelen steget til 15,6 prosent. Det ser ut som om det har vært en jevn stigning i hele perioden. Nordfjord rangerte som nummer 51 i 2000. I 2012 rangerte Nordfjord også som nummer 51. Det har ikke vært noen endring i rangeringen.

Tolkningen av at en region har blitt høyere rangert er tvetydig. Dersom det har vært en vekst i antall kompetansearbeidsplasser er det naturligvis bra, men dersom utviklingen skyldes at mange lavkompetansearbeidsplasser har forsvunnet, er det mindre positivt..

8.1.6 Utdanningsnivå i kommuner

Vi kan også se på utdanningsnivået i næringslivet i kommunene.

Tabell 23: Andel med høyere utdanning i næringslivet i kommunene, etter arbeidssted, 2000-2012.

Rang 2012	Kommune	2000	2005	2010	2011	2012	Rang 2000	Forbedring rang
22	Balestrand	22,2	20,8	22,4	22,3	24,8	9	-13
24	Fjaler	13,3	16,8	19,3	20,9	24,4	69	45
45	Sogndal	15,5	15,6	19,3	18,8	21,1	39	-6
46	Leikanger	20,8	21,2	25,1	24,3	21,0	11	-35
49	Aurland	12,7	14,0	16,5	16,3	20,2	81	32
76	Gloppen	13,4	15,0	16,6	16,1	19,2	66	-10
90	Luster	10,8	12,6	16,2	16,4	18,2	139	49
91	Førde	13,8	15,1	17,2	16,9	18,1	58	-33
106	Vågsøy	9,7	12,6	14,8	15,0	17,6	177	71
122	Eid	11,0	12,7	14,5	14,8	17,0	131	9
152	Vik	9,7	10,2	13,0	13,2	16,0	184	32
160	Flora	11,5	13,0	13,8	13,9	15,8	113	-47
164	Årdal	9,7	12,2	13,0	13,2	15,6	180	16
175	Lærdal	10,9	13,7	16,0	15,1	15,4	134	-41
184	Gaular	10,7	12,6	12,1	13,0	15,2	147	-37
198	Stryn	9,1	11,3	11,5	12,0	14,8	222	24
257	Gulen	7,0	7,8	8,3	9,1	13,4	310	53
283	Askvoll	6,0	6,7	9,0	10,4	12,8	360	77
308	Bremanger	10,6	11,3	8,5	9,0	12,2	150	-158
314	Solund	5,9	7,4	7,9	9,2	12,1	364	50
322	Høyanger	8,5	9,7	10,7	12,4	11,8	245	-77
325	Jølster	9,3	8,1	9,2	9,2	11,8	206	-119
351	Hornindal	7,3	7,2	8,7	7,9	10,9	298	-53
384	Hyllestad	5,9	5,8	7,3	7,6	9,8	363	-21
393	Naustdal	6,7	8,3	9,6	8,5	9,3	329	-64
415	Selje	5,6	6,3	6,9	7,4	8,1	373	-42

Av kommunene i Nordfjord er det Gloppen som har en høyest andel høyt utdannede i sitt næringsliv. 19,2 prosent av de som jobbet i næringslivet i Gloppen i 2012 hadde høyere utdanning. Til tross for at dette rangerer Gloppen øverst i Nordfjord, har rangeringen falt med 10 plasser på landsbasis fra 2000 til 2012.

I Vågsøy og Eid hadde 17 prosent av de som jobbet i det private næringslivet høyere utdanning i 2012. Begge har hatt en øking i denne andelen, men økingen har vært litt høyere i Vågsøy enn i Eid. Vågsøy har også fått en mye høyere rangering på landsbasis, mens Eid har fått en litt høyere rangering.

Bremanger skiller seg ut ved å ha falt kraftig på rangeringen fra 2000 til 2012. Mens de rangerte som nummer 150 i 2000, rangerte de som nummer 308 i 2012. 12,2 prosent av de som jobbet i næringslivet i Bremanger hadde høyere utdanning i 2012. Dette er en øking fra 10,6 prosent i 2000.

Selje har den laveste andelen høyt utdannede i sitt næringsliv. I 2012 hadde 8,1 prosent av de som jobber i næringslivet i Selje høyere utdanning. Dette er en ganske stor øking fra 2000, da andelen var på 5,6 prosent. Likevel rangerer Selje lavere i 2012 enn i 2000.

8.2 Hvorfor varierer utdanningsnivået?

Det er stor forskjell på utdanningsnivået mellom de ulike bransjene. Vi kan derfor gjøre en bransjustering på samme måte som vi har gjort tidligere i denne rapporten, og få fram om regionene har mer eller mindre høyt utdanningsnivå, gitt den bransjestrukturen de har.

Resultatene er vist i tabellen til høyre. I tabellen har vi først vist normalisert andel med høy utdanning, der vi har sett på differansen mellom andel med høy utdanning i næringslivet i regionen og den tilsvarende andelen på landsbasis. Dernest har vi regnet ut hvor mye av dette avviket som kan forklares av bransjestrukturen, og til slutt en bransjustert utdanningsandel.

Da ser vi at det bare er noen få regioner som har en bransjestruktur som tilsier at utdanningsnivået i næringslivet skal ligge høyere enn gjennomsnittet for Norge. Det er bare Bergen og Stavangerregionen som har en bransjestruktur som tilsier at utdanningsnivået skal være høyere enn landet. Når vi justerer for bransjestrukturen, ser vi at rangeringen med hensyn til utdanningsnivå blir litt annerledes enn når vi bare ser på andelen uten å ta hensyn til bransjestrukturen.

I Nordfjord er andelen høyt utdannede i næringslivet 10,7 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittsandelen. Mye av denne forskjellen kan derimot tilskrives bransjestrukturen. Bransjeeffekten er negativ, og derfor skulle man ikke «forvente» så stor andel høyt utdannede i næringslivet der. Den bransjusterte andelen er også negativ, men utgjør bare en liten del av differansen.

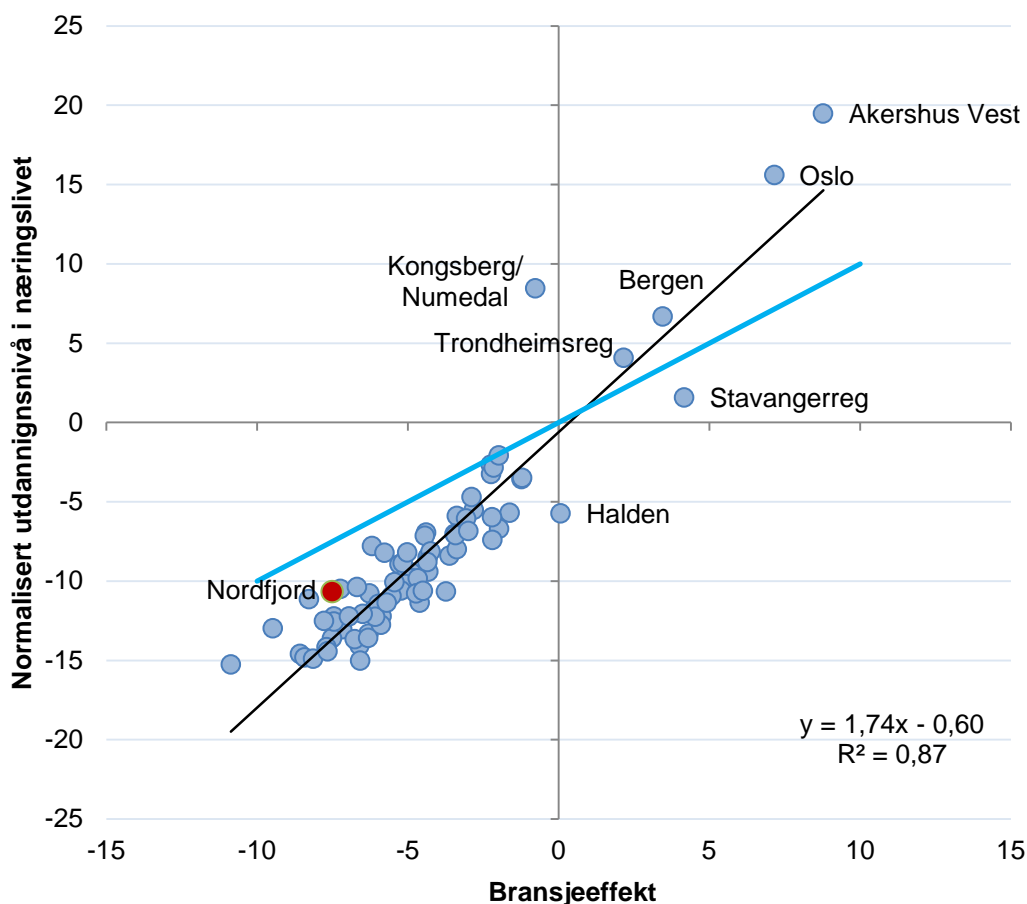
Tabell 24: Normalisert andel med høyere utdanning i næringslivet, bransjeeffekten, og bransjustert andel med høyere utdanning. Rangering blant landets 83 regioner mht. bransjustert utdanningsnivå.

Rang	Region	Normalisert andel	Bransjeeffekt	Bransjustert
4	Bergen	6,7	3,5	3,2
8	Kristiansandregionen	-2,8	-2,2	-0,7
11	Ålesundregionen	-4,7	-2,9	-1,8
14	Sogn	-8,2	-5,8	-2,4
17	Stavangerregionen	1,6	4,2	-2,6
19	Søre Sunnmøre	-7,1	-4,4	-2,7
20	Storfjord	-11,1	-8,3	-2,9
22	Nordfjord	-10,7	-7,5	-3,1
30	Hardanger	-10,4	-6,7	-3,7
31	Arendalregionen	-6,0	-2,2	-3,8
33	Romsdal	-8,1	-4,2	-3,9
36	Bjørnefjorden	-9,4	-5,0	-4,3
40	Voss	-9,5	-4,9	-4,6
41	Hordaland Vest	-8,0	-3,4	-4,6
48	Mandalsregionen	-9,8	-4,9	-5,0
50	Sunnhordland	-9,4	-4,3	-5,1
51	Nordmøre	-10,2	-5,1	-5,1
53	Sunnfjord	-9,8	-4,7	-5,2
54	Haugesundregionen	-7,4	-2,2	-5,2
56	Setesdal	-10,6	-5,2	-5,4
57	HAFS	-10,9	-5,5	-5,4
64	Ryfylke	-13,0	-7,2	-5,9
66	Nordhordland	-10,8	-4,7	-6,1
67	Osterfjorden	-13,6	-7,5	-6,1
71	Lister	-12,2	-5,9	-6,3
77	Dalane	-12,8	-5,9	-6,9

Når en betrakter tabellen, vil den oppmerksomme leser oppdage at de som har høy utdanningsandel i næringslivet også ser ut til å få høy bransjustert andel. Bergen er for eksempel høyest på begge målene, mens de med lavest utdanningsnivå også har lavest utdanningsnivå etter bransjustering. Storfjord, Nordfjord og Hardanger er regioner som ikke faller helt inn i dette mønsteret, ettersom de kom vesentlig bedre ut etter bransjustering, men tendensen er likevel ganske klar. Det betyr at bransjestrukturen ikke helt ut forklarer hvorfor noen regioner har et høyere utdanningsnivå i næringslivet, men at det også må være andre forhold som påvirker utdanningsnivået.

Det skal vi se litt mer på, på neste side.

I figuren under har vi satt inn alle regionene etter utdanningsnivå og bransjeeffekten.

Figur 64: Utdanningsnivå, normalisert, og bransjeeffekten på utdanningsnivå i norske regioner i 2012.

Av denne figuren kan en lese seg til flere forhold. For det første er det bare seks av 83 regioner med en andel av næringslivets ansatte med høy utdanning som er over andelen på landsbasis. Det er de største byregionene, Akershus Vest og Kongsberg/Numedal. Det er dermed hele 77 regioner som har lavere utdanningsnivå i sitt næringsliv enn gjennomsnittet for Norge.

For det andre er det bare seks regioner som har en bransjestruktur som tilsier en høyere utdanningsandel. Halden er en av disse, mens Kongsberg/Numedal ikke har en slik bransjestruktur.

Når vi legger inn en regresjonslinje (den sorte streken), ser vi at korrelasjonen mellom bransjeeffekten og utdanningsandelen er svært høy, hele 0,87. Bransjestrukturen forklarer dermed svært mye av variasjonene, tilsynelatende. Problemet er at bransjestrukturen overforklarer forskjellene. Regresjonsformelen, som vi kan lese av diagrammet er:

$$y \text{ (utdanningsandel)} = 1,74 * x \text{ (Bransjeeffekt)} - 0,60.$$

Betaverdien, som er tallet 1,74, burde ligge nært verdien 1. Da skulle regresjonslinjen vært som den blå streken i diagrammet. Når vi regner ut bransjejustert utdanningsandel, er det avstanden til den blå streken som gir svaret. Når vi går inn og ser på utdanningsnivået i regioner som Oslo og Akershus Vest, ser vi at de har mye høyere utdanningsnivå enn landet i *alle bransjer*. Så hvis en region har en bransjestruktur med en stor andel i kompetanseintensive bransjer, så blir også utdanningsnivået i lite kompetanseintensive bransjer også høyere.

ⁱ Progressivt gjennomsnitt er et gjennomsnitt for de siste ti årene, der de siste årene gis størst vekt, siste år teller 10, nest siste 9, osv. Dette er en metode som vi bruker for å rangere utviklingen mellom ulike geografiske områder for en rekke indikatorer, fordi vi da ikke bare måler utviklingen i tiårsperioden, men også får med om trenden er positiv eller negativ.

ⁱⁱ Vi bruker begrepet *vekstimpuls* om arbeidsplassvekst, når vi måler veksten i arbeidsplasser i en bransje, eller sektor i prosent av samlet sysselsetting i et område. Dette til forskjell fra prosentvis vekst i antall arbeidsplasser i den samme bransjen fra et tidspunkt til et annet. Da vil bransjer med høy prosentvis egenvekst, men som utgjør en liten andel av samlet sysselsetting, komme ut med lav vekstimpuls. Dette gjør at vi slipper å forklare at sektorer og bransjer som har høy prosentvis egenvekst egentlig ikke betyr så mye for utviklingen.

ⁱⁱⁱ Alle tall for nyetableringer, vekst og lønnsomhet baserer seg på data som Telemarkforskning har fått levert fra Brønnøysundregistrene.

^{iv} Rent teknisk måler vi innovasjonsklima gjennom en binær logistisk regresjonsanalyse, der avhengig variabel er om bedriften har innovasjon (0/1) og uavhengige variable er størrelse (lineær av antall ansatte), bransje (dummyvariable for hver 2-siffer NACE-bransje) og dummyvariable for regioner. Betakoeffisienten for regionvariabelen vil da være et uttrykk for om regionen har høy eller lav tilbøyelighet for å ha innovasjon. Denne regresjonsanalysen er kjørt for alle de 11 innovasjonstypene, og deretter veid på samme måte som vi veier for frekvenser.

^v Eksportklima måles gjennom en binær logistisk regresjonsanalyse, der avhengig variabel er om bedriften har eksport (0/1) og uavhengige variable er størrelse (lineær av antall ansatte), bransje (dummyvariable for hver 2-siffer NACE-bransje) og dummyvariable for regioner. Betakoeffisienten for regionvariabelen vil da være et uttrykk for om regionen har høy eller lav tilbøyelighet for å ha eksport.